

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

MAGISTRSKO DELO

**GLOBALIZACIJA PREPREČEVANJA PRANJA
DENARJA IN IZZIVI BANČNEGA SEKTORJA**

Ljubljana, september 2008

ŽIGA ŽERJAL

IZJAVA

Študent Žiga Žerjal izjavljam, da sem avtor tega magistrskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. Ivana Ribnikarja in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 PRANJE DENARJA	4
1.1 Opredelitev pojma pranja denarja	4
1.2 Zgodovina pranja denarja.....	5
1.3 Značilnosti pranja denarja	7
1.4 Namen pranja denarja.....	8
1.5 Proces pranja denarja	8
1.6 Načini pranja denarja	10
1.7 Družbeno-ekonomski vplivi pranja denarja	14
2 UREDITEV PODROČJA PREPREČEVANJA PRANJA DENARJA V SVETU.....	18
2.1 Mednarodne organizacije, konvencije in direktive	18
3 UREDITEV PODROČJA PREPREČEVANJA PRANJA DENARJA V SLOVENIJI.....	25
3.1 Zakon o preprečevanju pranja denarja	25
3.2 Kazenski zakonik Republike Slovenije.....	32
3.3 Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja.....	33
4 PREPREČEVANJE PRANJA DENARJA V SLOVENSКИH BANKAH.....	35
4.1 Naloge in obveznosti bank	35
4.2 Nadzor bank	36
4.3 Priporočila bankam pri preprečevanju pranja denarja.....	37
4.4 Nekatere omejitve pri preprečevanju pranja denarja.....	40
4.5 Sistem za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma v Abanki Vipi d.d...	43
5 IZZIVI BANČNEGA SEKTORJA NA GLOBALNEM NIVOJU NA PODROČJU PREPREČEVANJA PRANJA DENARJA IN FINANCIRANJA TERORIZMA	55
5.1 Vloga najvišjega vodstva	55
5.2 Stroški skladnosti poslovanja s predpisi.....	56
5.3 Politike in postopki za PPD.....	58
5.4 Neodvisno preverjanje in nadzor sistema za PPD.....	58
5.5 Pristop, ki temelji na tveganosti poslovanja ("Risk Based Approach").....	59
5.6 Politično izpostavljene osebe	60
5.7 Spremljanje transakcij	60
5.8 Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih.....	61
5.9 Odnos do predpisov.....	62
5.10 Upoštevanje sankcij.....	63
5.11 Pogled v prihodnost.....	64
SKLEP.....	65
LITERATURA IN VIRI	67

UVOD

PROBLEMATIKA MAGISTRSKEGA DELA

Gospodarski kriminal, kamor vključujemo tudi pranje denarja, ogroža stabilnost in razvoj finančnega sektorja in s tem gospodarsko rast ter ima številne negativne politično-socialne posledice. Pranje denarja je proces, s katerim se prikriva in zakriva dejanski izvor na nezakonit način pridobljenih sredstev. Zaradi posledic, ki jih povzroča pranje denarja, so bile številne države in različne mednarodne organizacije prisiljene k iskanju učinkovitejših ukrepov za preprečevanje in odkrivanje tega pojava.

Razsežnost in kompleksnost problematike pranja denarja je privedla do ustanavljanja mednarodnih organizacij na globalni in regionalni ravni, katerih namen je poenotenje zakonodaje in predpisov v različnih državah ter posamezne države s priporočili usmerjati k večjemu nadzoru in preprečevanju tega kaznivega dejanja. Usklajenost na mednarodni ravni namreč pripomore k učinkovitejšemu sodelovanju pristojnih organov in zato uspešnejšemu boju proti pranju denarja. Prav zaradi mednarodne narave pranja denarja je sodelovanje, izmenjava podatkov in medsebojna pomoč pristojnih uradov in drugih organov, nujna za uspešno odkrivanje pranja denarja. Medtem ko imajo nekatere države že popolnoma usklajeno zakonodajo s priporočili mednarodnih organizacij, so druge države šele v fazi ustanavljanja ustreznih organov, ki so pristojni za preprečevanje pranja denarja. Tu imam v mislih predvsem države v razvoju in države v tranziciji. Kljub temu je v zadnjih dvajsetih letih na tem področju viden velik napredek. Slovenija je po osamosvojitvi zelo hitro sprejela zakon o preprečevanju pranja denarja in ga ustrezno uskladila z vsemi pomembnimi mednarodnimi priporočili in direktivami. Nov slovenski Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPPDFT), ki je bil v Državnem zboru RS sprejet 22.6.2007 in v Uradnem listu RS št. 60 objavljen 6.7.2007, je v celoti usklajen z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2005/60/ES. Začel je veljati 21.7.2007, v celoti pa je za banke postal zavezujoč od 21.1.2008.

Kot že rečeno je pranje denarja mednarodni oziroma globalni pojav, zato je za uspešno preprečevanje pranja denarja toliko bolj pomembno sodelovanje na meddržavni ravni in implementacija mednarodnih priporočil ter minimalnih standardov, ki naj bi jih upoštevale tudi banke in zgradile tak notranji nadzorni sistem, ki bo pranje denarja preprečeval in bil mednarodno primerljiv. To pa ni potrebno samo zaradi izboljšanja uspešnosti in učinkovitosti preprečevanja pranja denarja (ob upoštevanju dejstva, da se načini pranja denarja neprestano spreminjajo in izpopolnjujejo), temveč tudi zaradi ohranjanja globalne konkurenčnosti finančnega sektorja, saj so za doseg skladnosti z mednarodnimi standardi in predpisi potrebna velika vlaganja in s tem povezani stroški. Da je temu tako, dokazuje tudi analiza izzivov bančnega sektorja na globalnem nivoju, ki kaže na prisotnost pomembnih odstopanj

med regijami pri opredeljevanju prednostnih strategij in aktivnosti na področju preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma.

Vprašanje, ki se mi postavlja, je: Kako izboljšati uspešnost in učinkovitost boja proti pranju denarja na globalnem nivoju in v posameznih državah oziroma še posebej v globaliziranem bančnem sektorju, preko katerega se opere največ umazanega denarja? Ali je možen uspešen boj proti pranju denarja brez usklajenega mednarodnega sodelovanja? Izpostavljen je problem, ali obseg in posledice pranja denarja opravičujejo prehod iz državnega intervencionizma v mednarodni intervencionizem ter potrebo po harmonizaciji pravnih norm in strategij za usklajeno delovanje v boju proti kriminalu na globalnem nivoju. Vse to namreč vodi k zmanjševanju suverenosti posamezne države v globaliziranem sodobnem svetu ter v omejevanje svobode posameznika v zameno za večjo dolgoročno varnost.

NAMEN MAGISTRSKEGA DELA

Namen magistrskega dela je celovita analiza in predstavitev problematike preprečevanja pranja denarja na globalnem nivoju, v EU in v Sloveniji, ter ugotoviti stopnjo harmonizacije pravnih norm in strategij na tem področju v sodobnem svetu. V magistrskem delu želim predstaviti tudi vlogo in položaj bank na globalnem nivoju ter opredeliti izzive, prednostne strategije in aktivnosti pri izboljševanju uspešnosti in učinkovitosti preprečevanja pranja denarja.

CILJI MAGISTRSKEGA DELA

Cilji magistrskega dela so ugotoviti stopnjo regionalne usklajenosti prednostnih strategij in aktivnosti bančnega sektorja na globalnem nivoju ter predstaviti kako so te strategije usklajene s strategijo oziroma sistemom preprečevanja pranja denarja v slovenskih bankah.

Temeljna hipoteza je, da se strategije in aktivnosti bank na področju preprečevanja pranja denarja med globalnimi regijami razlikujejo, so pa znotraj globalnih regij v glavnem usklajene in to bi moralo veljati tudi za Abanko Vipo d.d., ki je kot tretja največja banka v Sloveniji znotraj EU.

METODE RAZISKOVANJA

Pri pripravi magistrskega dela je temeljni pristop k raziskovanju deduktivno-induktivni. Od metod raziskovalnega dela je v uvodnih poglavjih poudarjena metoda deskripcije, v osrednjih poglavjih pa metode analize, sinteze, klasifikacije, kompilacije in komparacije. V sklepnem poglavju je uporabljena metoda študije primera ter metode analize, kompilacije in dedukcije.

STRUKTURA MAGISTRSKEGA DELA

V prvem poglavju, ki nosi naslov Pranje denarja, so zajete naslednje točke: opredelitev pojma pranja denarja, zgodovina pranja denarja, značilnosti pranja denarja, namen pranja denarja, proces pranja denarja, načini pranja denarja ter družbeno-ekonomski vplivi pranja denarja.

Zaradi izrazito mednarodnega pojava pranja denarja je v drugem poglavju predstavljena ureditev področja preprečevanja pranja denarja v svetu. Obdelane so vse temeljne mednarodne organizacije, konvencije in direktive, na katerih sloni boj proti pranju denarja in financiranju terorizma v sodobnem svetu.

V tretjem poglavju je predstavljena ureditev področja preprečevanja pranja denarja v Sloveniji. Podrobno so obravnavani trije temeljni faktorji, ki urejajo področje preprečevanja pranja denarja v Sloveniji, in sicer: Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma, Kazenski zakonik Republike Slovenije ter Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja.

Preprečevanje pranja v slovenskih bankah je predstavljeno v četrtem poglavju, ki zajema: naloge in obveznosti bank, nadzor bank, priporočila bankam pri preprečevanju pranja denarja, nekatere omejitve pri preprečevanju pranja denarja ter sistem za preprečevanje pranje denarja in financiranja terorizma v Abanki Vipni d.d.

V zadnjem, petem poglavju pa so predstavljeni izzivi bančnega sektorja na globalnem nivoju na področju preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma, ki so bili obdelani v globalni analizi KPMG-ja v desetih temeljnih točkah. Sledi še sklep in zaključna misel.

1 PRANJE DENARJA

1.1 OPREDELITEV POJMA PRANJA DENARJA

Sam začetek uporabe izraza »pranje denarja« sega v dvajseta leta prejšnjega stoletja, in sicer v obdobje prohibicije v ZDA. To je bil čas prepovedi prodaje alkohola in občutne omejitve igralniških storitev. Posamezniki so uporabljali različne načine, da so prikrili velike vsote denarja, pridobljene z uvozom in prodajo alkohola. Eden od načinov prikrivanja denarja so bile tudi zakonite igralnice, kjer je bilo plačilo gotovina, največkrat v obliki kovancev, pa tudi javne pralnice perila in avtomati (prodajni avtomati za cigarete, brezalkoholne pijače itd.) so bili zelo pripravna mesta, kjer je ta denar spet prišel v zakonit plačilni promet. Prvič se je izraz pojavil leta 1973 v časopisnem članku o 200.000 USD, namenjenih republikanski predvolilni kampanji v ZDA in opranih v Mehiki, kar predstavlja del znane afere Watergate (Šeme Hočevar, 2007, str. 17).

Legalizacija premoženja oziroma denarja, pridobljenega s kriminalnimi aktivnostmi, je glavni cilj posameznikov ali organiziranih združb v procesu pranja denarja. Pranje denarja je namreč proces, s katerim se zakriva ali prikriva dejanski izvor nelegalno pridobljenih sredstev. Ta proces omogoča storilcu kaznivega dejanja uživanje tega denarja, ne da bi razkril njegov pravi izvor. V zvezi s pranjem denarja obstaja več definicij za prepoznavanje pranja denarja in najpogosteje uporabljene so predstavljene v nadaljevanju.

»Pranje denarja je katerokoli ravnanje, s katerim se prikriva izvor denarja ali drugega premoženja, pridobljenega s kaznivim dejanjem, in vključuje (ZPPDFT, 2007):

1. zamenjavo ali kakršenkoli prenos denarja ali drugega premoženja, ki izvira iz kaznivega dejanja;
2. skrivanje ali prikrivanje prave narave, izvora, nahajanja, gibanja, razpolaganja, lastništva ali pravic v zvezi z denarjem ali drugim premoženjem, ki izvira iz kaznivega dejanja«.

»Kdor denar ali premoženje, za katerega ve, da je bilo pridobljeno s kaznivim dejanjem, sprejme, zamenja, hrani, z njim razpolaga, ga uporabi pri gospodarski dejavnosti ali na drug način, določen z zakonom, s pranjem prikrije ali poskusi prikriti njegov izvor, se kaznuje z zapornom do petih let« (Kazenski zakonik RS, 2004).

Skladno z Direktivo Evropskega Parlamenta in Sveta 2005/60/ES (2005) pomeni pranje denarja naslednje naklepno ravnanje:

- a) preoblikovanje ali prenos premoženja, vedoč, da to premoženje izvira iz kaznivega dejanja ali udeležbe v takem dejanju, z namenom utaje ali prikrivanja nezakonitega izvora premoženja ali pomoči osebi, ki je vpletena v storitev tega dejanja, da bi se izognila pravnim posledicam svojega dejanja;

- b) utaja ali prikrivanje prave narave, vira, kraja, razpolaganja ali pretoka premoženja ali pa pravic ali lastništva na premoženju, vedoč, da to premoženje izvira iz kaznivega dejanja ali udeležbe pri takem dejanju;
- c) pridobitev, lastništvo ali uporaba premoženja, vedoč v času prejema, da to premoženje izvira iz kaznivega dejanja ali udeležbe pri takem dejanju;
- d) udeležba, združevanje za izvrševanje, poskus storitve, pomoč, napeljevanje ter omogočanje in svetovanje pri storitvi kateregakoli dejanja iz prejšnjih točk.

»Pranje denarja predstavlja vsako tehniko, usmerjeno v spremembo porekla nepošteno in nezakonito pridobljenega premoženja, tako da ta kasneje daje videz poštenega zaslužka« (Heršak, 1992, str. 741).

Pranje denarja predstavlja torej samostojno kaznivo dejanje, katerega bistvo je skrivanje oziroma prikrivanje nezakonite narave ali izvora premoženjske koristi, pridobljene s storitvijo kaznivega dejanja (najpogosteje z davčno zatajitvijo, nedovoljeno trgovino z mamili, nedovoljenim prometom z orožjem, korupcijskimi kaznivimi dejanji, goljufigo ipd.), z namenom protipravno pridobljeno premoženjsko korist prikazati kot legalno pridobljeno premoženje. Končni cilj je postopna vključitev »opranega« denarja ali premoženja v kriminalno dejavnost oziroma v običajne poslovne tokove, ki so sestavni del zakonite poslovne dejavnosti. Za razliko od pranja denarja, pri katerem je predmet skrivanja ali prikrivanja lahko samo nezakonito pridobljeno premoženje, ki je bilo ustvarjeno s predhodno izvršitvijo določenega kaznivega dejanja, so pri financiranju terorizma sredstva, namenjena za izvedbo terorističnega dejanja oziroma uporabi terorističnim organizacijam, lahko tako zakonitega kot nezakonitega izvora.

1.2 ZGODOVINA PRANJA DENARJA

Začetki pojavljanja procesa pranja denarja v naši zgodovini so še vedno predmet diskusij. Kitajski trgovci so že pred več kot dva tisoč leti p.n.št. skrivali svoje premoženje pred vladarji, saj so se bali, da bi jim le-ti pobrali ves dobiček, ki so ga pridobili s trgovino. Zamenjava denarja v gibljiva sredstva, prenos denarja izven dosega rok vladarjev, kjer so ga nato vlagali v druge posle ter trgovanje po napihnenih cenah so metode, ki jih uporabljajo izkušeni pralci denarja še danes. Tako se je rodila ideja offshore centrov¹, utaje davkov ter »načelo« pranja denarja, ki pomeni skriti, prenesti ali zamenjati premoženje, do katerega ima pravico nekdo drug. V zadnjih štirih tisočletjih se pomen pranja denarja ni spremenil, le mehanizmi so drugačni (Veselko, 2004, str. 4).

---

¹ Offshore finančni center je največkrat finančni sistem, ki nerezidenčnim finančnim organizacijam nudi ugodno oziroma nerestriktivno finančno regulativo, finančno tajnost in ugoden davčni režim z nizkimi davki. Poglavitna značilnost offshore bančništva je mednarodno posredovanje denarja in kapitala ter opravljanja storitev nerezidentom s strani bank, ki imajo sedež v offshore finančnih središčih.

Obdobje srednjega veka je prineslo nove razloge za finančne prevare. To je bil čas, ko je cerkev razglasila obresti za greh. Da bi posojilodajalci in trgovci še naprej lahko pobirali zelo visoke obresti, so iznašli nove načine, katerih glavni cilj je bil prikriti obstoj teh obresti ali pa jih zamenjati tako, da se je spremenila njihova prava narava. Eden od načinov je bil umetno zviševanje menjalnega tečaja, kjer so bile obresti predstavljene kot posebne premije za tveganje. Obresti so bile prikazane tudi kot garant pri zapoznelih plačilih. Izumili so navidezne posrednike (družbe, ki služijo le za krinko in so brez operativne funkcije), ki so si izposojali kapital in ga kasneje vrnil, obresti posojila pa so bile predstavljene kot dobiček vloženega kapitala. Predvsem slednji način je še danes velikokrat uporabljena metoda pranja denarja (Veselko, 2004, str. 5).

Obdobje, ki je tudi vplivalo na velik porast finančnega kriminala, je že prej omenjeno obdobje prohibicije v ZDA. Tisti, ki prepovedi prodaje alkohola niso upoštevali, so zaslužili velike vsote denarja, ki pa so jih morali seveda prikriti. Mayer Lansky je bil tako imenovan pionir offshore bančništva. Spoznal je prednosti storitev švicarskih bank in jih tudi spretno izkoriščal. Prvič je tak račun odprl že leta 1932 v eni od švicarskih bank, kjer je nalagal umazan denar (pridobljen s kaznivimi dejanji) za guvernerja Louisiane, Henry Longa, v zameno pa mu je ta izdajal dovoljenja za odprtje igralnic v New Orleansu. Metoda navideznega zadolževanja je še danes med najbolj priljubljenimi in z njo je Lansky s kaznivimi dejanji pridobljen denar pretvoril v offshore posojila. Ironično, toda za ta posojila so lahko uveljavljali celo davčno olajšavo. Švicarske banke so ponujale vrsto finančnih storitev, ki jih je Lansky izkoristil za prenos nezakonito pridobljenega denarja iz ZDA prek Bahamov in Kube v Švico in nato »očiščenega« zopet nazaj v roke kriminalcem. Ker je bila takratna zakonodaja na področju preprečevanja pranja denarja zelo šibka oziroma je sploh ni bilo, je bil to čas razcveta finančnega kriminala, saj vlade organiziranega kriminala niti niso priznavale (Veselko, 2004, str. 5).

Organizacij, ustanovljenih zato, da so prikrivale pravi izvor denarja, je bilo vedno več. Naslednje veliko središče, ki je eno od globalnih finančnih centrov, je London. Finančni sistem v Londonu je imel v 70-ih letih prejšnjega stoletja kar nekaj značilnosti, ki so privabljalce pralce umazanega denarja. Britanske finančne institucije so omogočale dostop do offshore središč na Channel Islands in Isle of Man. Področje preprečevanja pranja denarja je obravnavala nerestriktivna oziroma ugodna regulativa, kot tudi značilna lastnost Angležev, to je diskretnost. Angleški finančniki, bankirji, računovodje, pravniki in odvetniki so namreč sloveli po svojem ugledu in diskretnosti (Veselko, 2004, str. 6).

Eden od največjih škandalov, povezanih s finančnim kriminalom, ki zopet odraža popustljivost angleškega finančnega sistema, je afera BCCI (The Bank of Credit and Commerce International). Banka je bila ustanovljena leta 1972 v Luksemburgu. Glavni cilj te banke je bil prikrivanje narave denarja, ki je bil namenjen za financiranje vojne v Afganistanu. BCCI banka je bila le vmesna postaja na poti od afganistanskih mamil do

ameriškega in britanskega orožja. Banka je razpredla svojo mrežo od Švice preko Londona pa vse do Karibskih otokov, kar ji je omogočalo spretno izogibanje mednarodnim in državnim zakonom. V devetnajstih letih svojega delovanja je BCCI odprla 430 podružnic v 73 državah. Leta 1989, ko so Afganistan zapustili še zadnji angleški in ameriški vojaki, pa je banka izgubila svoj smisel obstoja. Denar je izginil, prišlo je do velikega škandala in vrata banke so se zaprla leta 1991. Ob ustanovitvi banke, leta 1972, je njeno premoženje znašalo 2,5 milijona ameriških dolarjev, se v 80-ih letih dvignilo na 4 milijarde ameriških dolarjev in leta 1991, ko so jo zaprli, doseglo 23 milijard ameriških dolarjev. Velik delež teh 23. milijard ameriških dolarjev je izginil in njihovo izginotje je še danes nepojasnjeno (Veselko, 2004, str. 6).

Dandanes se vedno večja pozornost namenja gospodarskemu kriminalu, korupciji in organiziranemu kriminalu. Podoba kriminalca se je namreč v zadnjih letih drastično spremenila. Ni več z nogavico zamaskiranih bančnih roparjev, temveč so to organizirane in močne skupine ljudi, ki se profesionalno ukvarjajo s kriminalom, vodje teh skupin pa so nevidni in le iz ozadja vlečejo niti. Še vedno pa njihov glavni motiv ostaja denar. Najlažje pa ta začarani krog kriminala zatremo tako, da odvezamo storilcem tisto, kar je njihov cilj – denar. Pranje denarja je včasih izviralo predvsem iz preprodaje mamil in orožja, z globalizacijo in internacionalizacijo pa se je razvilo v dobro organiziran mednarodni kriminal. S časom se je spremenila tudi sama opredelitev kaznivega dejanja, kjer je bil glavni poudarek na predhodnem kaznivem dejanju, medtem ko je leta 1986 pranje denarja prvič na svetu postalo kaznivo dejanje samo po sebi. Ker je problem pranja denarja dosegel velike razsežnosti, saj je šlo za milijarde dolarjev opranega denarja, se je začel obsežnejši boj proti pranju denarja. Ustanavljati so se začele različne mednarodne organizacije, ki so vzpostavile sistem ter pravni okvir za preprečevanje pranja denarja. Zaradi globalizacije in neprestanega izpopolnjevanja načinov pranja denarja postaja boj proti pranju denarja vse zahtevnejši.

1.3 ZNAČILNOSTI PRANJA DENARJA

Nekatere značilnosti pranja denarja so (Šeme Hočevar, 2007, str. 29):

- vključuje velike vsote denarja;
- denar ali premoženje izvira iz kaznivega dejanja;
- izvrši se preko legalnega plačilnega sistema;
- pogosto ima mednarodni značaj;
- izvrši se tako, da je denarju čim težje slediti;
- deluje, kot da gre za legitimno pridobljen denar ali premoženje;
- nelegalna sredstva so prenesena v gospodarstvo ali
- nelegalna sredstva (sedaj kot legitimno pridobljena) so ponovno investirana v kriminalno dejavnost.

1.4 NAMEN PRANJA DENARJA

Trgovanje z mamili, organiziran kriminal, goljufije, tihotapstvo, trgovanje z orožjem, terorizem, izsiljevanje, davčne utaje – vse te dejavnosti stremijo k istemu cilju: ustvarjanju protipravne premoženjske koristi. Kot je zapisano v 252. členu Kazenskega zakonika, »je pralec denarja oseba, ki denar ali premoženje, za katerega ve, da je bilo pridobljeno s kaznivim dejanjem, sprejme, zamenja, hrani, z njim razpolaga, ga uporabi pri gospodarski dejavnosti ali na drug način, določen z zakonom, s pranjem prikrije ali poskusi prikriti njegov izvor«.

Namen pranja denarja je omogočiti kriminalcu, da uživa protipravno pridobljeno premoženjsko korist, kot da bi užival legitimno pridobljena sredstva. Storilci kaznivih dejanj umaknejo denar z mest, kjer bi ga lahko pristojni organi zasegli, na mesta, kjer te nevarnosti ni. Mnogokrat se to opravi s premikom denarja v offshore države. Ponavadi rečemo, da je denar »oprán«, ko njegov pravi izvor ni razviden in ima vse lastnosti legitimno pridobljenega denarja oziroma premoženja (Šeme Hočevar, 2007, str. 28).

Osnovni namen preprečevanja in odkrivanja pranja denarja je ohranjanje učinkovitosti pravosodnega sistema, v ožjem smislu tudi ohranjanje temeljnih vrednot zdravega finančnega in gospodarskega sistema (Šeme Hočevar, 2007, str. 13).

1.5 PROCES PRANJA DENARJA

Pranje denarja zajema tri osnovne faze (Šeme Hočevar, 2007, str. 29-31):

1. plama;
2. ustvarjanje plasti in prikrivanje;
3. vključitev oziroma integracija.

Vir: United Nations, 2008.

Plasma je prva faza, ki se začne, ko je pridobljena protipravna premoženjska korist in jo storilec predhodnega kaznivega dejanja izroči pralcu. V večini primerov je denar izročen v gotovini. Veliko instrumentov preprečevanja pranja denarja je usmerjenih prav v to fazo, saj je denar ob vstopu v finančni sistem najlažje odkriti. V začetni fazi kriminalci zberejo denar in ga razdelijo v zneske, ki so primerni za kasnejše postopke »pranja«. Največkrat pralci v tej fazi zamenjajo valuto (v menjalnicah), zatem poskušajo položiti gotovino v banko ali drugo finančno institucijo. Glede na to, da so banke pri velikih vsotah gotovine posebej pozorne, se pralci denarja ne pojavijo z vso gotovino naenkrat. Pogosta metoda pranja denarja je uporaba večjega števila posameznikov, ki so običajnega videza in v banki ne izstopajo, ko izvršijo številne depozite z gotovinskimi zneski, ki so nižji od limita, pri katerem je banka, v skladu s predpisi, dolžna sporočiti ali identificirati transakcijo.

Po uspešno opravljenem plasmaju denarja v finančno institucijo nastopi druga faza »pranja«, ko pralec ustvarja plasti, briše računovodske in bančne sledi za izvorom denarja, izvaja različne logične ali nelogične finančne transakcije v banki iz prve faze, najbolj pogosto pa denar iz te banke nakaže drugam, največkrat v tujino s pomočjo številnih drugih računov, različnih finančnih instrumentov in medijev. Večinoma pri tem uporablja elektronske medbančne prenose, zlate kreditne kartice iz bank v tako imenovanih davčnih oazah ipd.

Še en pogosto uporabljen primer druge faze pranje denarja je prikrivanje dejanskega lastnika premoženja. Načini za izvajanje te tehnike so lahko različni in tako kot drugi načini prepuščeni domišljiji in ustvarjalnosti pralca denarja. Dejanski lastnik se skriva že z nakupom vrednostnih papirjev na prinosnika, z uporabo fiduciarnih računov, ustanovitvijo offshore podjetij ipd. Pri vseh teh načinih se pogosto uporablja mreža serijskih in vzporednih transakcij z različnih računov na določen skupen račun, pri čemer denar izjemno hitro potuje prek več različnih držav in pristane na nerezidenčnem računu offshore podjetja.

Na koncu sledi tretja faza – vključitev oziroma integracija. Sled za denarjem se zakrije, ko so med izvorom denarja in opranim denarjem naložene mnoge plasti. Denar je treba le uvesti v finančni sistem kot popolnoma neoporečno, legitimno premoženje. V tej fazi se denar vrne k storilcu predhodnega kaznivega dejanja in tako zaključi krog. Lahko gre za nakup nepremičnine, ki se jo kasneje proda, lahko za kreditni odnos z jamstvom, lahko se vrne z nakupom banke v offshore centru, z dokapitalizacijo podjetja itd. Denar torej vstopi v gospodarstvo. Dejstvo je, da v večini primerov po končani tretji fazi kriminalci večji del opranega denarja uporabijo za kriminalne namene (kupijo mamila, orožje itd.).

Umazan denar je najbolj viden in s tem pralci denarja najbolj ranljivi takrat, ko prvič vstopi v finančni sistem. Zato se morajo banke in druge finančne institucije strogo držati pravil in priporočil, kjer je prvo pravilo poznati svoje stranke (angl. *Know Your Customer – KYC*). To ne pomeni le poznati njihovih imen, temveč biti seznanjen tudi z njihovim ozadjem in tekočim poslovanjem.

1.6 NAČINI PRANJA DENARJA

Z globalizacijo poslovanja, pojavljanjem novih storitev oziroma produktov in nenehnim razvojem informacijsko-komunikacijskih tehnologij se pojavljajo vedno novi, zelo prikriti načini pranja denarja, ki se neprestano spreminjajo in dopolnjujejo. V nadaljevanju so prikazani temeljni načini pranja denarja v sodobnem svetu (Šeme Hočevar, 2007, str. 31-36).

a) Vključevanje »poklicnih pralcev denarja«

S širitvijo kriminalnih dejavnosti in večanjem dobičkov iz teh dejavnosti so kriminalni krogi prišli do spoznanja, da so za pranje denarja potrebni posebej izurjeni oziroma izobraženi posamezniki. Ljudje iz kriminalnih vrst niso imeli potrebnega finančnega znanja in nastala je potreba po vključevanju oseb s poslovnih področij s specifičnim finančnim in pravnim znanjem v kriminalne posle. Sofisticiranost pri delu in lakomnost po večjih zaslužkih sta tako izoblikovali novo vrsto ljudi, tako imenovani »porajajoči se kriminalni sloj«. Vedno več organizacij, ki trgujejo z mamili, ne pere več svojih kriminalnih prihodkov, temveč jih zaupajo poklicnim finančnim posrednikom. Ti posredniki izjemno učinkovito ustvarjajo nove in nove modele, kako se izogniti nadzoru, odkritju in metodam notranje kontrole v finančnih institucijah. Čeprav pomeni pojav takšnih posrednikov za kriminalce precej manjši dobiček (provizije pralcev denarja znašajo od 6 do 30 odstotkov opranega denarja), se jim zdi to razumen strošek, saj zelo zmanjša tveganja, ki jim je kriminallec sicer izpostavljen. V večini primerov takšni posredniki prevzamejo nase tudi vso odgovornost, če oblasti denar zasežejo. Poleg pranja denarja nudijo posredniki kriminalcem tudi finančno svetovanje in nemalokrat upravljajo z njihovim osebnim premoženjem.

Posamezniki se specializirajo tudi za ustanavljanje podjetij, namenjenih pranju denarja. Opaženo je bilo vedno pogostejše sodelovanje odvetnikov, notarjev in računovodij. Ti naj bi nastopali predvsem kot zastopniki za ustanavljanje podjetij. V mnogih jurisdikcijah so samo odvetniki in notarji pooblaščen za ustanavljanje podjetij in zastopanje strankinih interesov v poslovanju podjetja navzven. Mnogokrat predstavniki navedenih poklicev, včasih skupaj z davčnimi svetovalci, dejansko nastopajo kot svetovalci za utajo davkov. Obstaja torej velika verjetnost, da bodo predstavniki navedenih poklicev udeleženi pri različnih oblikah pranja denarja, zato so posamezne države že začele izvajati poostren nadzor nad njimi.

Vedno pogosteje je zaznati tudi vpletenost borznih in nepremičninskih posrednikov pri pranju denarja, saj vsak dan poslujejo z velikimi zneski, zato je njihovo poslovanje manj sumljivo, kot bi bilo v drugi finančni instituciji. Enako velja tudi za zavarovalniške posrednike.

b) Fizični prenosi gotovine

Ne glede na obstoj sofisticiranih finančnih operacij in posrednikov, je fizični prenos gotovine še vedno ena najpogostejših tehnik pranja denarja. Teža in količina denarja povzročata težave, vendar ne preprečujeta, da bi na primer denar iz preprodaje mamil pretihotapili nazaj v Mehiko ali Kolumbijo v gospodinjskih aparatih ali drugem potrošnem blagu. Eden izmed znanih primerov je bilo prav tihotapljenje šestih milijonov dolarjev gotovine, ki je bila nameščena znotraj ohišij klimatskih naprav. Na področju Slovenije in ostale srednje Evrope je način prenašanja gotovine še vedno večinoma »klasičen«: v osebni prtljagi, torbah ali avtomobilih. Osebe, ki denar nosijo, so mnogokrat samo kurirji, organizatorji pranja denarja pa so drugi posamezniki ali skupine.

c) Uporaba gospodarstva in prostih trgovinskih območij

V mnogih primerih opravljajo kriminalci določene navidezne izvozno-uvozne posle preko podjetij, ki so ustanovljena zgolj kot kulisa. Relativno pogost primer sta uporaba navideznih računov za določene izdelke ali storitve in nerealno višanje cen določenih izdelkov. Drug način je povezava kriminalcev z uvoznimi podjetji. Kriminalci v takšnem primeru nastopijo kot posredniki storitve in plačajo izvoznikom v tujino v tuji valuti. Njim podjetja, katerih dejavnost je uvoz blaga, povrnejo denar v domači valuti, vendar po tečaju, ki je ugodnejši od veljavnega menjalniškega tečaja.

d) Uporaba nebančnih finančnih institucij

Uporaba menjalnic, organizacij, ki se ukvarjajo z izplačevanjem potovalnih čekov, zavarovalnic, hipotekarnih ustanov, borznih in drugih posrednikov, uvozno-izvoznih podjetij, trgovinskih podjetij, prirediteljev dražb, zlatarjev, draguljarjev, igralnic ter drugih organizacij je bila v preteklosti pogosta. Tudi v prihodnje naj bi velik del pranja denarja potekal prav preko teh organizacij.

e) Uporaba podjetij, katerih poslovanje temelji na gotovini

Restavracije, hoteli in podjetja za hitro dostavo hrane so bili predvidoma tudi dobre krinke za operacije pralcev denarja. Enako velja za igralnice po vsem svetu. Eden najbolj znanih načinov pranja denarja v igralnicah je, ko igralec kupi veliko količino žetonov, navidezno igra pri mizah, potem zbere žetone in jih odnese nazaj na blagajno. Blagajna mu izda ček na prinositelja, na katerem piše, da gre za dobiček iz igralnice. Tako pralec denarja pridobi potrdilo o legalnem izvoru denarja. Nekatere igralnice takšnih potrdil ne izdajajo in tako pralec nima podlage glede izvora denarja. S takšno politiko igralnic je nevarnost pranja denarja bistveno manjša ali je celo ni. S širitvijo igralništva v vzhodno Evropo dobiva pranje

denarja vse večje razsežnosti, saj je to področje v tem delu Evrope podregulirano ali celo v lastništvu organiziranega kriminala.

Na Danskem in v nekaterih drugih državah zahodne Evrope so zaznali pranje denarja tudi s pomočjo nakupa dobitnih loterijskih srečk po bistveno višjih cenah, kot so bile denarne nagrade, ki jih je lastnik srečke zadel. Kupec dobitnih listkov je plačal za njih z umazanim denarjem, se tako znebil gotovine in se pojavil na loterijskem okencu za izplačilo kot legitimni lastnik dobitka. Zelo verjetno se to ne dogaja zgolj na omenjenem območju, temveč tudi širše. Seveda pa je vse odvisno od tega, kako visoki so dobitki na loteriji in kakšen je nadzor nad tem.

Igralništvo se tako kot tudi drugi finančni posli širi na svetovni splet – internet. Ta je idealna osnova za pranje denarja. Plačila s kreditnimi karticami in registracija igralnic na offshore področjih skoraj onemogočajo preiskovanje ter preganjanje omenjenih storitev in njihovih organizatorjev. Tudi samo igranje poteka na virtualnem igralnem mestu in preko igralnega software-a, kar še dodatno oteži pridobivanje dokazov. Mnoge države usmerjajo svojo pozornost na to novo področje in iščejo poti za pravno ureditev navedenih pojavnih oblik.

f) Uporaba elektronskih prenosov

Pralci denarja redno uporabljajo storitve elektronskega bančništva. Sistem, ki povezuje države, banke in druge finančne organizacije, kot so na primer borznoposredniške hiše in borze, in deluje 24 ur dnevno, je kakor nalašč za pralce denarja. Mehanizmi elektronskih prenosov, ki jih upravljajo Družba za svetovni medbančni telekomunikacijski sistem (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications System – SWIFT), Federal Reserve v ZDA (Fedwire) in Sistem klirinško depotnih hiš za medbančna plačila (Clearing House Interbank Payments System – CHIPS), vsebuje določbe, ki predpisujejo obvezno vključevanje podatkov o pošiljatelju in prejemniku denarja, vendar se to v mnogih državah ne izvaja dosledno. Pošiljatelj mnogokrat ostaja neznan ali pa so podatki o njem nepopolni.

g) Izkoriščanje offshore bančništva

Eden izmed že omenjenih dejavnikov, ki so oslabili sledenje denarju in boj proti pranju denarja, je razvoj offshore bančnega sektorja. Centralne banke niso pravočasno opazile, da bodo z dovoljenjem matičnim bankam, da le-te ustanovijo svoje offshore podružnice, izgubile nadzor nad njimi.

h) Uporaba novih finančnih instrumentov

Izjemne rasti svetovnega finančnega poslovanja ni spremljal tudi ustrezen zakonodajni in pravni razvoj. Predpisi, ki bi primerno zaščitili tako ponudnike kot tudi uporabnike novih bančnih storitev in hkrati zagotovili transparentnost poslovanja, so prej izjema kot pravilo.

Z uvedbo finančnih terminskih pogodb in izvedenih vrednostnih papirjev, ki niso vedno povezani s konkretnimi izdelki, se je delo organov odkrivanja in pregona močno upočasnilo, včasih celo ustavilo. Nove bančne metode, kot je korespondenčno bančništvo ter uporaba predstavništva in tujih podružnic, nadzornim organom otežujejo kontrolo. Dodatna pomoč pralcem denarja so tudi drugi bančni instrumenti, kot so akreditivi, obveznice in drugi vrednostni papirji, bančni zapisi prve kategorije in bančne garancije. Te instrumente je skoraj nemogoče spremljati, izvajanje identifikacije strank v poslu pa je mnogokrat zelo težavno in povezano s stroški.

i) Uporaba nove bančne prakse

Razvoj tehnologije prinaša potrebo po hitrem in stranki prilagojenem izvajanju bančnih ter drugih finančnih storitev. »On-line« bančništvo občutno zmanjšuje možnosti neposredne identifikacije stranke pri opravljanju transakcij. Stranka običajno posluje s svojim računom preko osebnega računalnika, z uporabo brskalnika na internetu preko določenega podjetja, ki skrbi za spletne storitve. Dostop do računa stranki omogoča posebna koda, ki ob uporabi kodirnega programa generira ključ za izmenjavo podatkov in tako stranki omogoča dostop do njenega računa, stanja na njenem računu ali koriščenja drugih bančnih storitev. Agent za certificiranje preveri strankin digitalni podpis ali njen certifikat. Zaradi računalniškega dostopa stranke do njenega računa oziroma bančnih storitev banka ne more neposredno preveriti identitete stranke, ki v določenem trenutku dejansko dostopa do omenjenih storitev. Še več, z vse večjo mobilnostjo dostopa do interneta lahko stranka koristi bančne storitve in virtualno upravlja s svojim računom s kateregakoli kraja na svetu, navsezadnje tudi preko mobilnega telefona. Eden izmed osnovnih problemov je seveda dejstvo, da mnoge banke nudijo svoje storitve brez neposredne identifikacije stranke ob odprtju računa in tako omogočajo dostop do teh storitev pravzaprav neznanim strankam.

j) Vključevanje držav v tranziciji

Ne več najnovejši trend v pranju denarja je vključevanje držav v tranziciji, držav, ki so na novo uvedle komercialno bančništvo in kjer do nedavnega niso poznali zasebnih strank. Večinoma so to države srednje in vzhodne Evrope ter države v Južni Ameriki, kjer se zaključujejo oziroma so že zaključeni postopki privatizacije, kjer je želja po tujih naložbah velika in kjer je kriminal posegel v veliko večino finančnih institucij.

Načini pranja denarja so številni, raznovrstni, kompleksni, komaj opazni in diskretni. Ne glede na to, imajo vsi načini neke skupne značilnosti, ki od pralcev denarja zahtevajo, da:

- prikrijejo pravo naravo in izvor denarja ali premoženja,
- obdržijo oziroma ohranijo kontrolo nad denarjem ali premoženjem in
- spremenijo obliko denarja ali premoženja.

Združevanje načinov pranja denarja in uporaba dodatnih načinov, ki včasih vključujejo tudi nakup in prodajo premičnin (npr. umetniških predmetov, avtomobilov, letal ipd.), so možnosti, ki jih ima pralec denarja že v trenutku, ko se odloči za storitev kaznivega dejanja. Vedno več je znakov, ki kažejo na to, da pralec denarja postaja specializiran poklic in s tem tudi dejanja pranja denarja vse bolj domišljena, sofisticirana, možnosti odkrivanja in sledenja le-tem pa vedno manjše.

1.7 DRUŽBENO-EKONOMSKI VPLIVI PRANJA DENARJA

Pranje denarja ima številne družbeno-ekonomske posledice. Negativne vplive pranja denarja na gospodarski razvoj je težko izmeriti. Kljub temu pa je jasno, da pranje denarja škoduje finančnim institucijam, ki so zelo pomembne za gospodarsko rast. Z odtujevanjem sredstev pranje denarja znižuje produktivnost, spodbuja kazniva dejanja in podkupovanje, ki zavirajo gospodarsko rast ter lahko zunanjo trgovino popačijo v taki meri, da je v škodo dolgoročnemu gospodarskemu razvoju. Po drugi strani pa se države trudijo voditi učinkovito politiko za preprečevanje pranja denarja, ki pomaga pri vzdrževanju gospodarskega razvoja, predvsem s krepitvijo finančnega sektorja.

1.7.1 Vpliv pranja denarja na finančni sektor

Številne ekonomske študije so prišle do podobnega zaključka in sicer, da so za gospodarsko rast ključnega pomena ravno finančne institucije, kot so banke, nebančne finančne institucije in delniški trgi. Te institucije omogočajo koncentracijo domačega in tujega kapitala, ki ga nato skušajo učinkovito alocirati v različne investicijske projekte. Prav investicije pa so glavno gonilo trajnega gospodarskega razvoja. Pranje denarja omejuje razvoj teh pomembnih finančnih institucij iz dveh razlogov (Kern, 2001, str. 64):

- ❖ Pranje denarja »razjeda« finančne institucije. Pogosto opazimo povezavo med pranjem denarja in kaznivimi dejanji zaposlenih v teh institucijah. Države v razvoju ali v tranziciji ter s tem celoten finančni sistem je še toliko bolj občutljiv na podkupovanje s strani kriminalcev, ki na tak način vplivajo na zaposlene in njihovo delovanje. Če je podkupovanje prisotno na višjih nivojih v organizaciji, gre praviloma za višje zneske umazanega denarja;
- ❖ Zaupanje strank je bistvenega pomena za razvoj in rast poštenega in trdnega finančnega sistema, zato dvomi oziroma zaznana tveganja investorjev in vlagateljcev predstavljajo veliko oviro pri vzpostavljanju tega zaupanja.

Glede na to, da banke poslujejo po načelu zaupanja, se dnevno ukvarjajo s prenosom sredstev in upravljajo ogromne nedensarne transakcije, je jasno, da so pogosto tarča kaznivega dejanja, kot je pranje denarja, pa če se tega zavedajo ali ne. Pri pranju denarja se vsaka banka srečuje z naslednjimi tveganji (Johnson, 2001, str. 131):

- Tveganje izgube dobrega imena – banke so zelo ranljive glede izgube dobrega imena, če postanejo žrtve kaznivih aktivnosti svojih strank. Ko je banka enkrat povezana z nezakonitimi aktivnostmi, je njen ugled resno ogrožen in s tem tvega izgubo strank. Posledice so lahko različne: izguba strank in s tem zmanjšanje tržnega deleža ali celo zaprtje banke. Propad banke ali katerekoli druge finančne institucije ogroža tudi dobro ime celotnega finančnega sistema v državi, kar vpliva na upad tujih investicij in s tem na upočasnitev gospodarske rasti;
- Operativno tveganje – definirano je kot tveganje izgube kot posledice neprimerne ali neuspešnega izvajanja notranjih procesov, ravnanj ljudi ali delovanja sistemov oziroma zaradi zunanjih dejavnikov. Definicija vključuje pravno tveganje in izključuje strateško tveganje in tveganje izgube ugleda. Tukaj je mišljena predvsem neučinkovitost notranje kontrole in slabo izvajanje predpisanih navodil;
- Pravno tveganje – v primeru, da banke niso dosledne pri upoštevanju »Know Your Customer - KYC« standardov in ne izvajajo identifikacije, ocene ter odobritve svojih strank v skladu s predpisi, so le-te lahko predmet pravnih pritožb. Zaradi tega lahko banke utrpijo škodo v obliki javne izpostavljenosti v povezavi z nelegalnimi aktivnostmi, različnimi denarnimi kaznimi in dragimi sodnimi postopki;
- Tveganje koncentracije – nanaša se predvsem na sredstva oziroma aktivo v bilanci stanja. Od bank se pričakuje, da imajo vzpostavljen tak informacijski sistem, ki omogoča prepoznavanje prevelike kreditne izpostavljenosti do posamezne osebe ali povezanih oseb. Prav tako morajo imeti banke razvit primeren sistem limitov, ki preprečuje preveliko izpostavljenost in zagotavlja razpršenost kreditov. Pogoj za uspešno merjenje tveganja koncentracije je, da banke dobro poznajo svoje stranke in njihovo poslovanje, kar nas zopet pripelje do pomembnega priporočila – poznati svojo stranko;
- Tveganje pri sodelovanju s korespondenčnimi bankami – pomanjkanje prakse na področju preprečevanja pranja denarja v bankah lahko negativno vpliva na sodelovanje s korespondenčnimi bankami. Ugledne in spoštovane mednarodne banke ne bodo želele sodelovati s tistimi bankami, ki ne izvajajo osnovnih predpisanih ukrepov za preprečevanje pranja denarja ter naj bi s tem posledično ogrožale tudi svoje dobro ime.

1.7.2 Vpliv pranja denarja na gospodarski sektor

Pranje denarja ima pomemben negativen vpliv na makroekonomijo in ekonomsko politiko, zato je to zadosten razlog za raziskovanje in proučevanje razsežnosti tega problema. Pranje denarja povzroča vrsto negativnih reakcij, kot so (Quirk, 1996, str. 32):

- ❖ Spodkopavanje privatnega sektorja – pralci denarja pogosto uporabljajo povsem legalna podjetja, ki služijo predvsem kot krinka nezakonitim aktivnostim. Ker se ta podjetja financirajo predvsem z nezakonito pridobljenim denarjem, lahko svoje storitve ali izdelke ponujajo po nižjih cenah. To pomeni, da imajo veliko konkurenčno prednost pred podjetji, ki se financirajo preko finančnega trga in jih lahko s tem izrinejo iz privatnega sektorja. Gospodarska načela teh kriminalnih podjetij pa vsekakor niso v skladu s splošnimi gospodarskimi načeli na prostem trgu, kar povzroča še dodatne negativne makroekonomske posledice.
- ❖ Izguba kontrole nad vodenjem ekonomske politike – pralci denarja ne iščejo največjih donosov za investiranje umazanega denarja, temveč državo, kraj ali investicijo, ki bo najvarnejša za nadaljnje investiranje nezakonito pridobljenega kapitala. Tako tok kapitala ne bo usmerjen proti državam z dobro gospodarsko politiko in visokimi stopnjami donosa, temveč proti državam s slabšo gospodarsko politiko in nižjimi stopnjami donosa. V tem primeru kapital ni optimalno investiran. Gibanja kapitalskih tokov, ki niso v skladu s splošnimi gospodarskimi načeli, vplivajo na odločitve nosilcev ekonomske politike in sicer tako, da le-ti sprejemajo ukrepe na podlagi napačnih informacij. Veliki prilivi in odlivi kapitala lahko na nacionalni ravni pomembno vplivajo na devizni tečaj, obrestne mere in cene premoženja, v katerega je umazan denar investiran.
- ❖ Sprememba povpraševanja po denarju – še ne dolgo nazaj je veljalo sorazmerje med kriminalom in povpraševanjem po denarju. To pomeni, da je razmah pranja denarja kot oblika kriminalnega dejanja povzročil večje povpraševanje po gotovini. Ker pa so se metode pranja denarja v zadnjih 15-ih letih tako spremenile, vodi porast pranja denarja v zmanjšanje povpraševanja po gotovini. Od bančnega sistema in gotovine se metode pranja denarja usmerjajo k vzporednim finančnim trgov in razvitim nedenarnim instrumentom.

Zgoraj naštetе posledice so le ene od mnogih, ki jih lahko utrpi država, zato ne smemo pozabiti tudi na davčno politiko, ki lahko dvigne davčne stopnje zaradi neplačevanja oziroma izogibanja plačevanja davkov s strani kriminalcev. Čeprav je kot posledica pranja denarja najbolj poudarjena gospodarska škoda, pa nikakor ne smemo zanemariti socialnih, političnih in splošnih moralnih načel, ki so lahko resno ogrožena.

1.7.3 Politični in socialni vplivi pranja denarja

Pranje denarja predstavlja resno grožnjo, ne samo zdravemu ekonomskemu in finančnemu razvoju, temveč tudi politični integriteti držav.

V zadnjih letih je bilo odkritih kar nekaj primerov korupcije in pranja denarja, povezanih s politično izpostavljenimi osebami. Politično izpostavljena oseba je vsaka fizična oseba, ki ji je zaupana pomembna javna funkcija, kot npr. predsednik države ali vlade, visok politik, vladni, sodni ali vojaški uslužbenec, visok uslužbenec podjetja v državni lasti, pomemben uslužbenec politične stranke in ožji družinski član ali oseba, ki je blizu tej zgoraj opredeljeni osebi. Politično izpostavljene osebe lahko zlorabijo svoj politični položaj sebi v prid s poneverbami, utajo davkov in prejemanjem podkupnin, zato se v zadnjem času posveča veliko pozornosti prav tem osebam.

Pranje denarja ima velik vpliv tudi na socialno stanje družbe. Pri udeležbi kriminalcev v nezakonitih aktivnostih igra pranje denarja pomembno vlogo, saj jim omogoča razvoj in razširitev svojih operacij. To pripelje do povečanja državnih izdatkov zaradi potrebe po okrepitvi pravne ureditve. Hitro pridobljena velika ekonomska moč kriminalcev ima negativen vpliv na vrsto socialnih dejavnikov. Te osebe ali organizacije s svojo politično in ekonomsko močjo lahko ogrozijo in oslabijo socialno strukturo, splošne etične družbene standarde in na koncu celo demokratičen razvoj družbe. Države v prehodu v demokratičen sistem so še toliko bolj občutljive na vplive pranja denarja na socialno stabilnost družbe (Lilley, 2001, str. 176).

2 UREDITEV PODROČJA PREPREČEVANJA PRANJA DENARJA V SVETU

Posamezne države so si sicer prizadevale, da rešijo problematiko organiziranega kriminala in z njim povezanega pranja denarja v okviru nacionalne zakonodaje in domačih institucij. Kmalu se je pokazalo, da zaradi mednarodne narave pranja denarja njihov trud ni bil zadosten. Pomanjkanje ustrezne zakonodaje s področja bančne tajnosti in nekaznivost pranja denarja sta, kljub številnim mednarodnim sporazumom o sodelovanju na področju kriminala, omejila izmenjavo ključnih podatkov med državami in tako preiskovanje tovrstnih dejanj še bolj otežila. Zaradi omenjene problematike je bila mednarodna skupnost prisiljena združiti moči, in sicer z ustanavljanjem različnih svetovnih in regionalnih organizacij. V okviru teh organizacij je skušala poenotiti predpise med različnimi državami ter posamezne države spodbuditi, da omenjenemu področju namenijo ustrezno pozornost in jih s priporočili usmerjati k večjemu nadzoru ter predvsem preprečevanju tega kaznivega dejanja. Veliko držav še do nedavnega ni imelo urejene zakonodaje na področju preprečevanja pranja denarja. ZDA pa so že leta 1970 sprejele zakon o bančni tajnosti (Bank Secrecy Act), nato pa zaradi kriminala, povezanega z mamili, leta 1986 tudi poseben zakon o preprečevanju zlorab mamil in preprečevanju pranja denarja. V Veliki Britaniji so sprejeli leta 1986 tako imenovani Money Laundering Control Act in 1987 Criminal Justice Act, ki je obravnaval problematiko pranja denarja. V Evropi pa je bil prvi korak v boju proti pranju denarja storjen leta 1988 s sprejeto Dunajsko konvencijo.

2.1 MEDNARODNE ORGANIZACIJE, KONVENCIJE IN DIREKTIVE

Ena od glavnih značilnosti pranja denarja je globalnost pojava in prav ta sili države po svetu v medsebojno sodelovanje, izdelavo skupnih mednarodnih standardov in pravil za preprečevanje in omejevanje nadaljnjih nezakonitih aktivnosti. Razlike v zakonodaji na področju preprečevanja pranja denarja med državami, kar s pridom izkoriščajo pralci denarja, so privedle do združevanja, sodelovanja in ustanavljanja mednarodnih organizacij, katerih glavna naloga je boj proti pranju denarja in financiranju terorizma.

V nadaljevanju so predstavljene temeljne mednarodne organizacije, konvencije in direktive, na katerih sloni boj proti pranju denarja in financiranju terorizma v sodobnem svetu, povzete iz različnih virov.

2.1.1 Konvencija Združenih narodov zoper nezakonit promet mamil in psihotropnih snovi (Dunajska konvencija)

Konvencija Združenih narodov zoper nezakonit promet mamil in psihotropnih snovi, ali tudi tako imenovana Dunajska konvencija, je bila sprejeta na Dunaju 19. decembra 1988.

Dunajska konvencija je bil prvi mednarodni dokument, ki je po vsebini definiral kaznivo dejanje pranja denarja, vendar ga je vezal le na nedovoljen promet z mamili. Glavna prednost te konvencije je bila v usklajevanju zakonske ureditve podpisnic na področju nezakonite trgovine z mamili ter v vzpostavljanju bilateralnih in regionalnih sporazumov. Dunajsko konvencijo je ratificiralo preko 70 držav in med njimi tudi nekdanja SFRJ, Slovenija pa jo je med svoje predpise sprejela po osamosvojitvi z ustavnim zakonom.

Dunajska konvencija je s svojo vsebino, kjer zajema ukrepe za mednarodno preprečevanje kriminala, kot so izročitev, zaseg in zaplemba sredstev, bistveno prispevala k skupnemu boju proti organiziranemu kriminalu. Ta meddržavni sporazum zahteva sodelovanje in medsebojno pravno pomoč držav ter ukinja bančno tajnost v primerih preiskave. Zelo pomemben je sklep podpisnic, da se sredstva, pridobljena s prodajo prepovedanih mamil, zaseže, kar se je pokazalo kot najučinkovitejši ukrep pri preprečevanju nadaljnjih kaznivih dejanj.

2.1.2 UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime)

Pod okriljem Organizacije združenih narodov (OZN) že dalj časa deluje posebna organizacija UNODC – United Nations Office on Drugs and Crime, v okviru katere deluje več programov, katerih naloga je organizirati in koordinirati vse aktivnosti OZN na področju preprečevanja in odkrivanja nezakonitega prometa z mamili in psihotropnimi snovmi. Eden od teh programov je tudi UNDCP (United Nations International Drug Control Programme), s sedežem na Dunaju. Leta 1995 je delovna skupina omenjenega programa pripravila modelni zakon o pranju denarja in zaplembi v povezavi z mamili, ki predstavlja vzorec predpisov s področja pranja denarja in zaplembe premoženja. Modelni zakon je neobvezen mednarodni dokument, katerega glavni namen je pomagati državam članicam OZN pri pripravi lastnih zakonodaj, poenotiti predpise in jih uskladiti z določili Dunajske konvencije. Modelni zakon sestavljajo tri knjige: 1. Pranje denarja, povezano z mamili, 2. Zaplemba, povezana z nezakonitim prometom z mamili ali psihotropnimi snovmi ter s pranjem denarja in 3. Mednarodna pravna pomoč na področju pranja denarja in zaplembe, povezane z mamili. Čeprav je modelni zakon ponudil veliko novih rešitev in idej, ki dopolnjujejo določila Dunajske konvencije, pa glavne slabosti ni odpravil, in sicer vsi ukrepi so predvideni le za primere pranja denarja, ki izvirajo iz nezakonitega prometa z mamili in psihotropnimi snovmi. To slabost je kasneje odpravila Konvencija Sveta Evrope št. 141.

2.1.3 Konvencija Sveta Evrope o pranju, odkrivanju, zasegu in zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem (Konvencija Sveta Evrope št. 141)

Ta konvencija je bila sprejeta v Strasbourgu 8. novembra 1990, veljati pa je začela 1. septembra 1993. Konvencija Sveta Evrope št. 141 je najpomembnejši mednarodni akt na področju pranja denarja. Olajšala je mednarodno sodelovanje in razširila kaznivost pranja denarja na premoženjsko korist, ki izvira iz vseh oblik hudega kriminala in ne le iz prodaje

prepovedanih mamil. Tako ta konvencija vključuje tudi ostale vrste kriminala, kot so terorizem, organiziran kriminal, spolna zloraba otrok in mladostnikov, izsiljevanje, ugrabitev, gospodarsko prevaro in drugo. Po zadnjih podatkih je do tega trenutka, vključno s Slovenijo, to konvencijo podpisalo že 47 držav.

Osnovni namen te konvencije je, da preskrbi:

- pomoč in podporo pri preiskovanju (zbiranje dokazov, izmenjava podatkov in informacij, poenotenje raziskovalnih tehnik, prijemov in predpisov);
- začasne ukrepe, kot so zamrznitev bančnega računa, zaseg premoženja;
- ukrepe glede zaplembe premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem.

Ob sprejetju je bila ta konvencija vodilni mednarodni akt, vendar tako kot vsi ostali predpisi, ni ostala nespremenjena. Nadomestila jo je Konvencija Sveta Evrope št. 198.

2.1.4 Konvencija Sveta Evrope o pranju, odkrivanju, zasegu in zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, vključno s financiranjem terorizma (Konvencija Sveta Evrope št. 198)

Ta konvencija je bila sprejeta maja 2005 in je v celoti nadomestila Konvencijo št. 141. Nova konvencija je prevzela večino standardov skupine Egmont, določbe o financiranju terorizma in uvedla obrnjeno dokazno breme v zvezi s hudimi kaznivimi dejanji.

Zamrznitve, zaseg in odvzem je razširila tudi na premoženje, v katero je bila premoženjska korist spremenjena, in na zakonito pridobljeno premoženje, če je bilo to pomešano z »umazaniam« premoženjem, ter na dobiček ali na drugo korist, ki izhaja iz »umazanega« premoženja. Prevzela je tudi velik del priporočil skupine FATF iz leta 2003.

Konvencija št. 198 uvaja odgovornost pravnih oseb za kaznivo dejanje pranje denarja in je prvi mednarodni akt z zavezujočimi določbami, ki ureja definicijo, nekatera pooblastila in mednarodno sodelovanje uradov za preprečevanje pranja denarja ter vsebuje določbe o preventivnih ukrepih. Konvencija posega tudi v delovanje nadzornih organov in zahteva vzpostavitev regulatornega in nadzornega sistema za preprečevanje pranje denarja, ki mora upoštevati mednarodne standarde, zlasti priporočila FATF. Predpisuje tudi obvezno ustanovitev uradov za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma ter zagotovitev zadostnih finančnih in tehničnih sredstev, kadrov in dostopa do finančnih, upravnih in policijskih podatkov, ki jih urad potrebuje za izvrševanje svojih nalog.

Konvencija št. 198 je prinesla veliko novega, hkrati pa je mehka priporočila skupine FATF in pravila skupine Egmont preoblikovala v zavezujočo obliko. Več o teh dveh skupinah v nadaljevanju.

2.1.5 FATF (Financial Action Task Force)

FATF je mednarodno telo oziroma organizacija, katere glavni namen je razvoj in stalen napredek zakonodaje na področju preprečevanja pranja denarja, tako mednarodne kot nacionalne zakonodaje. FATF nadzira napredek posameznih članic pri implementaciji priporočil in predpisov v nacionalno zakonodajo, spremlja tehnike in metode pranja denarja ter načine financiranja terorizma in spodbuja mednarodno sodelovanje, predvsem pa se zavzema za poenotenje standardov, predpisov in pravil, ki bi omogočali učinkovitejši in uspešnejši boj proti pranju denarja na globalni ravni.

FATF je nastala leta 1989 na pobudo skupine sedmih gospodarsko najrazvitejših držav G-7 na srečanju v Parizu. Ker so se zavedali, da pranje denarja predstavlja veliko grožnjo bančnemu sistemu in finančnim institucijam, so članice skupine G-7, Evropska komisija in osem drugih držav sklicale oziroma ustanovile FATF. Glavne naloge, ki so bile dodeljene tej organizaciji, so bile predvsem pregled tehnik, metod in trendov pranja denarja, pregled vseh dotodanjih aktivnosti na tem področju tako na nacionalni kot na mednarodni ravni, ter oceniti in postaviti merila, standarde ter potrebne ukrepe, ki so potrebni za boj proti pranju denarja.

Naslednje leto, aprila 1990, je FATF izdala poročilo s 40. priporočili, ki nudi izčrpen načrt aktivnosti, potrebnih za učinkovit boj proti pranju denarja. Najprej so bila podana priporočila, da države sprejmejo Dunajsko konvencijo, omejijo bančno tajnost ter izboljšajo mednarodno sodelovanje. Nato zahtevajo, da države opredelijo pranje denarja kot kaznivo dejanje samo po sebi in da se po predlogu Dunajske konvencije zaseže imetje oziroma premoženje, ki izvira iz kaznivega dejanja. Priporočila, ki zadevajo banke, finančne institucije ter druge nebančne finančne institucije med drugim zajemajo odpravo anonimnih računov, računov na geslo, temeljito identifikacijo strank, dolžnost hranjenja podatkov in dokumentacije ter sporočanje sumljivih transakcij pristojnemu uradu. Pomembna priporočila poudarjajo tudi usklajenost predpisov in standardov ter predvsem tesno in trajno sodelovanje na mednarodni ravni, saj je pranje denarja globalen problem.

V naslednjih letih je FATF povečala število članic s prvotnih 16 na 31 (trenutno je članic 34). Skozi vsa leta delovanja organizacija spremlja metode pranja denarja, ocenjuje svoje delo, nadgrajuje priporočila v skladu s spremembami, ki se pojavljajo v praksi ter spodbuja druge države po svetu, da bi upoštevale in sprejele priporočila, ki so pomembna za boj proti pranju denarja. Leta 2001 so 40. priporočilom dodali še 8 posebnih priporočil, ki zadevajo predvsem financiranje terorizma. Oktobra 2004 je FATF sprejela še dodatno, 9. priporočilo, ki ureja prenose gotovine prek državne meje in priporoča ukrepe za preprečevanje ter odkrivanje financiranja terorizma. Leta 2004 je bil organizaciji tudi podaljšan mandat za naslednjih 8 let.

2.1.6 Skupina Egmont

V obdobju po letu 1990 so se povečale potrebe po koordinaciji dela različnih organov, ki sodelujejo v boju proti pranju denarja. Potrebe po koordinaciji ukrepov preprečevanja, odkrivanja, pregona in sojenja pranja denarja so pripomogle k nastajanju posebnih organov, specializiranih za boj proti pranju denarja. 9. junija 1995 so se v palači d'Egmont-Arenberg v Bruslju prvič zbrali predstavniki 24. držav, 14. uradov za preprečevanje pranje denarja in osmih mednarodnih organizacij. Namen tega srečanja je bil nadalje raziskati pooblastila in naloge specializiranih organov za boj proti pranju denarja ter vzpostaviti sodelovanje med njimi. Specializirani organi so bili do takrat znani kot organi, ki prejemajo sporočila o sumljivih transakcijah – t.i. finančnoobveščevalne enote. Ime finančnoobveščevalna enota (angl. *Financial Intelligence Unit – FIU*) je ob tej priložnosti postalo neformalna oznaka uradov članov skupine Egmont in se je ohranilo vse do danes. Čeprav so bili takrat ustanovljeni organi za boj proti pranju denarja različnih velikosti, struktur in pod okriljem različnih državnih institucij, jih je združeval skupen cilj – onemogočiti kriminalcem, da bi zlorabljali finančni sistem in druge gospodarske sektorje po posameznih državah in globalno. Zaradi potreb po aktivnem sodelovanju, izmenjavi znanj ter informacij in dokumentacije med temi organi, so na tem srečanju ustanovili neformalno združenje organov za boj proti pranju denarja po svetu. To neformalno združenje 14. uradov so ustanovni člani poimenovali skupina Egmont – po palači d'Egmont Arenberg, kjer so se zbrali. Eden od ustanovnih članov je bil tudi Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja. Skupina Egmont se je iz neformalne skupnosti v letu 2007 preoblikovala v formalno skupnost.

Izmenjava podatkov med uradi (danes je število članov - uradov skupine Egmont že več kot 100) v posameznih zadevah, kjer obstaja sum storitve kaznivega dejanja pranja denarja, poteka s pomočjo skupine Egmont mnogo hitreje kot omogoča mednarodna pravna pomoč. Tako je večja verjetnost, da bo potovanje umazanega denarja pretrgano ali ustavljeno. Delo v uradih je hitrejše, učinkovitejše in bolj usklajeno. Banke po svetu so tako lahko prej opozorjene na nevarnost ali hitreje dobijo povratno informacijo o svoji stranki. Kot glavna naloga skupine Egmont še naprej ostaja spodbujanje učinkovite izmenjave podatkov med uradi in sprejem novih članic. V boju proti kriminalu na splošno in še posebej proti pranju denarja je torej skupina Egmont zelo pomembna.

2.1.7 Direktive Evropske unije

Leta 1991 je bila Direktiva št. 91/308/EGS o preprečevanju uporabe finančnega sistema za namene pranja denarja temeljni predpis na področju preprečevanja pranja denarja v svetu, saj je v okviru mednarodnih zavezujočih predpisov med prvimi uredila sporočanje sumljivih transakcij in druge obveznosti s področja odkrivanja in preprečevanja pranja denarja v finančnih institucijah.

Direktiva št. 2001/97/ES (druga direktiva), ki je bila sprejeta 4. decembra 2001, je po ugotovljenih pomanjkljivostih in potrebnih spremembah Direktive št. 91/308/EGS zamenjala oziroma dopolnila omenjeno direktivo. Spremembe so bile predvsem pri opredelitvi kreditnih in finančnih institucij ter dodatnih zavezancih, ki so dolžni poročati uradu o sumljivih transakcijah. Med novimi zavezanci so bili v tej direktivi tudi odvetniki, notarji, ostali neodvisni pravni poklici in računovodje. Več pozornosti je bilo namenjeno identifikaciji v nenavzočnosti stranke. Razširjena je bila tudi definicija kaznivih dejanj, ki je vključevala vsa huda kazniva dejanja, in ne več samo trgovanje z mamili.

26. oktobra 2005 je bila sprejeta že tretja direktiva in sicer Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/60/ES o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja in financiranje terorizma. Eden izmed ciljev te direktive je poenotenje predpisov držav članic EU, ki se nanašajo na področje pranja denarja in financiranje terorizma, kar posledično zagotavlja tudi globalni pristop v boju proti pranju denarja in financiranju terorizma.

Posebnosti te direktive so (Šeme Hočevar, 2007, str. 61-62):

- predhodna kazniva dejanja, ki vključujejo najmanj vsa huda kazniva dejanja (povezana s trgovino z mamili iz Dunajske konvencije in z organiziranim kriminalom, goljufije na škodo EU, korupcijska kazniva dejanja in katerokoli drugo kaznivo dejanje, iz katerega izvira velika protipravna premoženjska korist ter je zanj zagrožena visoka zaporna kazen v skladu s kazensko zakonodajo držav članic EU, in financiranje terorizma);
- poleg prejšnjih novih zavezancev (notarji in odvetniki, revizorji, računovodje, davčni svetovalci, nepremičninski posredniki, preprodajalci predmetov visoke vrednosti, kadar je plačilo gotovinsko in presega 15.000 EUR, in igralnice) vključuje tudi družbe za upravljanje;
- državam članicam je dovoljeno, da se same odločijo, da te direktive ne bodo uporabljale za določene zavezance, ki opravljajo finančno dejavnost samo občasno ali v majhnem obsegu in glede katerih obstaja majhno tveganje za pranje denarja oziroma financiranje terorizma;
- posebej so povzeti ukrepi, ki naj jih zavezanci izvajajo pri skrbnem pregledu stranke (dobro poznavanje svoje stranke, identifikacija stranke, dejanskega lastnika in transakcij, pridobivanje podatkov o namenu in predvideni naravi poslovnega odnosa);
- pri vseh ukrepih uvaja uporabo presoje o tveganju glede stranke, razmerja, transakcije ali storitve, kar je bolj logično in tudi stroškovno upravičeno pri izvrševanju določil za preprečevanje pranja denarja (»Risk Based Approach«);
- kadar stranka ob postopku identifikacije ni fizično navzoča, direktiva uvaja zahteve po dodatnih dokumentih in podatkih, dodatnih potrdilih in ukrepih;
- pri korespondenčnem odnosu z bankami iz tretjih držav (zunaj EU) so predpisani pridobitev zadostnih javnih in drugih podatkov o tej instituciji, ocena tveganja in notranje kontrole, odobritev višjih upravnih struktur za vzpostavitev odnosa, dostop do

podatkov o strankah pri korespondenčni instituciji in drugi ukrepi za lažje prepoznavanje narave poslovnih razmerij, v katerih poslujejo;

- zavezanci morajo biti še posebej pozorni pri dejavnostih, pri katerih je tveganje višje, ali kompleksnih, nenavadno velikih transakcijah in vseh nenavadnih transakcijah, ki nimajo ekonomskega ali pravnega ozadja (namena);
- pri politično izpostavljenih osebah iz druge države EU ali iz tretjih držav morajo države EU izvesti ustrezne instrumente za upravljanje tveganj in izvesti skrben pregled takšnih strank;
- pomembno določilo te direktive je tudi obveznost držav članic, da sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi zaščitijo zaposlene v zavezanih institucijah pred grožnjami in drugimi sovražnimi dejavnostmi v okviru izvajanja nalog po tej direktivi.

Osnovno vodilo pri sprejemanju mednarodnih aktov je bilo zavedanje, da lahko tokovi umazanega denarja škodujejo stabilnosti in ugledu finančnega sektorja ter da lahko težnja storilcev kaznivih dejanj resno ogrozi trdnost, integriteto in stabilnost finančnih ustanov ter posledično tudi celotnega finančnega sistema.

3 UREDITEV PODROČJA PREPREČEVANJA PRANJA DENARJA V SLOVENIJI

Slovenija je k problematiki preprečevanja in odkrivanja pranja denarja vseskozi pristopala celovito. Odločitev za to, da se pridruži drugim državam in mednarodni skupnosti pri uveljavitvi skupnih standardov na tem področju, je pokazala že takoj po osamosvojitvi leta 1991, ko je z ustavnim zakonom v svoj pravni red sprejela Dunajsko konvencijo, leta 1993 pa je podpisala in leta 1998 tudi ratificirala Konvencijo Sveta Evrope št. 141. Slovenija je pri sprejemanju svoje zakonodaje na področju pranja denarja sprejela tudi vsa ostala mednarodna priporočila, direktive in konvencije. Nov zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma namreč v slovenski pravni red prenaša tretjo direktivo EU o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja in financiranje terorizma (Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/60/ES), 40 FATF priporočil in 9 FATF posebnih priporočil v zvezi s financiranjem terorizma ter Konvencijo Sveta Evrope št. 198 o pranju, odkrivanju, zasegu in zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, vključno s financiranjem terorizma, o katerih je bilo govora v prejšnjem poglavju.

3.1 ZAKON O PREPREČEVANJU PRANJA DENARJA

Temeljni predpis na področju preprečevanja pranja denarja v Sloveniji je Zakon o preprečevanju pranja denarja, ki je začel veljati že 7. julija 1994 ter bil kasneje večkrat spremenjen in dopolnjen. Slovenija je še pred vstopom v Evropsko unijo zagotovila postopno združljivost zakonodaje na področju odkrivanja in preprečevanja pranja denarja s pravom EU. Tako je bil že v letu 2001 sprejet in nato kmalu tudi dopolnjen Zakon o preprečevanju pranja denarja (Uradni list RS, št. 79/01 in 59/02; v nadaljevanju ZPPD), ki je v veliki meri dosledno upošteval vse do tedaj izoblikovane mednarodne standarde iz ratificiranih mednarodnih pogodb ter druge mednarodne predpise, ki formalno v času sprejema še niso bili sestavni del pravnega reda Republike Slovenije. ZPPD je torej skupaj z določbo 252. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 95/04 – uradno prečiščeno besedilo; v nadaljevanju KZ), ki določa kaznivo dejanje pranja denarja, ter od leta 2004 tudi z določbo 388.a člena KZ, ki določa kaznivo dejanje financiranja terorizma, predstavljal temeljni okvir za preprečevanje in odkrivanje ravnanj, s katerimi se prikriva izvor denarja oziroma premoženja.

Po nizu terorističnih napadov v ZDA in Evropi so se mednarodna skupnost in različne mednarodne organizacije odločile za spremembo in dopolnitev mednarodnih standardov na področju boja proti pranju denarja in financiranju terorizma. Ob tem gre v prvi vrsti za priporočila skupine za finančno ukrepanje (FATF), ki predstavlja enega ključnih mednarodnih teles na področju boja proti pranju denarja in financiranju terorizma. Ker je FATF v letih 2003 in 2004 bistveno razširil priporočila, je bila tudi na ravni EU za uskladitev z revidiranimi mednarodnimi standardi pripravljena nova Direktiva Evropskega parlamenta in

Sveta 2005/60/ES z dne 26. oktober 2005 o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja in financiranje terorizma, ki je predstavljala neposredno podlago za sprejem novega Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma v Sloveniji (v nadaljevanju ZPPDFT). Nov zakon je bil v Državnem zboru RS sprejet 22.6.2007 in v Uradnem listu RS št. 60 objavljen 6. 7. 2007. Začel je veljati 21.7.2007, v celoti pa je za banke postal zavezujoč od 21.1.2008. Nov zakon je nadomestil prejšnji ZPPD in dopolnjuje sistem odkrivanja in preprečevanja pranja denarja ter na novo ureja odkrivanje in preprečevanje financiranja terorizma. Tako naj bi izboljšal učinkovitost sistema boja zoper pranje denarja in financiranje terorizma. ZPPDFT določa ukrepe, pristojne organe ter postopke za odkrivanje in preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma. Za doseganje teh ciljev v slovenski pravni red prenaša že prej omenjeno Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2005/60/ES, kar naj bi prispevalo k dodatnemu poenotenju predpisov držav članic EU in usklajenosti z drugimi ukrepi, sprejetimi na mednarodni ravni.

3.1.1 Razlogi za sprejem novega ZPPDFT

Poglavitni cilj je uskladitev slovenske zakonodaje z zakonodajo EU na področju odkrivanja in preprečevanja pranja denarja (v nadaljevanju PD) in financiranja terorizma (v nadaljevanju FT) ter posredno s tem tudi uskladitev s splošno uveljavljenimi mednarodnimi standardi na tem področju, zlasti s priporočili mednarodne skupine FATF, ki so tudi podlaga za ocenjevanje učinkovitosti in primernosti sprejetih ukrepov odkrivanja in preprečevanja PD ter FT.

Z novim zakonom se v pravni red Republike Slovenije (v nadaljevanju RS) prenašata naslednji direktivi Evropskih skupnosti:

- Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/60/ES z dne 26. oktober 2005 o preprečevanju uporabe finančnega sistema za PD in FT;
- Direktiva Komisije 2006/70/ES z dne 1. avgust 2006 o določitvi izvedbenih ukrepov za direktivo 2005/60/ES Evropskega parlamenta in Sveta glede opredelitve politično izpostavljene osebe in tehničnih meril za postopke poenostavljene dolžnosti skrbnosti pri ugotavljanju identitete stranke ter izjeme na podlagi finančne dejavnosti, ki poteka zgolj občasno ali v omejenem obsegu.

Razlogi za sprejem novega ZPPDFT:

- vključitev mednarodnih ukrepov za preprečevanje in odkrivanje financiranja terorizma v finančni sistem RS;
- izboljšanje učinkovitosti sistema boja zoper PD in FT v RS;
- razbremenitev zavezancev oziroma olajšan nastop na trgu brez bistvenega posega v temelje sistema boja zoper PD in FT;

- zagotovitev ustrežnejšega nadzora nad izvajanjem ukrepov za preprečevanje in odkrivanje PD in FT ter ustrežnejšega postopka obravnave v primerih nespoštovanja zakonskih določb;
- zagotovitev globalnega pristopa v boju zoper PD in FT z uporabo mednarodnih standardov, tudi izven meja RS.

3.1.2 Spremembe in novosti novega ZPPDFT

V prvem poglavju je opredeljena vsebina zakona, podani so akti EU, ki jih zakon prenaša v slovenski pravni red, določen je seznam zavezancev za izvajanje predpisanih ukrepov odkrivanja in preprečevanja pranja denarja ter financiranja terorizma ter opredeljeni posamezni pojmi, ki se uporabljajo v zakonu.

Pomembna novost v zakonu je **preprečevanje financiranja terorizma** ter s tem povezana zahteva po postavitvi indikatorjev za opredelitev financiranja terorizma in vzpostavitev ustrezne podpore za spremljanje ter prepoznavanje indikatorjev in oseb.

Širši je krog zavezancev; novi zavezanci so:

- tuje (tretje države in države članice) organizacije in podružnice bank, družbe za upravljanje investicijskih skladov, borzno posredniške družbe, zavarovalnice, ki delujejo v Sloveniji;
- organizacije za posredovanje denarja in storitev v plačilnem prometu;
- družbe za izdajo elektronskega denarja (domače in tuje);
- revizijske družbe in samostojni revizorji;
- družbe, ki nudijo podjetniške ali fiduciarne storitve, računovodske storitve, storitve davčnega svetovanja;
- pravne in fizične osebe, ki opravljajo posle v zvezi z dejavnostjo finančnega zakupa, zavarovalnega zastopništva, trajno prirejanje športnih stav, prirejanja iger na srečo prek interneta ali drugih telekomunikacijskih sredstev.

Nekatere nove definicije in zahteve:

- financiranje terorizma;
- navidezne banke;
- poslovno razmerje;
- dejanski lastnik;
- oseba, ki nudi podjetniške in fiduciarne storitve;
- kontokorentni odnos;
- politično izpostavljene osebe;
- tretja država, država članica.

V drugem poglavju zakon določa obveznosti organizacij pri poslovanju oziroma opravljanju določenih finančnih poslov za stranke in splošne obveznosti v zvezi s preprečevanjem PD in FT v organizacijah. Te obveznosti se nanašajo na poznavanje stranke oziroma pregled stranke, na sporočanje podatkov o transakcijah uradu, izvajanje ustreznih ukrepov v podružnicah in hčerinskih družbah v večinski lasti ter na naloge, povezane z imenovanjem pooblaščenca, izobraževanjem delavcev v organizacijah in notranjo kontrolo.

Ena od novosti, ki jih v sisteme za preprečevanje in odkrivanje PD in FT uvaja evropska direktiva, je tudi **pristop na podlagi ocene tveganja** (»**Risk Based Approach**«). Ker pri različnih vrstah strank, poslovnih razmerij, produktov ali transakcij ne obstaja enako tveganje za PD ali FT, zakon predpisuje **izvajanje analize tveganja** in z njo določitev ocene tveganja posamezne skupine za možne zlorabe za PD ali FT. Na podlagi lastnih ocen tveganja oziroma kategorizacije posameznih skupin bo potrebno najprej izbrati ustrezno obliko pregleda stranke (poenostavljen, običajen, poglobljen), nato pa v okviru tega pregleda smiselno prilagoditi obseg ukrepov, ki jih določa zakon.

Obveznost pregleda stranke:

- pri sklepanju poslovnega razmerja s stranko;
- pri vsaki transakciji nad 15.000 EUR (posamično, povezano);
- pri dvomu o verodostojnosti in ustreznosti predhodno pridobljenih podatkov o stranki in njenem dejanskem lastniku;
- vedno, kadar v zvezi s transakcijo ali stranko obstajajo razlogi za sum (ne glede na vrednost transakcije).

Pregled stranke:

- ugotavljanje in preverjanje istovetnosti stranke (fizična oseba, njen zakoniti zastopnik, samostojni podjetnik posameznik, posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost, pravna oseba, zakoniti zastopnik pravne osebe, pooblaščenec pravne osebe, druge osebe civilnega prava);
- ugotavljanje dejanskega lastnika stranke;
- pridobitev podatkov o namenu in predvideni naravi razmerja/transakcije in drugih podatkov po zakonu;
- redno skrbno spremljanje poslovnih aktivnosti, ki jih stranka izvaja pri banki.

Izvajanje ukrepov pregleda stranke (identifikacija postane pregled stranke in vključuje več kot le ugotavljanje istovetnosti stranke):

1. ugotavljanje in preverjanje istovetnosti:

- fizična oseba, njen zakoniti zastopnik, samostojni podjetnik posameznik, posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost (Novost: preverjanje s kvalificiranim digitalnim potrdilom; v bankah samo pri odpiranju začasnega depozitnega računa za vplačilo ustanovitvenega kapitala);

- pravne osebe (Novost: možen neposredni vpogled v javni register; pri tem je obvezno predhodno preveriti naravo registra; če je stranka tuja pravna oseba, je potrebno ugotoviti in preveriti istovetnost tuje pravne osebe in njene podružnice v RS);
- zakoniti zastopnik pravne osebe;
- pooblaščenec pravne osebe (Novost: možno sklepanje poslovnih razmerij za pooblaščenca osebo z overjenim pisnim pooblastilom zakonitega zastopnika);
- druge osebe civilnega prava;
- posebni primeri ugotavljanja istovetnosti (vsakokratni pristop k sefu).

2. ugotavljanje dejanskega lastnika stranke

(Novost: tudi za domače pravne osebe - 25 % poslovni delež; ugotavljanje lastniške strukture pravne osebe po celotni verigi lastništva do končnega lastnika)

3. podatki o namenu in predvideni naravi poslovnega razmerja ali transakcije

4. spremljanje poslovnih aktivnosti:

- preverjanje skladnosti poslovanja s predvidenim namenom in naravo razmerja;
- spremljanje in preverjanje skladnosti poslovanja z običajnim obsegom poslovanja;
- preverjanje in posodabljanje listin, vključno s ponovnim letnim pregledom (Novost: ponovni letni pregled se izvaja tudi za domače pravne osebe pod določenimi pogoji - 25 % lastništvo offshore podjetja ali fiduciarne ali druge podobne družbe tujega prava)

Banka lahko v skladu z lastno oceno tveganja za PD ali FT, ki temelji na vrsti stranke, produkta ali transakcije oziroma naravi poslovnega razmerja, predpiše, v kakšnem obsegu in kako pogosto bo izvajala posamezne ukrepe pregleda. Obseg in pogostost izvajanja ukrepov morata biti prilagojena ocenjenemu tveganju PD in FT za posamezno stranko. Nadzornim organom mora banka dokazati, da je obseg posameznih ukrepov ob upoštevanju tveganj PD in FT ustrezen.

Pregled stranke preko tretjih oseb

V banki se lahko odloči, da se pod določenimi pogoji izvršitev pregleda stranke zaupa tretji osebi. Tudi v takšnem primeru nosi odgovornost za izpolnitev zahtev ZPPDFT banka sama. Potrebno je preveriti, če tretja oseba, ki bo izvedla pregled, izpolnjuje pogoje, ki so predpisani v zakonu. Pregled lahko izvedejo tretje osebe, ki so navedene v zakonu, notarji s sedežem v državi članici ali enakovredni tretji državi, ukinja pa se možnost opravljanja pregleda preko slovenskih diplomatsko konzularnih predstavništev. Kot tretja oseba nikoli ne sme nastopati navidezna banka ali banka ali druga finančna institucija, ki je registrirana v tretji državi, ki ne upošteva standardov na področju odkrivanja in preprečevanja PD in FT. Pregleda preko tretjih oseb ne smemo uporabiti za offshore podjetja ali fiduciarne ali druge podobne družbe tujega prava z neznanimi oziroma prikritimi lastniki ali upravljavci.

Posebni obliki pregleda stranke:

- poenostavljeni pregled stranke se opravlja v primerih, ki so navedeni v zakonu in ko je stranka oseba, ki predstavlja neznatno tveganje za PD in FT. Pred sklenitvijo poslovnega razmerja ali izvršitvijo transakcije je potrebno v vsakem primeru od stranke pridobiti zadostne podatke in informacije, na podlagi katerih lahko ugotovimo in dokažemo, da stranka izpolnjuje pogoje, pod katerimi je v skladu z ZPPDFT dopusten poenostavljeni pregled;
- poglobljeni pregled stranke se opravlja v primerih, ki so navedeni v zakonu in v vseh primerih, ko zaradi narave poslovnega razmerja, oblike ali načina izvršitve transakcije, poslovnega profila stranke oziroma drugih okoliščin, povezanih s stranko, obstaja ali bi lahko obstajala velika izpostavljenost tveganju za PD ali FT. Obvezno se izvaja poglobljeni pregled pri sklepanju kontokorentnega razmerja z banko ali podobno kreditno institucijo, ki ima sedež v tretji državi, pri sklepanju poslovnega razmerja ali izvajanju transakcije s stranko, ki je politično izpostavljena oseba, ter kadar v okviru pregleda stranke ta ni osebno navzoča pri ugotavljanju in preverjanju istovetnosti.

Kontokorentna bančna razmerja s kreditnimi institucijami tretjih držav

Pri sklepanju kontokorentnega razmerja oziroma pri odpiranju računa z banko ali drugo podobno kreditno institucijo, ki ima sedež v tretji državi, mora banka izvesti poglobljeni pregled ter pridobiti širši nabor podatkov, informacij in dokumentacije. Pod določenimi pogoji, ki so navedeni v zakonu, banka ne sme skleniti kontokorentnega razmerja.

Tuje politično izpostavljene osebe

Banka mora vzpostaviti ustrezen postopek, s katerim ugotavlja, ali je stranka tuja politično izpostavljena oseba. Postopek mora biti določen v notranjih aktih in izdelan ob upoštevanju smernic pristojnega nadzornega organa na osnovi ocene tveganj. Tuja politično izpostavljena oseba je vsaka fizična oseba, ki deluje, ali je v zadnjem letu delovala na vidnem javnem položaju ter ima stalno prebivališče v drugi državi članici ali tretji državi, oziroma deluje, ali je v zadnjem letu delovala na vidnem javnem položaju v drugi državi članici ali tretji državi, vključno z njenimi ožjimi družinskimi člani in ožjimi sodelavci.

Nenavzočnost stranke

Če stranka ob ugotavljanju in preverjanju istovetnosti ni osebno navzoča v banki, mora banka v okviru poglobljenega pregleda stranke pred sklenitvijo poslovnega razmerja ali izvršitvijo transakcije sprejeti dodatne ukrepe za nadomestitev večje izpostavljenosti tveganju za PD ali FT (npr. pridobivanje dodatnih listin, podatkov ali informacij, dodatna potrditev s strani finančnih institucij).

Omejitve pri poslovanju s strankami

- prepoved poslovanja z navideznimi bankami;
- prepoved uporabe anonimnih produktov;

- omejitev gotovinskega poslovanja.

Sporočanje:

- posamezna gotovinska transakcija nad 30.000 EUR, ukinja se sporočanje povezanih gotovinskih transakcij nad določenim zneskom (30.000 EUR);
- sporočanje najkasneje v treh delovnih dneh po opravljeni transakciji;
- sporočanje sumljivih transakcij ne glede na znesek (še pred izvedbo transakcije, tudi za nameravano transakcijo, ne glede na to, ali je bila opravljena, ali ne).

Obveznost izvajanja ukrepov v tretjih državah

Banka mora zagotoviti, da se ukrepi odkrivanja in preprečevanja PD in FT, določeni v ZPPDFT, v enakem obsegu izvajajo tudi v njenih podružnicah in hčerinskih družbah v njeni večinski lasti, ki imajo sedež v tretji državi, razen, če to ni v izrecnem nasprotju z zakonodajo tretje države. Če zakonodaja tretje države ne dopušča izvajanja ukrepov v enakem obsegu, kot so predpisani v zakonu, mora banka o tem nemudoma obvestiti urad in sprejeti ustrezne ukrepe za odpravo tveganja za PD ali FT.

Pooblaščenec, izobraževanje, notranja kontrola:

- ZPPDFT na novo opredeljuje naloge pooblaščenca za PD in FT in njegovih namestnikov. Pooblaščenec opravlja svoje naloge kot samostojen organizacijski del, ki je neposredno odgovoren upravi;
- v banki je potrebno poskrbeti za redno in strokovno usposabljanje delavcev;
- v banki je potrebno zagotoviti redne notranje kontrole nad opravljanjem nalog po zakonu.

Seznam indikatorjev za prepoznavanje strank in transakcij, v zvezi s katerimi obstajajo razlogi za sum PD ali FT

V banki je potrebno sestaviti seznam indikatorjev za prepoznavanje strank in transakcij, v zvezi s katerimi obstajajo razlogi za sum PD ali FT.

Naloge in pristojnosti Urada

Urad opravlja naloge, ki se nanašajo na preprečevanje in odkrivanje PD in FT, ter druge naloge, določene v zakonu (odkrivanje PD in FT, mednarodno sodelovanje, preprečevanje PD in FT).

Varstvo in hramba podatkov ter upravljanje evidenc

V banki je potrebno zagotoviti varstvo in hrambo podatkov ter upravljanje z zakonom predpisanih evidenc.

Nadzorni organi

Vsi nadzorni organi izvajajo nadzor nad izvajanjem določb zakona v okvirih svojih pristojnosti in so tudi samostojni prekrškovni organi. Za enotno izvajanje določb zakona in na njegovi podlagi sprejetih predpisov izdajo nadzorni organi priporočila ali smernice v zvezi z izvajanjem posameznih določb zakona.

Določbe o prekrških

Hitrejše je vodenje postopkov o prekršku oziroma izrekanje sankcij v primeru kršitev ZPPDFT.

Podzakonski akti ZPPDFT (Uradni list RS, št. 10/08):

- Pravilnik o določitvi pogojev za ugotavljanje in preverjanje istovetnosti stranke z uporabo kvalificiranega digitalnega potrdila stranke;
- Pravilnik o določitvi pogojev za obravnavo osebe kot stranke z neznatnim tveganjem za pranje denarja ali financiranje terorizma;
- Pravilnik o določitvi seznama enakovrednih tretjih držav;
- Pravilnik o načinu sporočanja podatkov odvetnika, odvetniške družbe ali notarja Uradu Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja;
- Pravilnik o določitvi pogojev, pod katerimi za nekatere stranke ni treba sporočiti podatkov o gotovinskih transakcijah;
- Pravilnik o določitvi pogojev, ki jih mora izpolnjevati oseba, da lahko nastopa v vlogi tretje osebe;
- Pravilnik o načinu sporočanja podatkov Uradu Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja;
- Pravilnik o izvajanju notranje kontrole, pooblaščenca, hrambi in varstvu podatkov ter upravljanju evidenc pri organizacijah, odvetnikih, odvetniških družbah in notarjih.

Za konec velja še poudariti, da je ZPPDFT »preventivni« zakon, ki poskuša s preventivnimi ukrepi preprečiti, da bi bile finančne institucije države in s tem tudi njen finančni sistem izrabljene za pranje denarja ali financiranje terorizma, kar je tudi eden izmed osnovnih ciljev zakona. Iz tega razloga je temeljno načelo zakona poznavanje stranke.

3.2 KAZENSKI ZAKONIK REPUBLIKE SLOVENIJE

252. člen Kazenskega zakonika Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 63/94, št. 23/99 in št. 40/04) obravnava pranje denarja kot kaznivo dejanje zoper gospodarstvo:

(1) Kdor denar ali premoženje, za katerega ve, da je bilo pridobljeno s kaznivim dejanjem, sprejme, zamenja, hrani, z njim razpolaga, ga uporabi pri gospodarski dejavnosti ali na drug način, določen z zakonom, s pranjem prikrije ali poskusi prikriti njegov izvor, se kaznuje z zaporom do petih let.

(2) Enako se kaznuje, kdor stori dejanje iz prejšnjega odstavka, pa je hkrati storilec ali udeleženec pri kaznivem dejanju, s katerim je bil pridobljen denar ali premoženje iz prejšnjega odstavka.

(3) Če je denar ali premoženje iz prvega ali drugega odstavka tega člena velike vrednosti, se storilec kaznuje z zaporom do osmih let in z denarno kaznijo.

(4) Če je dejanje iz prejšnjih odstavkov storjeno v hudodelski združbi za izvrševanje takih dejanj, se storilec kaznuje z zaporom od enega do desetih let in z denarno kaznijo.

(5) Kdor bi moral in mogel vedeti, da je bil denar ali premoženje pridobljeno s kaznivim dejanjem, pa stori dejanje iz prvega ali tretjega odstavka tega člena, se kaznuje z zaporom do dveh let.

(6) Denar in premoženje iz prejšnjih odstavkov se vzameta.

3.3 URAD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA PREPREČEVANJE PRANJA DENARJA

Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja je organ v sestavi Ministrstva za finance in je začel delovati 1. januarja 1995. Najmanj enkrat na leto o svojem delu poroča vladi. Ima tudi vlogo posrednika med institucijami finančnega sistema na eni, ter organi odkrivanja in pregona kaznivih dejanj na drugi strani. Urad sprejema, zbira in analizira podatke o strankah in transakcijah, v zvezi s katerimi obstajajo razlogi za sum pranja denarja in financiranja terorizma ter posreduje svoje ugotovitve v obliki obvestil in informacij pristojnim državnim organom (Urad RS za preprečevanje pranja denarja, 2008).

Urad opravlja naloge, ki se nanašajo na preprečevanje pranja denarja, tako da (Urad RS za preprečevanje pranja denarja, 2008):

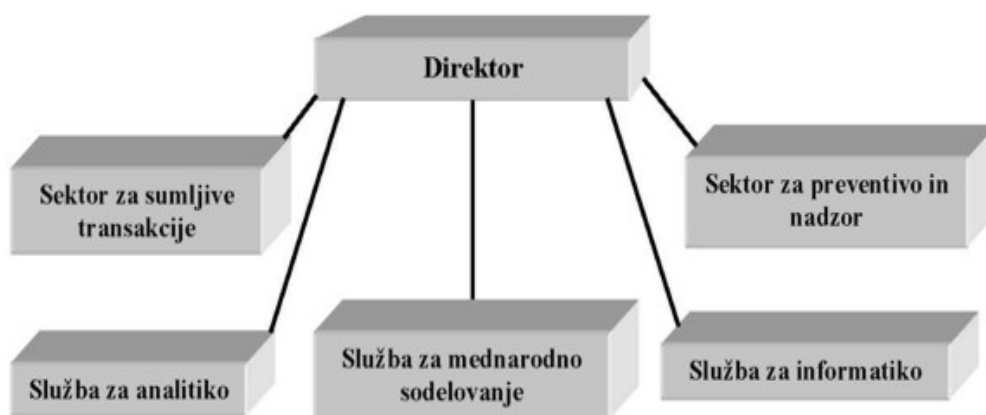
1. pristojnim organom predlaga spremembe in dopolnitve predpisov, ki se nanašajo na preprečevanje in odkrivanje pranja denarja;
2. sodeluje pri sestavi seznama indikatorjev za prepoznavanje sumljivih transakcij;
3. sodeluje pri strokovnem usposabljanju delavcev organizacij, državnih organov, organizacij z javnimi pooblastili, odvetnikov, odvetniških družb, notarjev, revizijskih družb, samostojnih revizorjev in pravnih ali fizičnih oseb, ki opravljajo računovodske storitve ali storitve davčnega svetovanja;
4. najmanj enkrat letno objavi statistične podatke s področja pranja denarja ter na drug primeren način obvešča javnost o pojavnih oblikah pranja denarja.

Urad sestavlja (poleg vodstva) 5 organizacijskih enot, kar je razvidno tudi iz Slike 2 na naslednji strani:

- Sektor za preventivo in nadzor;
- Sektor za sumljive transakcije;
- Služba za analitiko;
- Služba za informatiko;
- Služba za mednarodno sodelovanje.

Slika 2: Organizacijska shema Urada RS za preprečevanje pranja denarja

Organigram z organizacijskimi enotami Urada

Vir: Urad RS za preprečevanje pranja denarja, 2008.

Urad je na podlagi Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma pooblaščen za izmenjavo podatkov s tujimi sorodnimi organi in mednarodnimi organizacijami, opravlja pa tudi vlogo osrednjega organa po Zakonu o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope št. 141 o pranju, odkrivanju, zasegu in zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem. Večletne izkušnje so pokazale, da si dela Urada RS za preprečevanje pranja denarja ni mogoče zamišljati brez mednarodnega sodelovanja s sorodnimi institucijami v Evropi in po svetu. Urad RS je tudi ustanovni član mednarodne skupine Egmont, ki združuje podobne organe (t.i. Financial Intelligence Units - FIU), ki se v svetu ukvarjajo s preprečevanjem in odkrivanjem pranja denarja ter v zadnjih letih tudi s preprečevanjem in odkrivanjem financiranja terorizma. Delo Urada na področju multilaterale je še vedno usmerjeno predvsem v sooblikovanje novih mednarodnih standardov in nadzor nad njihovim izvajanjem v državah članicah Sveta Evrope. Predstavniki Urada so aktivno udeleženi pri delu naslednjih mednarodnih organizacij in delovnih skupin: v Svetu Evrope (v delovni skupini Moneyval za področje pranja denarja), v Evropski uniji (članstvo v Money Laundering Contact Committee) in Financial Action Task Force (FATF). Urad za preprečevanje pranja denarja je v skladu s 23. členom Konvencije Sveta Evrope št. 141 o pranju, odkrivanju, zasegu in zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, osrednji organ, odgovoren za pošiljanje zaprosil po tej konvenciji ali odgovorov nanje, za ugoditev takim zaprosilom ali za njihovo pošiljanje organom, pristojnim za njihovo izvedbo (Urad RS za preprečevanje pranja denarja, 2008).

4 PREPREČEVAJE PRANJA DENARJA V SLOVENSКИH BANKAH

4.1 NALOGE IN OBVEZNOSTI BANK

ZPPDFT (2007) nalaga bankam naslednje naloge in obveznosti pri opravljanju svojih dejavnosti:

1. izvajanje ukrepov za poznavanje stranke (pregled stranke);
2. sporočanje predpisanih in zahtevanih podatkov ter predložitve dokumentacije uradu;
3. imenovanje pooblaščenca oziroma pooblaščenke in namestnikov pooblaščenca ter zagotovitev pogojev za njihovo delo;
4. skrb za redno strokovno usposabljanje in izobraževanje delavcev oziroma delavk ter zagotovitev redne notranje kontrole nad opravljanjem nalog;
5. pripravo seznama indikatorjev za prepoznavanje strank in transakcij, v zvezi s katerimi obstajajo razlogi za sum pranja denarja ali financiranja terorizma;
6. zagotovitev varstva in hrambe podatkov ter upravljanje predpisanih evidenc;
7. izvajanje ukrepov odkrivanja in preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma v lastnih podružnicah in hčerinskih družbah v večinski lasti v tretjih državah;
8. izvajanje drugih nalog in obveznosti po določbah ZPPDFT.

Tveganje pranja denarja ali financiranje terorizma je po ZPPDFT tveganje, da bo stranka izrabila finančni sistem za pranje denarja ali financiranje terorizma oziroma, da bo neko poslovno razmerje, transakcija ali produkt, posredno ali neposredno, uporabljen za pranje denarja ali financiranje terorizma. Vsaka banka je po novem dolžna izdelati tudi analizo tveganja in z njo določiti oceno tveganja posamezne skupine ali vrste stranke, poslovnega razmerja, produkta ali transakcije glede na možne zlorabe za pranje denarja ali financiranje terorizma. Priprava analize tveganja je nujni predpogoj za izvedbo predpisanih ukrepov pregleda stranke, saj od umestitve stranke, poslovnega razmerja, finančnega instrumenta ali transakcije v eno od kategorij tveganosti zavisi vrsta pregleda stranke, ki ga mora banka opraviti v skladu z ZPPDFT.

Pregled stranke po ZPPDFT (2007) obsega naslednje ukrepe:

1. ugotavljanje istovetnosti stranke in preverjanje njene istovetnosti na podlagi verodostojnih, neodvisnih in objektivnih virov;
2. ugotavljanje dejanskega lastnika stranke;
3. pridobitev podatkov o namenu in predvideni naravi poslovnega razmerja ali transakcije ter drugih podatkov po tem zakonu;
4. redno skrbno spremljanje poslovnih aktivnosti, ki jih stranka izvaja pri organizaciji.

Banka mora pod pogoji, ki jih določa ZPPDFT (2007), opraviti pregled stranke v naslednjih primerih:

1. pri sklepanju poslovnega razmerja s stranko;

2. pri vsaki transakciji v vrednosti 15.000 EUR ali več, ne glede na to, ali poteka posamično ali z več transakcijami, ki so med seboj očitno povezane;
3. pri dvomu o verodostojnosti in ustreznosti predhodno dobljenih podatkov o stranki ali dejanskem lastniku stranke;
4. vedno kadar v zvezi s transakcijo ali stranko obstajajo razlogi za sum pranja denarja ali financiranja terorizma, ne glede na vrednost transakcije.

4.2 NADZOR BANK

Banke so zelo ranljive in izpostavljene pranju denarja, saj omogočajo zelo hiter prenos sredstev, zato je tudi nadzor bank na področju preprečevanja pranja denarja nujen in potreben. Namen nadzora je predvsem ugotoviti, ali banke izvajajo vse potrebne naloge in aktivnosti, ki jim jih nalaga zakon. Nadzor nad izvajanjem določb ZPPDFT in predpisov, izdanih na njegovi podlagi, opravljajo v okviru svojih pristojnosti naslednji nadzorni organi: Urad RS za preprečevanje pranja denarja, Banka Slovenije, Agencija RS za trg vrednostnih papirjev, Agencija za zavarovalni nadzor, Urad RS za nadzor prirejanja iger na srečo, Davčna uprava RS, Tržni inšpektorat RS, Slovenski inštitut za revizijo, Odvetniška zbornica Slovenije in Notarska zbornica Slovenije. Vlogo Urada RS za preprečevanje pranja denarja sem podrobneje že opisal v prejšnjem poglavju, zato bom v nadaljevanju opisal vlogo, ki jo ima Banka Slovenije pri preprečevanju pranja denarja.

4.2.1 Vloga Banke Slovenije

Banka Slovenije je pristojna in odgovorna za nadzor nad bankami glede vseh storitev in poslov, ki jih banke opravljajo na območju RS, na območju držav članic EU in na območju t.i. tretjih držav. Banka Slovenije opravlja nadzor nad bankami z namenom preverjanja, ali banke poslujejo v skladu s pravili o upravljanju s tveganji in drugimi pravili, določenimi s tem zakonom, in predpisi, izdanimi na njegovi podlagi, in drugimi zakoni, ki urejajo opravljanje finančnih storitev, ki jih opravljajo banke, in predpisi, izdanimi na njihovi podlagi (Zakon o bančništvu, 2006).

Banka Slovenije opravlja nadzor nad bankami (Zakon o bančništvu, 2006):

1. s spremljanjem, zbiranjem in preverjanjem poročil in obvestil bank in drugih oseb, ki so po določbah tega zakona oziroma drugih zakonov dolžne poročati Banki Slovenije oziroma jo obveščati o posameznih dejstvih in okoliščinah,
2. z opravljanjem pregledov poslovanja bank in
3. z izrekanjem ukrepov nadzora.

Kot je razvidno iz Zakona o bančništvu izvaja nadzor nad poslovanjem bank Banka Slovenije, medtem ko je za področje preprečevanja pranja denarja pristojen Urad RS za preprečevanje pranja denarja. Zato je zelo pomembno tesno in dobro sodelovanje med različnimi nadzornimi

institucijami. Tako izvajata nadzor nad izvajanjem določb ZPPDFT pri bankah Banka Slovenije in Urad RS za preprečevanje pranja denarja, vendar vsak v okviru svojih pristojnosti. Banka Slovenije mora na zahtevo Urada RS za preprečevanje pranja denarja posredovati Uradu vse podatke glede banke, ki jih potrebuje v postopku opravljanja nalog nadzora. Prav tako tudi Urad RS za preprečevanje pranja denarja obvešča in posreduje vse podatke, ki so potrebni pri nadzoru Banke Slovenije nad bankami.

Banka Slovenije je tudi v letu 2007 nadaljevala sistematični pregled usklajenosti bank z zakonodajo, da bi ugotovila, kakšno je stanje v slovenskem bančnem prostoru glede usposobljenosti bank za obvladovanje tveganj na področju preprečevanja pranja denarja.

Na osnovi opravljenih pregledov so v Banki Slovenije ugotovili, da so banke v splošnem vzpostavile zakonsko zahtevani sistem za izvajanje zakonskih določil. Največ nepravilnosti je bilo še vedno ugotovljenih pri odpiranju in vodenju računov tujih pravnih oseb, ki ne opravljajo trgovske ali proizvodne dejavnosti v državi, v kateri so registrirane (pri tem gre predvsem za družbe iz eksteritorialnih območij, kot so na primer Delaware v ZDA, Britanski deviški otoki, Nevis ipd.), različne nepravilnosti pa so bile ugotovljene tudi pri obravnavi tujih fizičnih oseb. Banka Slovenije je v takih primerih ustrezno ukrepala. Aktivno je sodelovala tudi pri posredovanju pripomb na novi ZPPDFT, iz katerega izhaja tudi nova zadolžitev nadzornih organov glede izdaje priporočil oziroma usmeritev v zvezi z izdajanjem določb tega zakona. Skladno s tem Banka Slovenije izdaja usmeritve, ki vključujejo dodatna pojasnila v zvezi z izvajanjem zakonskih zahtev (Banka Slovenije, 2008).

Banke problematiko pranja denarja še vedno obravnavajo bolj kot zakonsko obveznost, premalo pozornosti pa ji posvečajo kot eni izmed oblik tveganja v poslovanju. Po oceni Banke Slovenije je v slovenskem bančnem prostoru prisotna prenizka ozaveščenost in napačno mnenje o majhni verjetnosti pranja denarja v slovenskih bankah, kar velja tako za delavce kot uprave bank. Sistem za preprečevanje pranja denarja večinoma še vedno vključuje le področje gotovinskega poslovanja, medtem ko se bolj tveganemu področju poslovanja s tujimi bankami in drugimi pravnimi osebami še vedno posveča premajhna pozornost.

4.3 PRIPOROČILA BANKAM PRI PREPREČEVANJU PRANJA DENARJA

Baselski odbor za bančni nadzor (Basel Committee on Banking Supervision) je oktobra 2001 objavil pomembno poročilo »Customer due diligence for banks« (v nadaljevanju CDD), v katerem govori o nujnosti mednarodnega bančnega nadzora, usklajenosti mednarodnih standardov ter predvsem o pravilu oziroma priporočilu poznati svojo stranko (angl. *Know Your Customer*, v nadaljevanju KYC). Poročilo nikakor ni zavezujoče, vendar zaradi jasnega sporočila, ki pravi, da upoštevanje in izvajanje priporočil predstavlja učinkovit način zaščite pred pranjem denarja ter s tem ohranjanje bančne integritete, vodstva bank prostovoljno uvajajo in izvajajo te visoke etične in profesionalne standarde.

Za vse banke je priporočljivo, da imajo vzpostavljeno tako poslovno politiko, prakso in postopke, ki zagotavljajo in spodbujajo visoke etične in profesionalne standarde ter s tem preprečujejo, da bi postale tarča kriminalnih dejavnosti. Poleg vodenja in upravljanja v bankah, ki mora biti usmerjeno predvsem v upravljanje s tveganji, so v skladu s KYC priporočili ključnega pomena naslednji elementi: politika odobritve stranke, identifikacija stranke, stalno spremljanje odprtih računov in transakcij ter upravljanje s tveganji (Customer due diligence for banks, 2001).

Kot že rečeno je pranje denarja mednarodni pojav, zato je toliko bolj pomembno sodelovanje na meddržavni ravni in implementacija mednarodnih priporočil ter minimalnih standardov, ki naj bi jih upoštevale banke in zgradile tak notranji sistem, ki bo pranje denarja preprečeval in bil mednarodno primerljiv. V nadaljevanju predstavljam ključne elemente KYC standardov, ki služijo predvsem kot priporočilo bankam, kako se lahko same zavarujejo pred morebitnimi posledicami, ki jih prinaša pranje denarja.

4.3.1 Politika odobritve stranke

Vse banke bi morale imeti vzpostavljen jasen in transparenten postopek za odobritev strank oziroma odprtje računa, ki bi vključeval tudi podroben opis stranke oziroma opis glavnih značilnosti stranke, ki predstavljajo za banko večje tveganje kot običajno. Priporočljivo je, da se pri vzpostavljanju omenjenega postopka upoštevajo različni dejavniki, kot so izvor oziroma zgodovina stranke, javna izpostavljenost stranke, povezani računi, poslovne dejavnosti stranke ter drugi indikatorji tveganja. Postopki naj bodo zahtevnejši in podrobnejši pri sklenitvi poslovnega razmerja z bolj tveganimi strankami oziroma računi, medtem ko naj bodo ti postopki za splošno poslovanje s prebivalstvom enostavnejši, saj se v nasprotnem primeru običajni komitenti ne bodo odločali za odprtje računov pod tako strogimi pogoji.

4.3.2 Identifikacija stranke

Ključni element KYC standardov je identifikacija stranke. Poleg nalog v zvezi z identifikacijo strank in transakcij, ki jih bankam nalaga ZPPDFT, so priporočljive še naslednje aktivnosti. Dokler postopek o identifikaciji nove stranke ni povsem zadovoljiv in uspešno zaključen, naj banke ne vzpostavljajo poslovnega razmerja. Ko banka v procesu identifikacije zbira dokumente o stranki, mora biti pazljiva predvsem pri strankah nerezidentih, kjer nikakor ne sme skrajšati identifikacijskega postopka le zaradi težavnosti pri pridobivanju predpisanih dokaznih listin. V tem primeru se mora banka vedno vprašati, zakaj in s kakšnim namenom stranka odpira račun v tuji državi.

Posebno izpostavljene tveganju izgube ugleda so banke, ki v sklopu storitev nudijo tudi storitve privatnega bančništva. Te že po svoji naravi zahtevajo veliko mero zaupnosti in diskretnosti, kar pa ne pomeni ohlapnejšega vodenja identifikacijskega postopka, temveč

stanje nevpadljivih oziroma taktnih poti pri pridobivanju ustrezne dokumentacije. Banke morajo biti v postopkih identifikacije stroge tudi do pravnih oseb, ki služijo kot krinka fizičnim osebam z namenom, da ostajajo anonimne. Zato je toliko bolj pomembno, da banke poznajo in spremljajo poslovanje svojih strank, izvor njihovih sredstev, identiteto upravičenih imetnikov odprtih računov ter njihovo strukturo. Ko gre za stranke, ki so delniške družbe, kjer je lastnikov več, upravljanje s premoženjem pa je v rokah uprave družbe, morajo banke budno spremljati in nadzirati spremembe v lastniški strukturi družbe in prav tako v samem poslovanju družbe.

Baselski odbor za bančni nadzor priporoča bankam, da v primeru sprejemanja strank na podlagi priporočil in referenc drugih poslovnih bank, skrbno in previdno ocenijo njihovo prakso na področju preprečevanja pranja denarja ter ustreznosti izvajanja KYC standardov. Kljub ugotovljeni ustreznosti in dobri poslovni praksi banke, ki je stranko priporočila, odgovornost za resničnost podatkov in poznavanje poslovanja stranke leži na banki, s katero ima stranka sklenjeno poslovno razmerje.

Podobno morajo biti banke pozorne na poslovanje z bankami iz t.i. tretjih držav. Banke naj bi tako imele čim več informacij o poslovanju banke, s katero sodeluje v tujini, kot so informacije o zakonitem zastopniku banke, naslovu in lokaciji banke, področju poslovanja, o politiki preprečevanja pranja denarja, namenu sodelovanja itd. Priporočljivo je, da banke prekinejo poslovni odnos z banko, ki je registrirana v državi, kjer ni fizično prisotna. Če pa banka sodeluje z banko iz države, ki je uvrščena na listo držav, ki ne upoštevajo standardov na področju preprečevanja in odkrivanja pranja denarja, je priporočljiva še večja pozornost ter budno in redno spremljanje, v najslabšem primeru celo prenehanje poslovanja.

4.3.3 Stalno spremljanje odprtih računov in transakcij

Za učinkovito delovanje KYC predpisov in procesov je ključnega pomena stalno spremljanje poslovanja svojih strank, odprtih računov in transakcij. S tem, ko banka pozna in spremlja poslovanje svojih strank, lahko prepozna kakršenkoli odmik od običajnega in rednega poslovanja ter tako vzpostavi učinkovito notranjo kontrolo in zmanjša izpostavljenost tveganju. Banka naj bi imela razvit sistem, ki odkriva nenavadne ali sumljive vzorce, se pravi vse aktivnosti, ki niso v skladu z običajnimi. Le tako bo banka lahko zaznane neobičajne transakcije v skladu z zakonom poročala pristojnemu uradu. Tukaj ponovno vidimo izreden pomen pravila poznati svojo stranko, saj le s poznavanjem svojih komitentov in njihovega poslovanja lahko preprečimo, da bi banka postala tarča pranja denarja.

4.3.4 Upravljanje s tveganji

Osnovni cilj poslovanja bank je maksimiranje tržne vrednosti enote kapitala, torej cene delnic, vendar pa je banka pri opravljanju svoje dejavnosti izpostavljena različnim tveganjem, zato je

ključnega pomena sposobnost uprave, da poskuša doseči zadovoljivo razmerje med donosnostjo in tveganjem. Uprava banke bi se morala zavedati pomembnosti tveganja, ki ga predstavlja pranje denarja in temu primerno vzpostaviti sistem za njegovo preprečevanje in učinkovitost delovanja. Uprava banke mora dodeliti ustrezne naloge na nižje ravni ter zagotoviti uspešno vodenje ter prevzeti skrb za implementacijo predpisanih minimalnih standardov za preprečevanje pranja denarja. Jasno morajo biti določene osebe, ki so zadolžene za sporočanje sumljivih transakcij pristojnemu organu ter kanali, po katerih potujejo potrebne informacije. Vse naloge in obveznosti pa morajo biti zapisane tudi v internem aktu banke. Bistvenega pomena je vloga notranje revizije, ki ji mora biti zagotovljeno neodvisno delovanje pri ocenjevanju izpostavljenosti banke različnim tveganjem. Uprava banke se mora zavedati pomembnosti službe za notranjo revizijo ter upoštevati njene ugotovitve in priporočila.

4.4 NEKATERE OMEJITVE PRI PREPREČEVANJU PRANJA DENARJA

Ukrepi preprečevanja pranja denarja in boja proti terorizmu omejujejo svobodo posameznika v zameno za večjo varnost. V nadaljevanju so predstavljene nekatere omejitve oziroma problemi pri preprečevanju pranja denarja.

4.4.1 Omejitev gotovinskega poslovanja

Dosedanja ureditev ni vsebovala določb v zvezi z omejitvijo gotovinskega poslovanja. V predlog novega ZPPDFT so bile te določbe vključene zaradi uskladitve z obveznostmi, ki jih Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/60/ES nalaga v uvodnih določbah. Direktiva izrecno navaja, da pri plačilu v gotovini višji zneski predstavljajo veliko tveganje za pranje denarja in financiranje terorizma. Države, ki dopuščajo plačevanje v gotovini v znesku, ki presega določen prag, morajo zato zagotoviti, da se ukrepi odkrivanja in preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma izvajajo tudi pri pravnih in fizičnih osebah, ki trgujejo z blagom, če so plačila izvršena v gotovini in znašajo več kot 15.000 EUR. Skladno z ugotovitvami FATF je namreč gotovina glede na svojo obliko in možnost prenosljivosti še vedno poglobitni, če ne celo glavni generator umazanega denarja. Splošna težnja mednarodne skupnosti na področju izvajanja preventivnih ukrepov s področja pranja denarja in financiranja terorizma je, da se zaradi omogočanja sledljivosti izvora denarja, plačevanje z gotovino čim bolj omeji ter spodbudi uporaba drugih negotovinskih oblik plačil.

Tako tudi v Sloveniji osebe, ki opravljajo dejavnost prodaje blaga, od stranke ali tretje osebe pri prodaji posameznega blaga ne smejo sprejeti plačila v gotovini, če to plačilo presega vrednost 15.000 EUR. Med osebe, ki opravljajo dejavnost prodaje blaga, se štejejo pravne in fizične osebe, ki organizirajo ali izvajajo dražbe, trgujejo z umetninami, se ukvarjajo s prometom plemenitih kovin in dragih kamnov ter izdelkov iz teh, ter druge pravne in fizične osebe, ki pri prodaji blaga sprejemajo plačila v gotovini. Omejitev sprejemanja gotovinskih

plačil velja tudi, če se plačilo za prodano blago opravi v več med seboj povezanih gotovinskih transakcijah, ki skupaj presegajo vrednost 15.000 EUR. Osebe, ki opravljajo dejavnost prodaje blaga, plačilo sprejmejo na svoj transakcijski račun (ZPPDFT, 2007).

4.4.2 Obveznost sporočanja gotovinskih transakcij Uradu RS za preprečevanje pranja denarja

Obveznost sporočanja gotovinskih transakcij Uradu RS za preprečevanje pranja denarja (v nadaljevanju Urad) je v veljavi že od začetka veljavnosti prvega ZPPD, to je od oktobra leta 1994. V zvezi z izvajanjem te obveznosti so samo banke v desetih letih veljavnosti ZPPD sporočile Uradu podatke za približno 400.000 gotovinskih transakcij in ob tem tudi podatke o strankah, ki so transakcije izvršile, samo v letu 2004 pa jih je Urad prejel 37.000. Po navedbah Urada je zaradi suma o pranju denarja v letu 2004 na lastno pobudo izločil in preiskoval 8 transakcij, kar pomeni, da jih je analiziral le 0,0002 %. Ob tem podatku se lahko vprašamo, čemu ali komu pa je koristilo preostalih 99,9998 % sporočenih gotovinskih transakcij? Poleg navedenih podatkov o gotovinskih transakcijah, ki jih prejme Urad od bank, je pri ocenjevanju smiselnosti in obsega vseh podatkov, s katerimi ta razpolaga, pomembna tudi informacija, da od bank letno prejme tudi približno 30.000 fotokopij raznih dokumentov, ki so nastali v poslovanju s strankami. Skupaj z gotovinskimi transakcijami je torej Urad v desetih letih prejel kar 700.000 raznih dokumentov in informacij o strankah. To desetletno obdobje sporočanja gotovinskih transakcij Uradu je bil že čas, po katerem bi bilo treba preveriti smiselnost vztrajanja pri tej zakonski obveznosti, predvsem pa pridobiti oceno, koliko pripomore sporočanje gotovinskih transakcij Uradu pri razkrivanju oziroma preprečevanju pranja denarja. Predstavniki Urada utemeljujejo, da je takšno sporočanje treba ohraniti, ker smo Slovenci še vedno gotovinsko orientirani (Bem, 2006, str. 17).

Pri odločanju, ali sporočanje gotovinskih transakcij zadržati ali opustiti, bi bilo vsekakor treba upoštevati tudi naslednje vidike (Bem, 2006, str. 17):

- Noben mednarodni pravni akt ne predpisuje obveznega sporočanja gotovinskih transakcij Uradu. Na način, kot je predpisan v sedaj veljavnem ZPPDFT, teh transakcij svojim pristojnim organom ne sporoča večina držav oziroma jih sporoča le peščica.
- Stroške poslovanja bank v zvezi z izvajanjem ZPPDFT. V zvezi s temi stroški je bila že v letu 2002 izdelana analiza med vsemi slovenskimi bankami, ki izkazuje, da dela v bankah na izvajanju nalog pri preprečevanju pranja denarja dnevno povprečno 50 delavcev polni delovni čas, kar je zneslo skupaj z materialnimi in drugimi stroški pri vseh slovenskih bankah letno približno 300 milijonov SIT oziroma v desetih letih 3 milijarde SIT. Delež stroškov sporočanja gotovinskih transakcij Uradu v primerjavi s celotnimi stroški je približno 50-odstoten.

Tudi v novem ZPPDFT obveznost sporočanja gotovinskih transakcij Uradu ostaja, le da se je znesek zvišal na najmanj 30.000 EUR (prej najmanj 20.000 EUR oziroma 5 milijonov SIT). Še vedno so se ne glede na znesek dolžne sporočati tudi vse sumljive transakcije.

4.4.3 Odredba o začasni ustavitvi transakcije

V skladu s 57. členom ZPPDFT lahko Urad s pisno odredbo začasno, vendar največ za 72 ur ustavi transakcijo, če presodi, da obstajajo utemeljeni razlogi za sum pranja denarja ali financiranja terorizma, in o tem obvesti pristojne organe ter jo v skladu z drugim odstavkom 76. člena ZPPDFT označi za uradno tajnost.

V dosedanji praksi je Urad v večini primerov z odredbami blokiral izvršitev transakcije v trenutku, ko je bila stranka v banki in je želela izvršiti gotovinski dvig ali pa je banki dala nalog za nakazilo sredstev v breme njenega računa. V takih primerih se banke znajdejo v položaju, ko na eni strani ne morejo izvršiti naloga stranke in s tem svoje obveznosti v skladu z zakonom o plačilnem prometu, kot tudi obligacijske obveznosti iz pogodbe, ki jo imajo banke sklenjeno s stranko, niti stranki ne smejo pojasniti vzroka za neizvršitev obveznosti, ker jim to prepoveduje uradna tajnost, navedena na odredbi. Zaradi spoštovanja uradne tajnosti (nespoštovanje je po Kazenskem Zakoniku kaznivo) se morajo bančni delavci, pred katerimi je stranka, v teh primerih zatekati k lažnim izgovorom za neizvršitev transakcije. Nastali položaj pomeni pravno praznino, ki je za banke in bančne delavce pravno nevzdržna (Bem, 2006, str. 17).

Če zaradi narave ali načina izvedbe transakcije oziroma okoliščin, ki transakcijo spremljajo, ni mogoče odlašati in v drugih nujnih primerih, se lahko odredba po zakonu izjemoma izda tudi ustno, vendar jo mora Urad v pisni obliki poslati banki takoj, ko je to mogoče, oziroma še isti dan, ko je bila izdana. To teoretično lahko pomeni blokacijo npr. več milijonov EUR za 24 ur brez pisnega pravnega akta, ob tem, da banka niti ne sme pojasniti stranki, da je blokacijo izvršil Urad. Naročilo oziroma odredba Urada bi morala pravno učinkovati le v pisni obliki in od trenutka, ko je le-ta prispela v banko, zato menim, da je sedaj veljavno zakonsko pooblastilo Uradu za banke in stranke nevzdržno.

4.4.4 Politično izpostavljene osebe

Banke morajo po novem v skladu z 31. členom ZPPDFT za vsako stranko ugotoviti, ali je tuja politično izpostavljena oseba. Po ZPPDFT je tuja politično izpostavljena oseba vsaka fizična oseba s stalnim bivališčem v drugi državi članici EU ali tretji državi, ki deluje ali je delovala na vidnem javnem položaju pri nas ali v tujini, vključno z ožjimi družinskimi člani in ožjimi sodelavci (npr. tuji predsedniki držav in vlad, veleposlaniki, poslanci, centralni bančniki, šefi tujih podjetij v lasti države ipd., ter njihovo sorodstvo).

»Ste politično izpostavljena oseba?« To vprašanje je že ali pa bo še doletelo bančne komitente. Zanimanje bank o politični izpostavljenosti njihovih strank je namreč pri nas novost in bančne komitente precej preseneča. Kar nekaj je tudi zbežnosti in nejevolje pri komitentih, češ »kaj vas pa to briga, to je moja stvar«.

Slovenija je zaradi svoje geografske lege, zaradi svoje odprtosti, vpetosti v finančne mednarodne tokove lahko zlorabljen za pranje denarja. Po drugi strani pa vsi mehanizmi, ki so bili v teh letih zgrajeni (ne samo od države, vlade, Urada, ampak tudi od bank, finančnih institucij itd.) preprečujejo, da bi se Slovenija v velikem obsegu zlorabila za pranje denarja. V Sloveniji pranje denarja tako ne predstavlja problema velikih razsežnosti kot ga morda v nekaterih drugih državah po svetu, saj smo sprejeli svoje zakonske ukrepe dovolj zgodaj in široko. Primera financiranja terorizma v Sloveniji zaenkrat nismo še zaznali. Bilo je le nekaj sumov, ki pa se pozneje niso izkazali za pravilne. Največ denarja se v Sloveniji še vedno opere preko bančnih računov ter podjetij, ki jih ustanavljajo prav za ta namene.

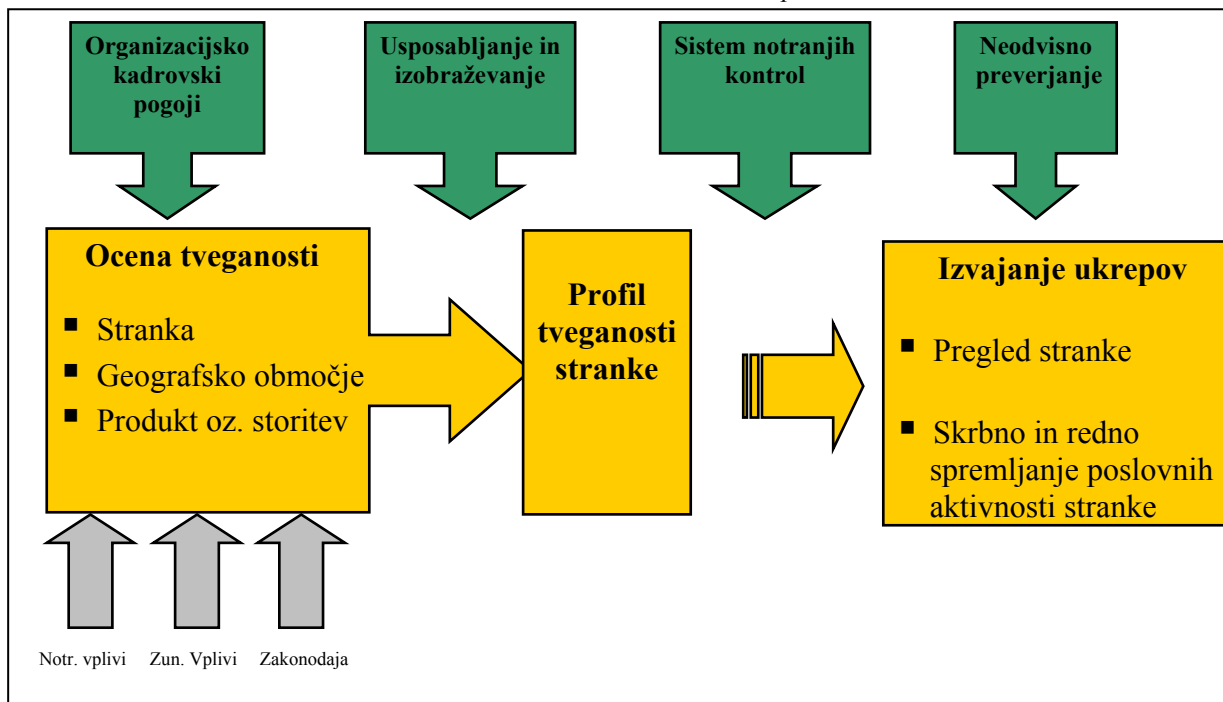
4.5 SISTEM ZA PREPREČEVANJE PRANJA DENARJA IN FINANCIRANJA TERORIZMA V ABANKI VIPI D.D.

Za celovito in sistematično izvajanje vseh predpisanih zahtev na področju PPDFT mora vsaka banka oblikovati sistem, ki vključuje naslednje elemente:

- organizacijsko – kadrovske pogoje;
- sistem notranjih kontrol;
- usposabljanje in izobraževanje;
- neodvisno preverjanje.

Iz Slike 3 na naslednji strani je razvidno, da ti štirje elementi predstavljajo predpogoj za celovito in učinkovito izvajanje ukrepov, ki temeljijo na podlagi ocene tveganosti.

Slika 3: Sistem za PPDFT v Abanki Vipi d.d.

Vir: Interni akti Abanke Vipe d.d., 2008.

Iz Slike 3 je prav tako razvidno, da je ocenjevanje tveganosti dinamičen proces, saj se tveganja s časom spreminjajo zaradi različnih zunanjih vplivov (npr. objava novih tehnik in metod pranja denarja oziroma financiranja terorizma), notranjih vplivov (npr. uvajanje novih produktov, širitev na nova tržišča) in sprememb zakonodaje. Skladno s tem se od banke pričakuje, da redno, vsaj enkrat letno zagotovi posodabljanje analize tveganosti.

V nadaljevanju so podrobno obravnavani vsi štirje elementi, ki tvorijo sistem za PPDFT v Abanki Vipi d.d. (v nadaljevanju banka; Interni akti Abanke Vipe d.d., 2008).

4.5.1 Organizacijsko – kadrovske pogoji

Učinkovitost sistema za PPDFT je v veliki meri odvisna od ustrezne organizacijske strukture na področju PPDFT, ki vključuje: upravo, pooblaščenca in njegove namestnike ter koordinatorje za PPDFT po posameznih poslovnih področjih.

Vloga uprave

Pri vzpostavitvi učinkovitega sistema za PPDFT je ključnega pomena ustrezno zavedanje uprave ter jasno izražena podpora pri izvajanju aktivnosti, ki povečujejo usposobljenost banke za pravočasno odkrivanje in preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma.

Zavezanost uprave za aktivno sodelovanje pri vzpostavitvi celovitega in učinkovitega sistema za PPDFT vključuje:

- odobritev internih aktov, pravilnikov in navodil za delo v zvezi z izvajanjem zakonskih zahtev na področju PPDFT ter aktivno podporo pri izvajanju le-teh;
- odobritev analize tveganosti, ki mora odražati obseg in naravo poslovanja banke;
- redno (enkrat letno) posodabljanje analize tveganosti v smislu vključevanja in ocenjevanja novih dejavnikov tveganja;
- zagotovitev, da interni akti, pravilniki in navodila za delo na področju PPDFT vključujejo vsa poslovna področja;
- opredelitev ustreznih nalog in pooblastil v okviru sistema za PPDFT;
- zagotovitev zadostnih resursov za učinkovito in nemoteno delovanje sistema za PPDFT;
- spremljanje učinkovitosti sistema za PPDFT;
- spodbujanje takšne organizacijske kulture, iz katere je razvidno, da je PPDFT pomembno področje, kateremu banka namenja ustrezno pozornost v sklopu celovitega obvladovanja tveganj.

Uprava banke ima v skladu s 40. členom ZPPDFT imenovanega pooblaščenca in dva namestnika za izvajanje nalog na področju PPDFT. Pri tem je jasno razmejena odgovornost uprave in pooblaščenca pri vzpostavitvi celovitega in učinkovitega sistema za PPDFT.

Pooblaščenec je odgovoren za upravljanje sistema za PPDFT, pri čemer pa uprava nosi končno odgovornost, da banka s sistemom za PPDFT ustrezno obvladuje tveganja na tem področju. Uprava je torej dolžna imenovati primerno osebo za pooblaščenca ter ji zagotoviti ustrezna pooblastila in resurse za učinkovito izvajanje naloženih nalog.

Vloga pooblaščenca in njegovih namestnikov

V ZPPDFT ni eksplicitno opredeljeno, ali naj pooblaščenec opravlja naloge na področju PPDFT kot izključno delovno obveznost, s polnim delovnim časom, pač pa je upravi banke prepuščeno, da presodi, ali velikost banke ter obseg in narava njenega poslovanja to opravičujejo.

Pooblaščenec je odgovoren za učinkovito upravljanje sistema za PPDFT, v skladu s tem koordinira in spremlja izvajanje aktivnosti na tem področju. Pooblaščenec lahko operativno izvajanje posameznih nalog prenese tudi na ostale zaposlene, pri tem pa ne more delegirati svoje odgovornosti za celovito in učinkovito delovanje sistema za PPDFT.

Ob tem je potrebno dodatno izpostaviti novo zakonsko zahtevo, ki se nanaša na uveljavitev pristopa, ki temelji na oceni tveganosti. V skladu s tem mora banka dokazati, da dobro pozna svoje poslovanje, vključno s specifičnostjo svojih komitentov, produktov in storitev, da redno

ocenjuje svojo izpostavljenost z vidika pranja denarja in financiranja terorizma ter na tej podlagi izvaja ustrezne ukrepe.

Pri uveljavitvi novega pristopa, ki temelji na oceni tveganosti, je izjemno pomembna vloga pooblaščenca, ki ni več zgolj posrednik med banko in Uradom, temveč je tista ključna oseba, ki poleg poznavanja specifičnih zahtev na področju PPDFT, pozna tudi poslovanje banke, kar je osnova za svetovanje in usmerjanje pri izvajanju novih zakonskih zahtev. Iz zakona izhaja, da je vloga pooblaščenca ustrezna, če je oseba ustrezno strokovno usposobljena, če ima ustrezna pooblastila in ima zadosti časa za izvajanje opredeljenih nalog.

Umestitev pooblaščenca v organizacijsko strukturo je primerna, če je pooblaščenca zagotovljena neodvisnost od ostalih organizacijskih delov banke, neomejeno dostopanje do podatkov in informacij na nivoju celotnega poslovanja ter možnost neposrednega poročanja upravi.

Za učinkovito izvajanje nalog pooblaščenca je poleg ustreznega statusa in umestitve v organizacijsko strukturo izjemnega pomena tudi vzpostavitev ustreznih poročevalskih tokov. V skladu s tem ima banka v okviru sistema za PPDFT vzpostavljene formalne linije poročanja med pooblaščencom in upravo, ki zagotavljajo:

- redno poročanje pooblaščenca upravi o učinkovitosti sistema za PPDFT, vključno s predlogi morebitnih izboljšav;
- prenos zahtev od uprave do pooblaščenca v zvezi z izboljševanjem sistema za PPDFT.

Banka ima prav tako vzpostavljene tudi formalne linije poročanja med pooblaščencom in zaposlenimi, ki so odgovorni za neposredno izvajanje nalog oziroma nadzor nad izvajanjem nalog na področju PPDFT, kar zagotavlja:

- redno seznanitev pooblaščenca z ugotovitvami pri operativnem izvajanju nalog;
- prenos zahtev od pooblaščenca do zaposlenih glede implementacije izboljšav sistema za PPDFT;
- vzajemno sodelovanje in strokovno pomoč pooblaščenca v primeru nezadostnega razumevanja in težav pri operativnem izvajanju nalog na področju PPDFT.

Banka mora v skladu z zahtevami ZPPDFT zagotoviti nemoteno izvajanje nalog v primeru odsotnosti pooblaščenca. Tudi v tem primeru v zakonu ni podana eksplicitna zahteva v zvezi z zagotavljanjem ustreznega števila namestnikov, pač pa je prepuščeno banki, da upoštevajoč velikost, obseg in naravo svojega poslovanja oceni, kolikšno je zadostno število namestnikov (v našem primeru 2).

Celovito in učinkovito delovanje sistema za PPDFT vključuje naslednje naloge pooblaščenca:

- spremljanje zakonskih in regulatornih zahtev na področju PPDFT;

- spremljanje domačih in tujih objav v zvezi z novimi tehnikami, trendi na področju PPDFt;
- tekoče obveščanje in osveščanje zaposlenih o novih tehnikah, trendih na področju PPDFt;
- izobraževanje in usposabljanje zaposlenih za operativno izvajanje nalog na področju PPDFt;
- komuniciranje z Uradom;
- vsebinska zasnova sistema za PPDFt;
- sodelovanje pri izdelavi analize tveganosti ter ustreznih politik prevzemanja in upravljanja s tveganji na področju PPDFt;
- sodelovanje pri oblikovanju in uveljavitvi sistema internih kontrol na področju PPDFt;
- svetovanje in strokovna pomoč zaposlenim pri operativnem izvajanju nalog na področju PPDFt.

4.5.2 Sistem notranjih kontrol

Uprava banke je odgovorna za vzpostavitev učinkovitega sistema notranjih kontrol na področju PPDFt. V skladu s tem mora imeti v banki vzpostavljeno takšno kulturo obvladovanja tveganj, ki zagotavlja ustrezno priпадnost zaposlenih za dosledno upoštevanje opredeljenih postopkov, politik in procedur. Sistem notranjih kontrol vključuje postopke, politike in procedure, ki jih banka opredeli za zagotavljanje usklajenosti z zakonskimi zahtevami na področju PPDFt ter s tem boljše obvladovanje tveganj na tem področju.

Kompleksnost sistema notranjih kontrol je skladna z velikostjo banke, obsegom in naravo njenega poslovanja. Od velikih bank se pričakuje, da bodo v skladu z obsegom in naravo svojega poslovanja oblikovale tudi specifične notranje kontrole na nivoju posameznih oddelkov oziroma poslovnih področij. Tovrstne kontrole se nanašajo na specifična tveganja, ki so prisotna v okviru posameznih oddelkov oziroma poslovnih področij, hkrati pa so del celovitega sistema notranjih kontrol na področju PPDFt.

Sistem notranjih kontrol zagotavlja:

- skladnost sistema notranjih kontrol z opredeljenim profilom tveganosti banke na področju PPDFt;
- analizo novih in obstoječih strank z vidika njihove izpostavljenosti tveganju pranja denarja ali financiranja terorizma ter redno pregledovanje dodeljenega profila tveganosti strank;
- skladnost izvedenih aktivnosti z opredeljenim profilom tveganosti stranke;

- redno seznanjanje uprave in višjega vodstva o stanju na področju PPDFT glede usklajenosti banke z zakonskimi zahtevami ter redno poročanje o morebitnih ugotovljenih pomanjkljivostih in sprejetih ukrepih za odpravo le-teh;
- jasno opredelitev odgovornosti v okviru sistema za PPDFT;
- kontinuiteto izvajanja sistema za PPDFT, ne glede na morebitne organizacijsko kadrovske spremembe;
- doslednost pri upoštevanju vseh zakonsko predpisanih zahtev ter ustrezno odzivnost banke v primeru morebitnih zakonskih sprememb.

4.5.3 Izobraževanje in usposabljanje

Eden izmed ključnih dejavnikov učinkovitega sistema za PPDFT je ustrezna izobraženost in usposobljenost zaposlenih. Izobraževanje na področju PPDFT vključuje spoznavanje zakonskih in regulatornih zahtev ter seznanitev z internimi postopki, politikami in procedurami, ki jih je opredelila banka za uspešno obvladovanje tveganj na tem področju. V program izobraževanja in usposabljanja so vključeni vsi zaposleni, katerih delovne naloge se kakorkoli nanašajo na izvajanje ukrepov na področju PPDFT.

Izobraževanje je ciljno usmerjeno, kar pomeni, da je vsebina prilagojena specifičnim potrebam zaposlenih po posameznih poslovnih področjih (npr. izobraževanje za uslužbence na bančnem okencu, ki imajo neposreden stik s stranko, se mora razlikovati od izobraževanja za uslužbence na področju plačilnega prometa, investicijskega bančništva). Tudi seznanitev z možnimi metodami in tehnikami pranja denarja je ciljno usmerjena in skladna s potrebami zaposlenih (npr. pri izobraževanju uslužbencev na bančnem okencu se izpostavijo tipologije pranja denarja, ki vključujejo velike gotovinske transakcije, pri izobraževanju uslužbencev v okviru kreditnega oddelka pa se izpostavijo tipologije pranja denarja, ki se nanašajo na proces kreditiranja). Izobraževanje na področju PPDFT vključuje tudi nove uslužbence, ki se morajo v okviru uvajalnega programa seznaniti z osnovnimi zahtevami na tem področju.

Izjemno pomembno je tudi izobraževanje pooblaščenca in njegovih namestnikov v smislu spoznavanja trendov, novih oblik in tehnik na področju PPDFT, spremljanja zakonskih in regulatornih sprememb, kot tudi seznanjanja z različnimi spremembami znotraj banke, ki lahko vplivajo na spremembo profila tveganosti.

V proces rednega izobraževanja je vključena tudi uprava, ki sicer ne potrebuje enakega detajlnega poznavanja specifičnih vsebin kot zaposleni, ki izvajajo operativne naloge, pač pa mora poznati in pravilno razumeti zakonske zahteve in se zavedati posledic morebitnega neupoštevanja.

Izobraževanje je neprekinjeno in vključuje vse morebitne spremembe zakonskih ali drugih regulatornih zahtev, kot tudi spremembe internih postopkov, politik in procedur.

Cilj izobraževanja in usposabljanja na področju PPDFT je krepitev zavedanja vseh udeležencev pri delovanju celovitega in učinkovitega sistema za PPDFT ter zagotavljanje, da vsi zaposleni razumejo in učinkovito opravljajo svoje naloge.

4.5.4 Neodvisno preverjanje skladnosti in učinkovitosti sistema za PPDFT

Služba notranje revizije izvaja neodvisno preverjanje sistema za PPDFT. Pogostost izvajanja revizije na področju PPDFT sicer ni predpisana, v skladu z dobro bančno prakso pa naj bi se celovitost in učinkovitost sistema za PPDFT preverila v ciklusu od 12 do 18 mesecev. V sklopu neodvisnega preverjanja Služba notranje revizije oceni ustreznost upravljanja s tveganji na področju PPDFT. Na oblikovanje revizijskega programa vplivajo različni dejavniki, kot so: velikost banke, obseg in kompleksnost njenega poslovanja, kakovost internih kontrol, uporaba različne tehnologije.

Pri načrtovanju revizijskega pregleda se upošteva analiza tveganosti, na osnovi katere se določi obseg pregleda in najbolj kritična področja.

Neodvisno preverjanje sistema za PPDFT vključuje:

- oceno ustreznosti analize tveganosti na področju PPDFT z vidika presojanja, ali so vključena in na primeren način obravnavana vsa področja poslovanja;
- oceno ustreznosti in učinkovitosti vzpostavljenega sistema notranjih kontrol;
- oceno, ali sistem za PPDFT zagotavlja izpolnjevanje zakonsko predpisanih zahtev;
- oceno ustreznosti in učinkovitosti poročevalskih tokov v okviru sistema za PPDFT;
- oceno, ali je program izobraževanja na področju PPDFT primeren in celovit ter zagotavlja ustrezno usposobljenost zaposlenih za operativno izvajanje nalog na tem področju;
- pregled ukrepov, ki se nanašajo na realizacijo priporočil za odpravo pomanjkljivosti, ki so bile odkrite v predhodnih pregledih.

Po opravljeni reviziji je zagotovljena ustrezna evidenca o obsegu opravljenega pregleda in sprejetih ukrepov. Morebitne kršitve politik ali procedur oziroma druge pomanjkljivosti, ki so bile ugotovljene tekom revizije, so prav tako evidentirane in sporočene upravi. Služba notranje revizije in uprava zagotavljata sledljivost izvajanja ustreznih ukrepov v zvezi z odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti.

Cilj neodvisnega preverjanja sistema za PPDFT je identifikacija morebitnih pomanjkljivosti ter vzpostavitev oziroma okrepitev ustreznih notranjih kontrol.

4.5.5 Postopek izvajanja pregleda stranke - tuje banke v Abanki Vipi d.d.

V nadaljevanju opisujem primer postopka izvajanja pregleda stranke - tuje banke v primeru sklepanja poslovnega razmerja s stranko, ki se izvaja v Abanki Vipi d.d. Postopek izvajanja pregleda stranke je odvisen od sedeža stranke (Interni Akti Abanke Vipe d.d., 2008).

4.5.5.1 Banke iz držav članic EU in enakovrednih tretjih držav²

POENOSTAVLJENI PREGLED

Banka v primerih sklepanja poslovnega razmerja s stranko lahko opravi poenostavljeni pregled stranke, če je ta: banka ali podružnica banke, ki ima sedež v državi članici EU ali enakovredni tretji državi.

Banka mora v okviru poenostavljenega pregleda stranke pri sklepanju poslovnega razmerja pridobiti naslednje podatke:

- firmo, naslov in sedež stranke, ki sklene poslovno razmerje;
- osebno ime zakonitega zastopnika ali pooblaščenih oseb stranke, ki sklene poslovno razmerje;
- namen in predvideno naravo poslovnega razmerja ter datum sklenitve poslovnega razmerja.

Banka pridobi zgoraj omenjene podatke z vpogledom v originalno ali overjeno dokumentacijo iz sodnega ali drugega javnega registra, ki jo banki posreduje stranka, oziroma z neposrednim vpogledom v sodni ali drug javni register. Če pa vseh zahtevanih podatkov ni mogoče dobiti na ta način, lahko banka pridobi manjkajoče podatke iz originalnih ali overjenih listin in druge poslovne dokumentacije, ki jih posreduje stranka. Dokumentacija ob predložitvi ne sme biti starejša od treh mesecev.

4.5.5.2 Banke iz tretjih držav³

POGLOBLJENI PREGLED

Poglobljeni pregled stranke vključuje, poleg ukrepov običajnega pregleda (ugotavljanje in preverjanje istovetnosti stranke, ugotavljanje dejanskega lastnika stranke ter pridobitve podatkov o namenu in predvideni naravi poslovnega razmerja), tudi dodatne ukrepe, ki jih ZPPDFT določa za kontokorentna bančna razmerja (odpiranje računa) z bankami iz tretjih

---

² Enakovredne tretje države: Argentina, Avstralija, Brazilija, Kanada, Hong Kong, Japonska, Mehika, Nova Zelandija, Rusija, Singapur, Švica, JAR, ZDA, Nizozemski Antili & Aruba (Uradni List RS, št. 10 / 30.1.2008).

³ Tretje države: države, ki niso članice EU ali podpisnice Sporazuma o ustanovitvi Evropskega gospodarskega prostora.

držav. Poglobljen pregled se opravi tudi, če bi lahko pri stranki obstajalo veliko tveganje za pranje denarja ali financiranje terorizma.

OBIČAJNI PREGLED

1. Ugotavljanje in preverjanje istovetnosti stranke

Ugotavljanje in preverjanje istovetnosti stranke se izvede z vpogledom v originalno ali overjeno dokumentacijo iz sodnega ali drugega javnega registra, ki jo banki v imenu stranke predloži zakoniti zastopnik ali njegov pooblaščenec in pridobitvijo naslednjih podatkov: firma, naslov in sedež stranke, ki sklene poslovno razmerje. Istovetnost se lahko ugotovi in preveri tudi z neposrednim vpogledom v sodni ali drug javni register pod pogojem, da se predhodno preveri naravo registra, iz katerega se pridobiva podatke. Izpis iz registra mora bančni delavec označiti z uradnim zaznamkom (datum in čas vpogleda ter osebno ime delavca, ki je vpogled opravil). Vsa dokumentacija ob predložitvi oziroma vpogledu ne sme biti starejša od treh mesecev. Druge podatke pridobi banka z vpogledom v originalne ali overjene listine in drugo poslovno dokumentacijo:

2. Ugotavljanje in preverjanje istovetnosti zakonitega zastopnika (pooblaščenca) stranke

Banka ugotovi in preveri istovetnost zakonitega zastopnika in pridobi navedene podatke: osebno ime, naslov stalnega ali začasnega prebivališča, datum in kraj rojstva zakonitega zastopnika ali pooblaščenca osebe stranke, ki sklene poslovno razmerje, ter številka, vrsta in naziv izdajatelja uradnega osebnega dokumenta z vpogledom v uradni osebni dokument zakonitega zastopnika v njegovi osebni navzočnosti. Poleg tega je potrebno takšni osebi, ki je nerezident, pri sklepanju poslovnega razmerja predložiti v podpis izjavo, s katero se izjasni, ali je tuja politično izpostavljena oseba.

3. Ugotavljanje dejanskega lastnika stranke

Ugotavljanje dejanskega lastnika obsega ugotavljanje lastniške strukture stranke po celotni verigi lastništva, do končnega lastnika – fizične osebe. Ne glede na višino lastniškega deleža, ki ga ima posamezna pravna oseba v lastniški strukturi stranke, mora banka nadaljevati s postopkom ugotavljanja dejanskega lastnika, vse dokler ne pride do nivoja fizičnih oseb. Ko banka lastniško strukturo stranke razčleni v tolikšni meri, da pride do nivoja fizičnih oseb, mora ugotoviti, ali skupen lastniški delež posamezne fizične osebe v stranki presega 25 %. Če namreč fizična oseba zadošča merilom, ki jih za obravnavo kot dejanskega lastnika določa ZPPDFT, mora banka v tem primeru pridobiti zakonsko zahtevane podatke o tej fizični osebi – dejanskem lastniku (osebno ime, stalno ali začasno prebivališče, rojstni podatki).

4. Namen in predvidena narava poslovnega razmerja, vključno z informacijo o dejavnosti stranke ter datum sklenitve poslovnega razmerja

POGLOBLJENI PREGLED

Poglobljeni pregled stranke vključuje, poleg ukrepov običajnega pregleda, tudi dodatne ukrepe, ki jih ZPPDFT določa za kontokorentna bančna razmerja (odpiranje računa) z bankami iz tretjih držav.

Pri sklepanju kontokorentnega razmerja z banko, ki ima sedež v tretji državi, banka v okviru poglobljenega pregleda stranke dodatno pridobi naslednje podatke, informacije in dokumentacijo:

- datum izdaje in čas veljavnosti dovoljenja za opravljanje bančnih storitev ter naziv in sedež pristojnega organa tretje države, ki je dovoljenje izdal;
- opis izvajanja internih postopkov, ki se nanašajo na odkrivanje in preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma, zlasti postopkov pregleda stranke, ugotavljanja dejanskih lastnikov, sporočanja podatkov o sumljivih transakcijah in strankah pristojnim organom, vodenja evidenc, notranje kontrole in drugih postopkov, ki jih je banka sprejela v zvezi s preprečevanjem in odkrivanjem pranja denarja ter financiranjem terorizma;
- opis sistemske ureditve na področju odkrivanja in preprečevanja pranja denarja ter financiranja terorizma, ki velja v tretji državi, v kateri ima sedež oziroma je registrirana banka;
- pisno izjavo, da banka ne posluje kot navidezna banka;
- pisno izjavo, da banka nima vzpostavljenih oziroma na sklepa poslovnih razmerij ali izvaja transakcij z navideznimi bankami;
- pisno izjavo, da je banka v državi, v kateri ima sedež oziroma je registrirana, pod upravnim nadzorom ter je v skladu z zakonodajo te države zavezana k upoštevanju zakonskih in drugih ustreznih predpisov glede odkrivanja in preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma.

Vse te podatke banka dobi z vpogledom v javne ali druge dostopne evidence podatkov oziroma z vpogledom v listine in poslovno dokumentacijo, ki jih pošlje banka s sedežem v tretji državi.

Delavec banke, ki sklepa kontokorentno razmerje z banko iz tretje države in vodi postopek poglobljenega pregleda stranke, mora pred to sklenitvijo pridobiti pisno odobritev nadrejene odgovorne osebe v banki.

Banka mora skrbno spremljati poslovne aktivnosti, ki jih stranka izvaja pri njej, s čimer se zagotovi poznavanje stranke, vključno z izvorom sredstev, s katerimi posluje. Spremljanje poslovnih aktivnosti, ki jih stranka izvaja pri banki, vključuje:

- preverjanje skladnosti strankinega poslovanja s predvideno naravo in namenom poslovnega razmerja, ki ga je stranka sklenila pri banki;
- spremljanje in preverjanje skladnosti strankinega poslovanja z njenim običajnim obsegom poslovanja;
- preverjanje in posodabljanje pridobljenih listin in podatkov o stranki, vključno z izvajanjem ponovnega letnega pregleda stranke.

Ponovni letni pregled stranke obsega:

- pridobitev oziroma preverjanje podatkov o firmi, naslovu in sedežu stranke;
- pridobitev podatkov o osebnem imenu in stalnem ali začasnem prebivališču zakonitega zastopnika oz. njegovega pooblaščenca stranke;
- pridobitev podatkov o dejanskem lastniku stranke.

Vsa pridobljena dokumentacija se hrani 10 let od dneva pridobitve dokumentacije.

Seveda moramo v banki pri vsem tem upoštevati tudi države, ki so na raznih omejevalnih oziroma sankcijskih listah, kot so: lista OFAC (ameriška lista), lista EU, lista Združenih narodov in FATF lista. Poleg tega imamo v banki svojo interno listo (t.i. šifrant držav), na kateri so z rumeno barvo označene države, ki so članice EU, z modro barvo so označene t.i. enakovredne tretje države, z rdečo barvo države, ki predstavljajo večje tveganje na področju PPD in FT, z zeleno barvo so označene države, ki imajo offshore področja ter z lila barvo države, ki so znane po proizvodnji mamil.

4.5.6 Postopek ugotavljanja tujih politično izpostavljenih oseb v Abanki Vipi d.d.

V nadaljevanju predstavljam postopek ugotavljanja, ali je stranka tuja politično izpostavljena oseba, ki se izvaja v Abanki Vipi d.d. (Interni akti Abanke Vipe d.d., 2008):

- Pri sklepanju poslovnih razmerij ali izvajanju transakcij z nerezidenti je potrebno stranki predložiti v podpis izjavo, s katero se stranka izjasni, ali je tuja politično izpostavljena oseba (vprašalnik za ugotavljanje tuje politično izpostavljene osebe);
- Pri sklepanju poslovnih razmerij ali izvajanju transakcij z rezidenti se od stranke ne zahteva podpisovanja izjave o tem, ali je stranka tuja politično izpostavljena oseba. Zaposleni, ki v imenu in za račun banke sklepa poslovno razmerje ali izvaja transakcijo s stranko, bo o tem presojal iz pridobljenih podatkov o stranki (npr. podatek o dejavnosti stranke) ter javno dostopnih informacij.

Postopek ugotavljanja, ali je stranka tuja politično izpostavljena oseba, je usklajen z evropsko zakonodajo in se izvaja za vse fizične osebe, ne glede na vlogo, v kateri se fizična oseba pojavlja v banki (npr. v vlogi stranke, zakonitega zastopnika, pooblaščenca). V primeru, da je v postopku ugotovljeno, da je stranka tuja politično izpostavljena oseba, izvede banka poglobljen pregled takšne stranke in zagotovi skrbno spremljanje njenih aktivnosti.

Slovenska zakonodaja na področju PPDFt je usklajena z evropsko in tudi Abanko Vipo d.d. (kot tretjo največjo banko v Sloveniji, ki je znotraj EU) nov zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma v celoti zavezuje. Poudariti pa moram, da sam vidim problem predvsem v zavedanju uprave banke in tudi nekaterih zaposlenih o pomembnosti tveganja, ki ga predstavlja pranje denarja. Imam občutek, da se v banki gleda na to področje še vedno predvsem z vidika zakonske obveznosti in ne kot zaščito oziroma preventivo pred morebitnimi posledicami oziroma izgubami. Nespoštovanje določil zakonodaje namreč ne pomeni samo izpostavljanja Abanke visokim denarnim kaznim, predpisanim v zakonih, temveč tudi kršitev mednarodnih pravnih dokumentov. Posledice kršitve zakona in s tem mednarodnih predpisov so lahko za Abanko zelo hude, od izgube mednarodnega ugleda, zamrznitve sredstev na računih v tujini, do izgube licence. Zato je bistveno, da se vsi bančni delavci pri svojem delu natančno držijo postopkov in ukrepov, določenih v navodilih in jih tudi dosledno izvajajo.

5 IZZIVI BANČNEGA SEKTORJA NA GLOBALNEM NIVOJU NA PODROČJU PREPREČEVANJA PRANJA DENARJA IN FINANCIRANJA TERORIZMA

V bančnem svetu se veliko stvari spreminja, prilagaja potrebam in razmeram na globalnem trgu. Pritisk in pričakovanja regulatornih organov na finančni sektor na področju preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma se stopnjujejo. Ob urejanju razmer na trgu in novih produktih oziroma storitvah se mora bančni sektor, tako kot država nasploh, zaščititi pred vplivi in posegi kriminala. Boj proti pranju denarja in financiranju terorizma še vedno ostaja pomembnejši izziv za bančni sektor, preko katerega se še vedno opere največ umazanega denarja.

KPMG je v globalni analizi izzivov bančnega sektorja na področju preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma za leto 2007 izpostavil stanje in izzive bank v desetih temeljnih točkah, in sicer: vloga najvišjega vodstva, stroški skladnosti poslovanja s predpisi, politike in postopki za preprečevanje pranja denarja, neodvisno preverjanje in nadzor sistema za preprečevanja pranje denarja, pristop, ki temelji na tveganosti poslovanja, politično izpostavljene osebe, spremljanje transakcij, usposabljanje in izobraževanje zaposlenih, odnos do predpisov ter upoštevanje sankcij (Global Anti-Money Laundering Survey, 2007).

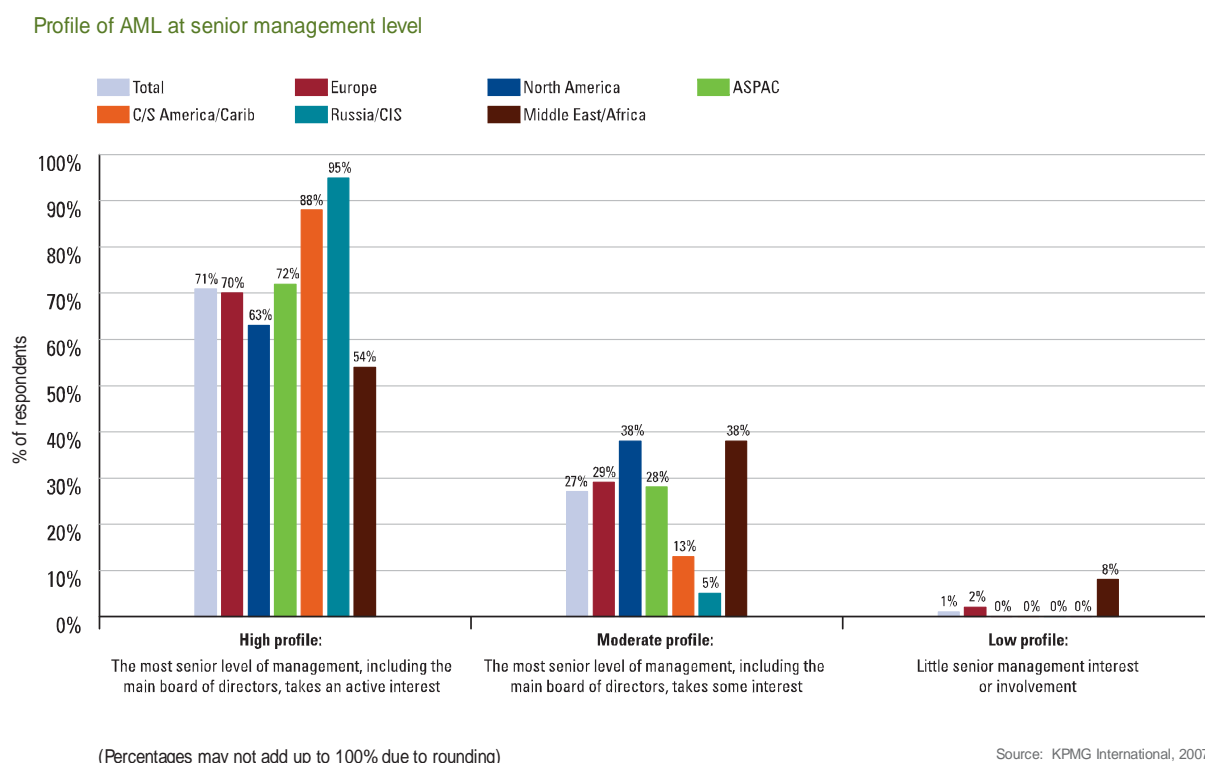
V tej analizi je sodelovalo 224 bank iz 55. držav. 60 % od vseh bank je bilo multinacionalnih, več kot 25 % pa na lestvici prvih 250. bank po vrednosti kapitala.

Temeljne ugotovitve analize po posameznih točkah so predstavljene v nadaljevanju.

5.1 Vloga najvišjega vodstva

Preprečevanje pranja denarja (v nadaljevanju PPD) ostaja visoka prioriteta najvišjega vodstva bank v svetu. Iz Slike 4 na naslednji strani je razvidno, da 71 % vseh bank priznava, da ima najvišje vodstvo oziroma uprava velik interes za področje PPD. 27 % vseh bank meni, da ima najvišje vodstvo vsaj nek interes za področje PPD. Samo 1 % vseh bank sporoča, da ima najvišje vodstvo zelo majhen interes za področje PPD.

Slika 4: Interes najvišjega vodstva bank za področje PPD (v %)

Vir: Global Anti-Money Laundering Survey, 2007, str. 11.

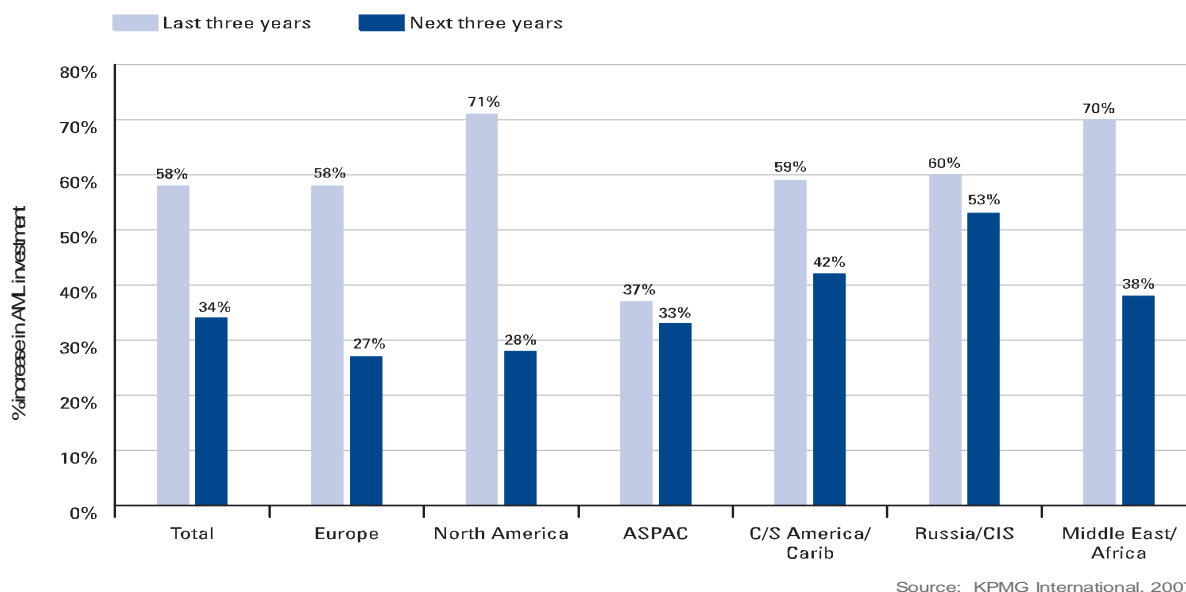
Najvišje vodstvo oziroma uprava ima ključno vlogo pri upravljanju s tveganji, ki jih prinaša pranje denarja. Vse več poudarka uprava daje tudi na tveganje ugleda, zato mora biti najvišje vodstvo prisotno v procesu PPD na ta način, da komunicira s svojimi zaposlenimi, jih ustrezno usposablja in izobražuje ter mora pri vseh zaposlenih ustvariti zavedanje o pomembnosti problematike PPD.

5.2 Stroški skladnosti poslovanja s predpisi

Stroški skladnosti poslovanja s predpisi o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma so se v bankah občutno povečali v zadnjih letih. Banke namreč poročajo, da so se jim dejanski stroški, povezani s PPD, povečali za 58 % v zadnjih treh letih, kar je razvidno iz Slike 5 na naslednji strani. V naslednjih letih naj bi ti stroški še naraščali, vendar v manjšem obsegu.

Slika 5: Povečanje dejanskih stroškov (vlaganj) bank za zadnja in naslednja tri leta (v %)

Banks' estimates of average % increase in AML investment over the past three years and the next three years

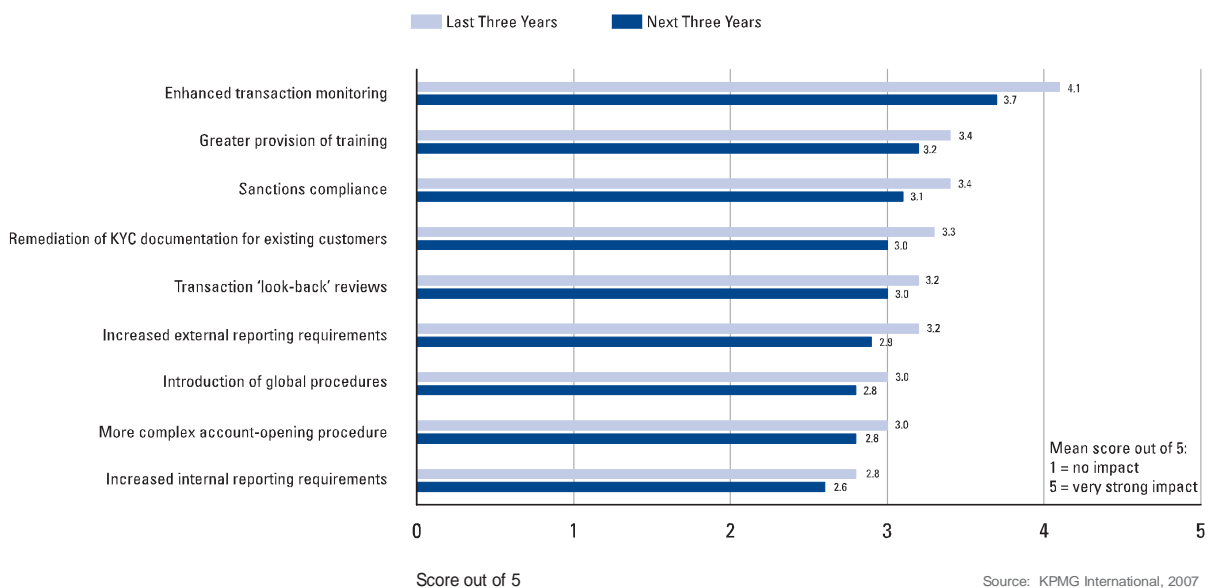

Vir: Global Anti-Money Laundering Survey, 2007, str. 14.

Iz Slike 6 je razvidno, da spremljanje transakcij še vedno predstavlja največje stroške, sledijo jim stroški usposabljanja in izobraževanja zaposlenih, kot tretji največji pa so stroški upoštevanja sankcij.

Slika 6: Največji stroški bank na področju PPD za zadnja in naslednja tri leta

Banks' estimates of greatest additional AML spending over the last and next three years

Vir: Global Anti-Money Laundering Survey, 2007, str. 16.

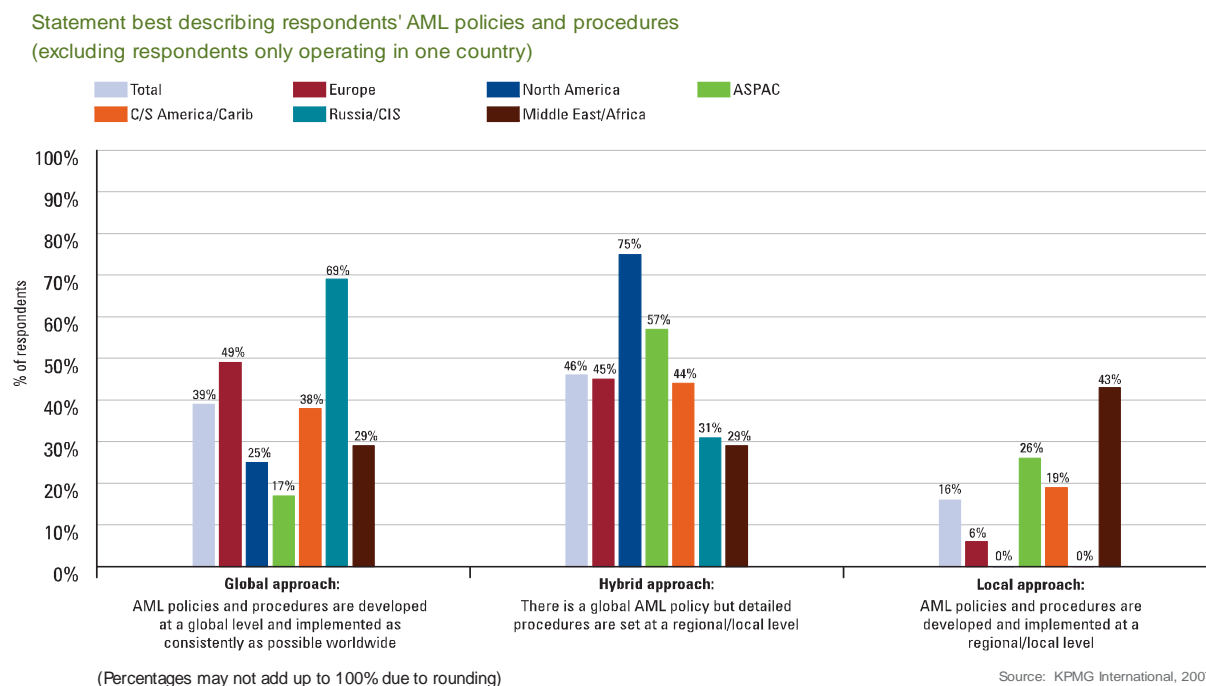
5.3 Politike in postopki za PPD

Uporaba globalnih politik in postopkov pri PPD se povečuje. Banke si morajo ustvariti enega izmed možnih pristopov, ki naj bi ga uporabljale pri PPD:

- globalni pristop;
- lokalni pristop;
- kombinacija obeh.

Iz Slike 7 je razvidno, da ima skoraj 85 % vseh mednarodno aktivnih bank globalni pristop pri PPD, pri čemer ima 39 % bank poenoten globalni pristop, 46 % pa kombiniran pristop, pri katerem so poleg globalne politike PPD, postopki za PPD natančneje opredeljeni na lokalnem oziroma regionalnem nivoju. Nekaj nad 15 % mednarodno aktivnih bank pa ima le lokalni pristop pri PPD. Iz tega lahko razberemo, da se je večina bank prilagodila minimalnim globalnim standardom na področju PPD. Kljub temu so opazne razlike med regijami glede posameznih pristopov na področju PPD.

Slika 7: Politike oziroma postopki za PPD, ki jih uporabljajo mednarodne banke (v %)

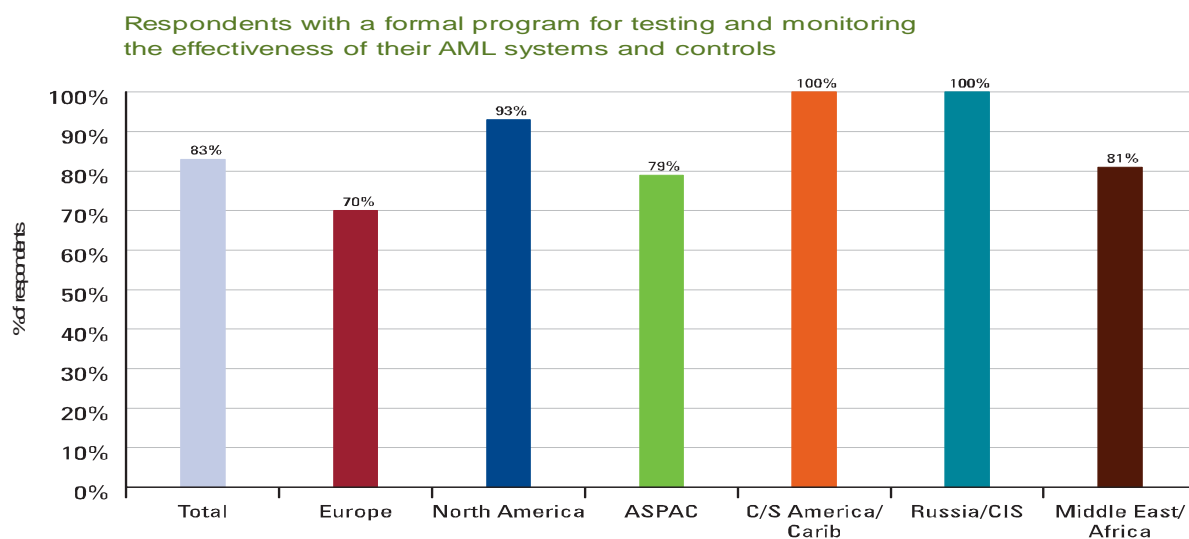

Vir: Global Anti-Money Laundering Survey, 2007, str. 19.

5.4 Neodvisno preverjanje in nadzor sistema za PPD

Iz Slike 8 na naslednji strani je razvidno, da 83 % vseh bank neodvisno preverja in nadzira učinkovitost sistemov za PPD. Največjo vlogo pri preverjanju in nadzoru sistema za PPD imata notranja in zunanja revizija.

Slika 8: Neodvisno preverjanje in nadziranje učinkovitosti sistemov bank za PPD (v %)

Source: KPMG International, 2007

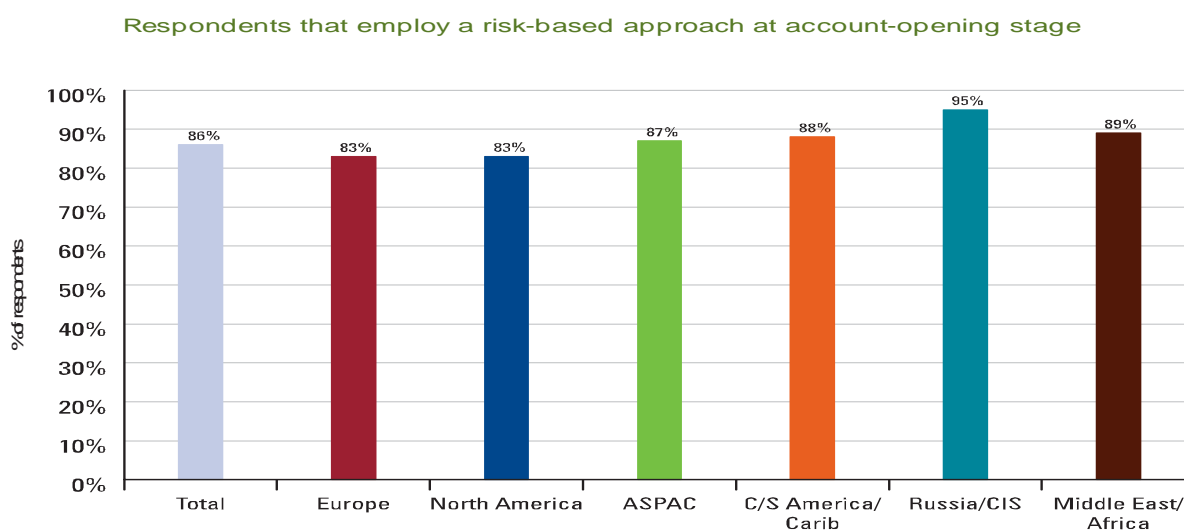
Vir: Global Anti-Money Laundering Survey, 2007, str. 21.

Notranja revizija je zadnja točka obrambe sistema za PPD in z njenim natančnim ter neodvisnim pregledovanjem poslovanja banke se slabosti sistema za PPD pogosto ugotovijo, čeprav bi morale biti ugotovljene že mnogo prej.

5.5 Pristop, ki temelji na tveganosti poslovanja («Risk Based Approach»)

Iz Slike 9 je razvidno, da je večina bank (86 %) v svetu privzela t.i. »Risk Based Approach« pri odpiranju računa strankam. Banke uporabljajo tudi širši spekter indikatorjev tveganja kot v preteklosti.

Slika 9: Banke, ki so privzele t.i. »Risk Based Approach« (v %)

Source: KPMG International, 2007

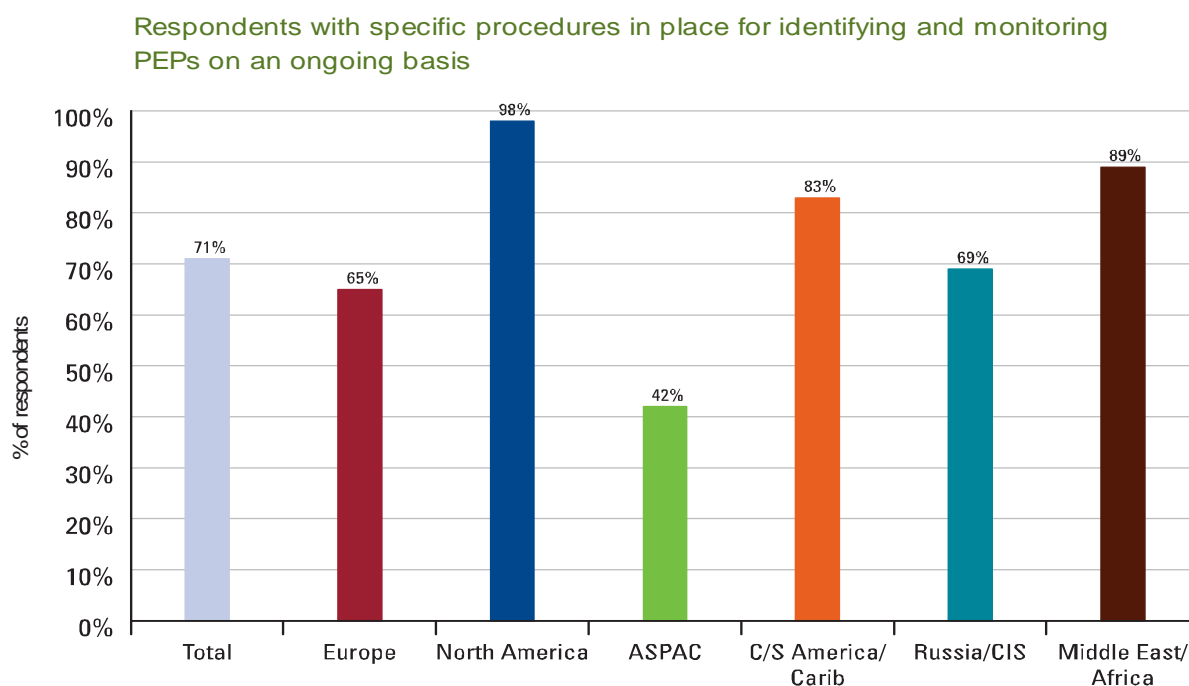
Vir: Global Anti-Money Laundering Survey, 2007, str. 24.

Osnovna naloga bank je, da morajo dobro poznati svoje stranke in njihovo naravo poslovanja, zato banke intenzivno nadaljujejo s postopki, ki nadgrajujejo podatke o obstoječih strankah. To pa predstavlja za banke dodaten izziv, saj veliko bank še vedno podcenjuje kompleksnost, stroške in čas teh postopkov.

5.6 Politično izpostavljene osebe

Vse večji poudarek v bančnem sektorju je tudi na ugotavljanju politično izpostavljenih oseb pri odpiranju računa strankam. Povečuje se število bank, ki ima ustrezne postopke pri ugotavljanju politično izpostavljenih oseb. Med vsemi bankami, ki uporabljajo pristop, ki temelji na tveganosti poslovanja, 71 % bank poroča, da ima ustrezen postopek za ugotavljanje politično izpostavljenih oseb, kar je razvidno iz Slike 10.

Slika 10: Banke z ustreznim postopkom za ugotavljanje politično izpostavljenih oseb (v %)

Source: KPMG International, 2007

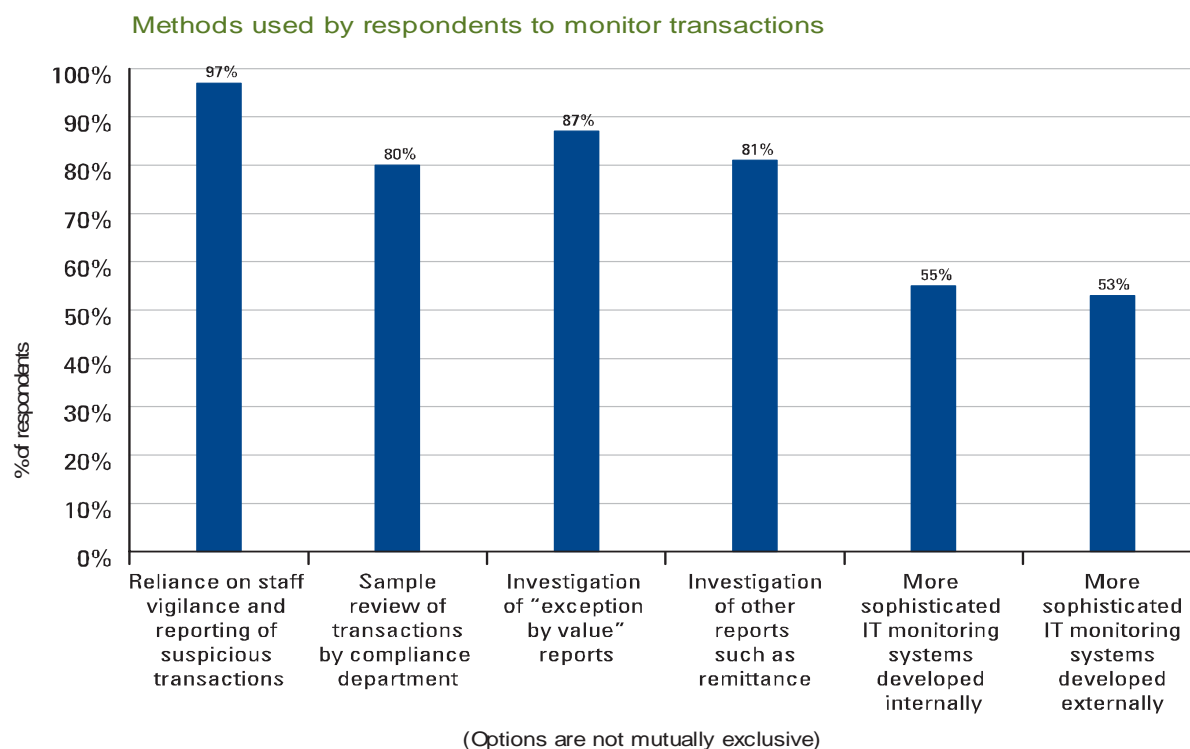
Vir: *Global Anti-Money Laundering Survey, 2007, str. 29.*

5.7 Spremljanje transakcij

Spremljanje transakcij povzroča bankam največje stroške skladnosti poslovanja s predpisi in ostaja ključni dejavnik teh stroškov. Večina bank je že zgradila sisteme za spremljanje sumljivih transakcij. Banke v ta namen uporabljajo različne metode, iz Slike 11 na naslednji strani pa je razvidno, da se največ uporablja metoda zaupanja svojim zaposlenim (97 %), ki v banki pazljivo spremljajo in poročajo o vseh sumljivih transakcijah. Seveda pa so za to potrebna tudi velika vlaganja oziroma izboljšave informacijske tehnologije.

Slika 11: Metode, ki jih banke uporabljajo za spremljanje transakcij (v %)

Source: KPMG International, 2007

Vir: Global Anti-Money Laundering Survey, 2007, str. 33.

Eden izmed večjih izzivov mednarodnih bank je možnost spremljanja posameznih transakcij in stanje na računu strank tudi v drugih državah, a tega večina bank zaenkrat še ne more izvajati.

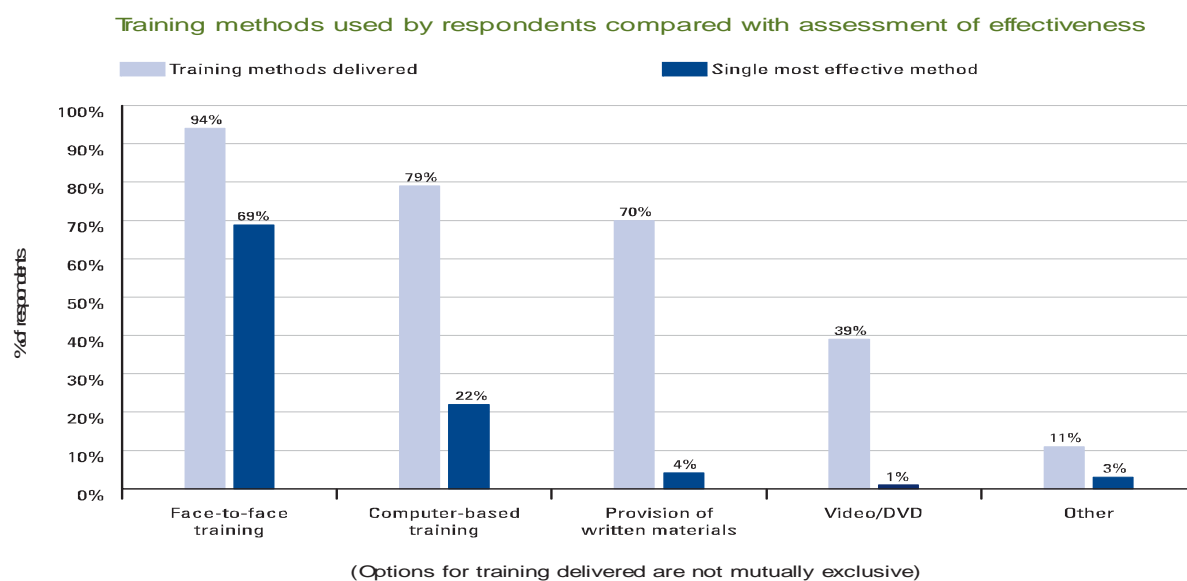
5.8 Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih

Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih je ključ do sposobnosti bank, da se lahko učinkovito bojujejo proti pranju denarja. Kar 97 % bank je odvisnih od svojih zaposlenih pri spremljanju sumljivih transakcij. 97 % vseh bank tudi ustrezno usposablja in izobražuje svoje zaposlene, kar pa bankam prinaša dodatne stroške.

Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih v povprečju predstavlja drugi največji strošek za banke v svetu. Iz Slike 12 na naslednji strani je razvidno, da še vedno prevladuje metoda osebne (angl. *face-to-face*) usposabljanja in izobraževanja, ki je po raziskavah sodeč tudi najbolj učinkovita.

Banke se morajo zavedati, da so zaposleni, njihovo usposabljanje, izobraževanje in zavedanje o problematiki PPD, še vedno prva točka obrambe v boju proti pranju denarja.

Slika 12: Metode usposabljanja in izobraževanja zaposlenih v bankah (v %)

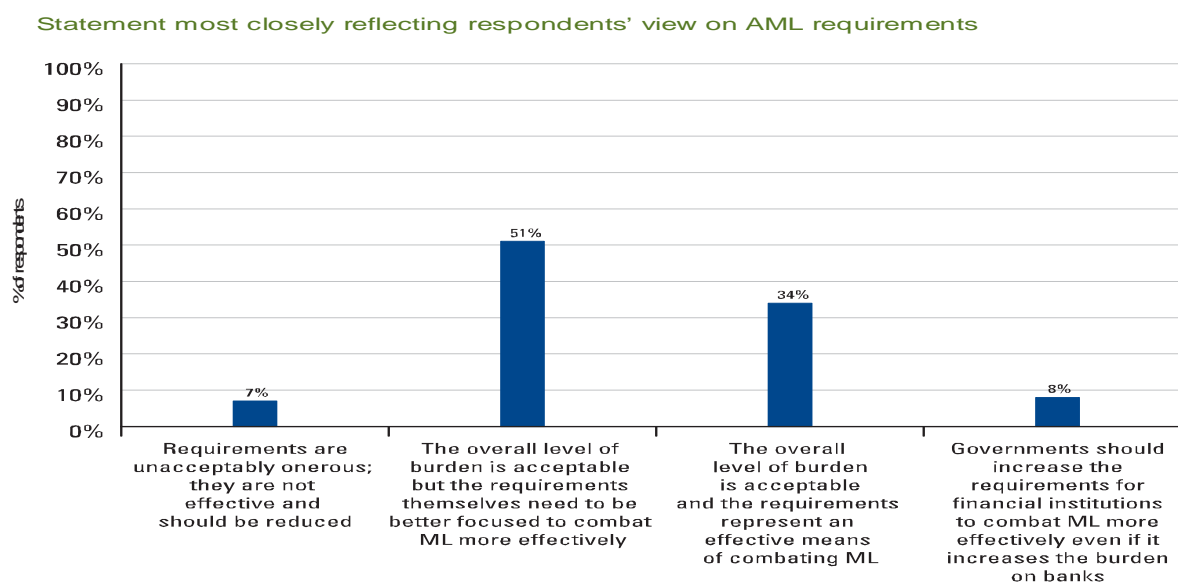
Source: KPMG International, 2007

Vir: Global Anti-Money Laundering Survey, 2007, str. 41.

5.9 Odnos do predpisov

Iz Slike 13 je razvidno, da 93 % vseh bank trdi, da je bilo breme novih predpisov na področju PPD za njih sprejemljivo oziroma, da bi se predpisi morali še izboljšati. Od tega jih 51 % trdi, da bi morale biti zahteve na področju PPD še večje in še bolj osredotočene na učinkovitejši boj proti pranju denarja. To je še posebej značilno za države, kot so: Združeni arabski emirati, Nigerija in Kazahstan.

Slika 13: Odnos bank do predpisov (v %)

Source: KPMG International, 2007

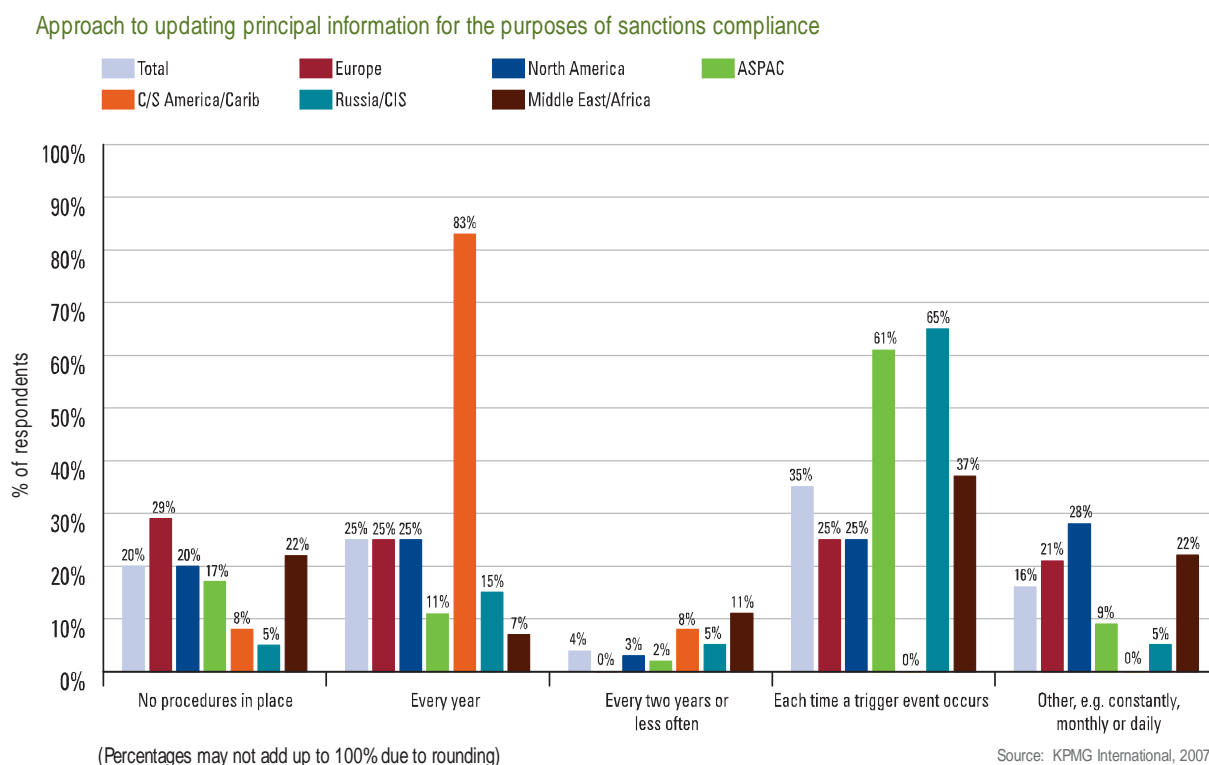
Vir: Global Anti-Money Laundering Survey, 2007, str. 43.

Sicer pa je splošno mnenje takšno, da bi morali državni regulatorni organi podati jasnejšo zakonodajo na področju PPD. Regionalne razlike so se večinoma že odpravile, kar pa ne velja za razlike na globalni ravni. Zelo pomembno je, da se uporablja skupen pristop tako javnega kot privatnega sektorja v boju proti pranju denarja.

5.10 Upoštevanje sankcij

Vse večji mednarodni pritisk na boj proti financiranju terorizma je s tem razširil upoštevanje sankcij. Komplicirana narava praktične implementacije natančnih in različnih sankcij predstavlja velik izziv za veliko bank. Pomembno je, da imajo banke primerne kontrolne sisteme za zagotavljanje upoštevanja sankcij in da se lista sankcij vseskozi posodablja. Iz Slike 14 je razvidno, da ima kar 80 % vseh bank posebne postopke oziroma pristope za posodabljanje glavnih informacij o sankcijah (letno, na vsake dve leti, mesečno, dnevno, vsakič, ko se pojavi nova informacija itd.). Samo 20 % vseh bank nima nobenih postopkov za posodabljanje glavnih informacij o sankcijah.

Slika 14: Postopki oziroma pristopi bank za posodabljanje glavnih informacij o sankcijah (v %)

Vir: Global Anti-Money Laundering Survey, 2007, str. 47.

5.11 Pogled v prihodnost

Iz analize lahko povzamem, da so banke občutno povečale vlaganja v sisteme in kontrole za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma ter da se krepi angažiranost oziroma vloga najvišjih vodstev bank na tem področju. Izziv za veliko bank bo nadaljevanje povečevanja vlaganj v sisteme in kontrole za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma ter nadaljnja krepitev vloge najvišjih vodstev bank skladno z zahtevami predpisov. Banke vidijo izziv tudi v prilagoditvi številnim ključnim spremembam, ki se vseskozi dogajajo na finančnih trgih, kot so: kompleksnost produktov se nenehno povečuje, krepi se potreba po večji udeležbi bank na razvijajočih se trgih, potrebna je integracija posameznih sistemov bank, ki se združujejo itd. Čeprav je bilo na področju preprečevanja pranja denarja že veliko doseženega, je še vedno veliko za storiti, da bo finančni sistem še robustnejši v boju proti pranju denarja in financiranju terorizma.

SKLEP

Problematika finančnega kriminala v povezavi s pranjem denarja ostaja še naprej aktualna, tveganje pa v zadnjih letih še dodatno povečujejo različne oblike financiranja terorizma. Učinkovit spopad s to problematiko presega okvirje nacionalnega delovanja ter vse bolj postaja širši, globalni izziv.

Razsežnost in kompleksnost problematike pranja denarja je privedla do ustanavljanja mednarodnih organizacij na globalni in regionalni ravni, katerih namen je poenotenje zakonodaje in predpisov v različnih državah ter posamezne države s priporočili usmerjati k večjemu nadzoru in preprečevanju tega kaznivega dejanja. Usklajenost na mednarodni ravni namreč pripomore k učinkovitejšemu sodelovanju pristojnih organov in zato uspešnejšemu boju proti pranju denarja.

V skladu s tem so se tudi države članice EU zavezale, da okrepijo aktivnosti na tem področju, tako da sta bili pred kratkim sprejeti naslednji direktivi:

- Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/60/ES z dne 26.10.2005 o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja in financiranje terorizma;
- Direktiva Komisije 2006/70/ES z dne 1.9.2006 o določitvi izvedbenih ukrepov za direktivo 2005/60/ES Evropskega parlamenta in Sveta.

S sprejetjem navedenih direktiv so se priporočila FATF prenesla v evropsko zakonodajo, s čimer upoštevanje 40-ih priporočil na področju preprečevanja pranja denarja in 9-ih posebnih priporočil na področju preprečevanja financiranja terorizma, ni več stvar večje ali manjše ozaveščenosti, pač pa izvajanje teh priporočil postaja zakonsko predpisana obveznost.

Vlada Republike Slovenije je v skladu z evropsko zakonodajo sprejela nov Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPPDFT), s čimer so bile zahteve iz zgoraj navedenih direktiv prenesene v slovenski pravni red. ZPPDFT je bil objavljen 6.7.2007 v Uradnem listu RS št. 60/2007 in je začel veljati petnajsti dan po objavi, torej 21.7.2007.

Pranje denarja v širšem obsegu ogroža pravni red, v ožjem premoženje in pravne norme, ki urejajo delovanje finančnega sistema. Obsežni tokovi umazanega denarja lahko, v ožjem pogledu, škodujejo stabilnosti in ugledu finančnega sektorja in ogrožajo pravna pravila, ki urejajo notranji trg. Preden se zavrti počasno kolesje represivnega sistema, ki predstavlja veliko stroškovno obremenitev za vsako državo, je mogoče kratkoročno doseči ekonomsko in družbeno učinkovitejše rezultate s preventivnimi pravnimi ukrepi znotraj finančnega sistema. Z njimi država zmanjša možnost kriminalcev, da bi akumulirali svojo protipravno premoženjsko korist znotraj njenega finančnega sistema z zlorabo finančnih institucij za pranje denarja. Temeljno načelo, ki vodi zavezance skozi celoten postopek, povezan s

preprečevanjem pranja denarja, je poznavanje stranke. Samo po sebi je prav to načelo, znano tudi kot »KYC - Know Your Customer«, najučinkovitejši ukrep za preprečevanje pranja denarja. To načelo je tudi temeljno načelo ZPPDFT.

Globalizacija kriminala prinaša tudi potrebo po globalizaciji pravnih norm, ki same po sebi niso prilagodljive narave in katerim po posameznih kontinentih botruje različno zgodovinsko ozadje. Pravni red in pravna država sta po svoji naravi vezana na določeno ozemlje, hkrati pa načelo avtonomne suverenosti posamezne države, ki ima nadzor in oblast nad svojim ozemljem, svojimi državljani in ostalimi prebivalci na njenem območju, z globalizacijo počasi postaja del pretekle pravne ureditve. Oblikovanje pravnih ukrepov proti pranju denarja ne more biti posebna oziroma ločena zakonodajna dejavnost notranjega prava, saj zahteva zaradi mednarodne narave in globalizacije problema pranja denarja določeno stopnjo usklajenosti notranjih pravnih pravil z mednarodnimi standardi. Globalizacija omogoča dostop do najnovejših informacij, ponuja večje strokovne izzive pri pripravi mednarodnih in notranjih pravnih norm, omogoča hitrejšo mednarodno izmenjavo informacij in usklajeno delovanje preiskovalnih organov. V boju proti pranju denarja so namreč hitro dostopne informacije ključnega pomena. Zaradi vse večje globalizacije ne zadostujejo več informacije, ki jih pridobijo organi preprečevanja pranja denarja v svoji državi, temveč je vse bolj pomembno redno sodelovanje s sorodnimi organi v tujini, kar počne tudi Urad RS za preprečevanje pranja denarja.

V Sloveniji pranje denarja ne predstavlja problema velikih razsežnosti, kot ga morda v nekaterih drugih državah po svetu, saj je Slovenija k problematiki preprečevanja pranja denarja vseskozi pristopala celovito. Odločitev za to, da se pridruži drugim državam in mednarodni skupnosti pri uveljavitvi skupnih standardov na tem področju, je pokazala že takoj po osamosvojitvi. Slovenija je pri sprejemanju svoje zakonodaje na področju pranja denarja sprejela že vsa pomembnejša mednarodna priporočila, direktive in konvencije. Primera financiranja terorizma v Sloveniji zaenkrat nismo še zaznali. Bilo je le nekaj sumov, ki pa se pozneje niso izkazali za pravilne. Največ denarja se v Sloveniji še vedno opere preko bančnih računov ter podjetij, ki jih ustanovljajo prav za te namene. Slovenske banke problematiko pranja denarja še vedno obravnavajo bolj kot zakonsko obveznost, premalo pozornosti pa ji posvečajo kot eni izmed oblik tveganja v poslovanju. V slovenskem bančnem prostoru je prisotna prenizka ozaveščenost in napačno mnenje o majhni verjetnosti pranja denarja v bankah, kar velja tako za zaposlene kot tudi uprave bank.

Za konec lahko le še potrdim v uvodu postavljeno hipotezo, da se strategije in aktivnosti bank na področju preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma med globalnimi regijami razlikujejo, kar je potrdila tudi analiza KPMG-ja, so pa znotraj globalnih regij v glavnem usklajene in to velja tudi za slovenske banke, vključno z Abanko Vipo d.d., ki je kot tretja največja banka v Sloveniji prilagojena evropski zakonodaji na področju preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma.

LITERATURA IN VIRI

1. *Banka Slovenije*. Najdeno 10. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.bsi.si>
2. Basel Committee on Banking Supervision (2001, oktober). *Customer due diligence for banks*. Najdeno 5. februarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.cbo-oman.org/circulars/BM921.pdf>
3. Bem, S. (2006). Nekateri problemi preprečevanja pranja denarja. *Bančni vestnik*, 55 (6), str. 16-18.
4. *Billy's Money Laundering Home Page*. Najdeno 22. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.laundryman.u-net.com/>
5. Božičnik, S. & Stipič, S. (2000). Pranje denarja. *Naše gospodarstvo*, 64 (2), str. 453-464.
6. Brown, A. (1996). *Proceeds of crime. Money laundering, confiscation and forfeiture*. Edinburgh: W. Green/Sweet and Maxwell.
7. Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/60/ES. (2005). *Uradni list EU*. (Št. 309/15, 25. november 2005).
8. *European Commission*. Najdeno 15. januarja 2008 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/index_en.htm
9. Evropski odbor za problematiko kriminala (CDPC): Posebni odbor strokovnjakov za ocenjevanje ukrepov odkrivanja in preprečevanja pranja denarja (MONEYVAL) (2005, 7. julij). *Poročilo o tretjem krogu ocenjevanja Slovenije: Odkrivanje in preprečevanje pranja denarja in boj proti financiranju terorizma*. Najdeno 17. januarja 2008 na spletnem naslovu http://www.uppd.gov.si/slov/dokumenti/moneyval_porocilo.pdf
10. *FATF*. Najdeno 15. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.fatf-gafi.org>
11. Fundaga, C. (2003). The role of the banking sector in combating money laundering. *Review*, 6, 5 str.
12. Gilmore, W. (1995). *Dirty money. The evolution of money laundering countermeasures*. Strasbourg: Council of Europe.
13. Glinig, M. (1997). *Mednarodno finančno sleparstvo: Navidezno bančništvo: Organizirani sleparji povzročajo milijardne izgube*. Ljubljana: Združenje bank Slovenije.

14. Gostiša, J. (2002, 20. maj). Vlada določila nove predpise proti pranju denarja. *Finance*, str. 2 in 3.
15. Heršak, G. (1992). Pranje novca. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* (str. 741-762). Zagreb.
16. *Interna gradiva Abanke Vipe d.d.*, 2008.
17. *Interna gradiva Banke Slovenije*, 2008.
18. *Interna gradiva Urada RS za preprečevanje pranja denarja*, 2008.
19. Johnson, J. (2001). In Pursuit of Dirty Money. Identifying Weaknesses in the Global Financial System. *Journal of Money Laundering Control*, 5 (2), str. 122-132.
20. Jurkovič, G. (2007, 19. februar). Pranje denarja: Živeti od revščine. *Kapital*. Najdeno 20. februarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.revijakapital.com/>
21. Kazenski zakonik RS. (2004). *Uradni list RS*. (Št. 63/94, Št. 23/99 in Št. 40/04, 20. april 2004).
22. Kern, A. (2001). The Need for Efficient International Financial Regulation and the Role of a Global Supervisor. *Journal of Money Laundering Control*, 5 (1), str. 52-65.
23. KPMG (2007, julij). *Global Anti-Money Laundering Survey*. Najdeno 11. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.us.kpmg.com/microsite/FSLibraryDotCom/docs/AML2007FULL.pdf>
24. Lebar, J. (2002, 3. junij). Slovenija-pralnica denarja? *Kapital*. Najdeno 20. februarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.revijakapital.com/>
25. Lilley, P. (2001). *Dirty dealing: The untold truth about global money laundering*. London: Kogan Page.
26. Maros, I. (2006, 26. junij). Hrvaška: Pranje denarja na Hrvaškem. *Kapital*. Najdeno 20. februarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.revijakapital.com/>
27. *Ministrstvo za finance RS*. Najdeno 10. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.mf.gov.si/slov/index.htm>

28. Ministrstvo za zunanje zadeve RS. Najdeno 10. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.mzz.gov.si/>
29. Montano, E. (2002). International Approaches to Combating Financial Abuse and Promoting Stable Financial Markets. *Journal of Money Laundering Control*, 5 (4), str. 257-262.
30. Moulette, P. (2004). FATF mandate renewed for further eight years. *Operational Risk*, 5 (6), str. 12.
31. OFAC. Najdeno 15. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/>
32. Pieth, M. (1998). The Prevention of Money Laundering: A Comparative Analysis. *European Journal of Crime*, 6 (2), str. 159-168.
33. Plantan, U. (1999). Pranje denarja: od kriminala do raja. *Kapital*, 9 (214), str. 32-34.
34. Plantan, U. (1999). Povpraševanje po pranju-viri. *Kapital*, 9 (216), str. 40-42.
35. Plantan, U. (2000). Offshore finančna središča-druga stran mednarodnega finančnega sistema. *Bančni vestnik*, 49 (11), str. 29-33.
36. Podzakonski predpisi-pravilniki ZPPDFT. (2008). *Uradni list RS* (Št. 10/08, 30. januar 2008).
37. Quirk, P. (1996). *Macroeconomic implications of money laundering*. Washington: International Monetary Fund.
38. Revizijski svet Slovenskega inštituta za revizijo (2007, 13. november). *Smernice za analizo tveganja vpletenosti stranke v pranje denarja in financiranje terorizma ter smernice za identifikacijo politično izpostavljenih oseb*. Najdeno 17. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.si-revizija.si/revizorji/dokumenti/Smernice-analiza-ident.pdf>
39. *STOP Money Laundering*. Najdeno 16. februarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.antimoneylaundering.ukf.net/papers/iwatson.htm>
40. Stroligo, K. (1995). Pranje denarja. *Strokovno posvetovanje o bančništvu* (str. 140-156). Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije.

41. Šeme Hočevar, V. (1997). Čisti ali umazani denar. *Bančni vestnik*, 47 (27), str. 21.
42. Šeme Hočevar, V. (2000). Sprememba smernice o preprečevanju pranja denarja. *Bančni vestnik*, 49 (5), str. 41-44.
43. Šeme Hočevar, V. (2000). Pranje denarja: izmenjava informacij in skupina Egmont. *Bančni vestnik*, 49 (10), str. 47-49.
44. Šeme Hočevar, V. (2006). Globalizacija problema pranja denarja. *Bančni vestnik*, 55 (12), str. 14-17.
45. Šeme Hočevar, V. (2007). *Pranje denarja: Učinkovito odkrivanje in preprečevanje*. Ljubljana: GV Založba.
46. Tanzi, V. (1996). *Money Laundering and the International Financial System*. Washington: International Monetary Fund.
47. Thorp, J. (2004). EU's third money-laundering directive progresses as second lags. *Operational Risk*, 5 (6), str. 13.
48. *United Nations*. Najdeno 15. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.unodc.org/>
49. *Urad RS za preprečevanje pranja denarja*. Najdeno 9. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.uppd.gov.si/slov/index.htm>
50. Veselko, V. (2004). *Preprečevanje pranja denarja: primer Slovenije*. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska Fakulteta.
51. Vreča, M. (1999). O preprečevanju pranja denarja. *Bančni vestnik*, 48 (4), str. 15-18.
52. Vreča, M. (1999). Pranje denarja in revidiranje. *Revizor*, 10 (4), str. 121-127.
53. Zakon o bančništvu. (2006). *Uradni list RS*. (Št. 131/06, 14. december 2006).
54. Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma. (2007). *Uradni list RS*. (Št. 60/07, 6. julij 2007).
55. *Z zakonom nad pranje denarja*. Najdeno 10. januarja 2008 na spletnem naslovu http://24ur.com/bin/article_print.php?id=3095801